

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЧЕРНІВЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
УМЕНИ ЮРІЯ ФЕДЬКОВИЧА**

**ФАКУЛЬТЕТ ПЕДАГОГІКИ, ПСИХОЛОГІЇ ТА СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ
КАФЕДРА ПЕДАГОГІКИ ТА МЕТОДИКИ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ**

**Сертифікація педагогічних працівників в системі
зовнішнього забезпечення якості освіти**

**Кваліфікаційна робота
Рівень вищої освіти-другий (магістерський)**

Виконала :

*Студентка 6 курсу. 610 групи
спеціальності 013 «Початкова освіта»*

Палійчук Анастасія

*Керівник: кандидат пед. наук,
доцент Піц І.І.*

*До захисту допущено
на засіданні кафедри
протокол № 4/1 від 16 листопада 2021 р.*

Зав. кафедри _____ проф. Романюк С.З

Чернівці 2021

ЗМІСТ

Вступ	4
Розділ 1	Система забезпечення якості освіти- стратегічний вектор розвитку освітньої галузі України на сучасному етапі	8
1.1	Основні засади державної політики щодо забезпечення якості освітньої діяльності	8
1.2	Характеристика системи забезпечення якості освіти	12
1.3	Підвищення професійної компетентності педагогів як завдання системи забезпечення якості освіти	21
Висновки до розділу 1.....		25
Розділ 2	Сертифікація педагогічних працівників: концептуальні засади та особливості реалізації	26
2.1	Мета, завдання, принципи, загальна характеристика процедури	26
2.2	Оцінювання фахових знань та умінь учасників сертифікації	32
2.3	Самооцінювання учасником сертифікації власної педагогічної майстерності	40
2.4	Експертне оцінювання практичного досвіду роботи учасників сертифікації	47
Висновки до розділу 2.....		62

Розділ 3	Дослідження стану впровадження сертифікації в Україні та Чернівецькій області	63
3.1	Класифікація та якісні показники сертифікації вчителів початкових класів в Україні	63
3.2	Пілотна сертифікація у Чернівецькій області: особливості реалізації, загальна характеристика	70
3.3	Педагоги Чернівецької області - учасники розроблення та удосконалення процедур оцінювання професійної компетентності учителів на державному рівні	76
Висновки до розділу 3.....		84
ВИСНОВКИ.....		85
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....		89
ДОДАТКИ.....		98

ВСТУП

Актуальність дослідження. Проблема забезпечення якості освіти – ключова, незмінна, сенсовизначальна для розвитку освітніх систем у всі часи. З поступом людського суспільства змінювалось розуміння якості процесів навчання і виховання, однак, досягнення їх найвищих результатів, відповідно до чинних вимог у той чи інший період, - завжди було пріоритетним. Як зазначав Редьярд Кіплінг, «Освіта – найвеличніше з усіх земних благ, але тільки тоді, коли вона найвищої якості. Інакше вона абсолютно даремна».

Всеохоплююча глобалізація, пандемія COVID-19 спонукала світове освітнє співтовариство до перегляду цінностей освіти, визначення пріоритетів розвитку освітніх систем задля забезпечення доступу кожної дитини до якісної освіти відповідно до нових умов життя і постійно змінних потреб ринку праці.

10 листопада 2021 року у Парижі відбулась глобальна освітня зустріч Юнеско, де керівники держав та урядів, міністри освіти з більш ніж 40-ка країн прийняли Паризьку декларацію – глобальний заклик щодо необхідності перетворення системи освіти та збільшення інвестицій в освіту після кризи COVID-19. У Доповіді «Переосмислення наших спільних перспектив: новий суспільний договір у сфері освіти» було озвучено заклик щодо реформи навчальних програм та методів з урахуванням трьох основних явищ, які є на даному етапі найактуальнішими у житті людства: глобалізація, кліматичні проблеми та цифрова революція. У даній Доповіді окреслено 3 основні рекомендації:

- освіта має ґрунтуватися на правах людини та повазі до культурної різноманітності;
- інтеграція екологічної освіти у всі шкільні програми;
- формування цифрової компетентності, володіння різноманітними цифровими інструментами задля вироблення в учнів і технічної майстерності, і виховання критичного мислення.

Одним зі світових орієнтирів щодо освітніх трендів є Світовий економічний форум (СЕФ) у Давосі. На останньому Форумі, який відбувся у січні 2020 року, сформовано топ-10 навичок майбутнього: вирішення комплексних завдань, критичне мислення, креативність, вміння керувати людьми, взаємодія з людьми, емоційний інтелект, вміння приймати рішення, орієнтація на клієнта, вміння вести переговори, гнучкість мислення. Саме ці ключові для життя, навчання й праці упродовж життя навички, основи яких закладаються у системі загальної середньої освіти, зокрема, в початковій школі, й визначають сьогодні вектори трансформації освітніх процесів на всіх рівнях освіти. У Звіті Форуму «Про майбутнє роботи» підкреслюється: *«Розвиток та посилення людських навичок та здатностей завдяки освіті, навчання та змістовна робота є ключовими рушіями економічного успіху, індивідуального добробуту та згуртованості в суспільстві»*.

Безперечно реалізація вищезазначених перспектив, як і, загалом, ефективне формування ключових та предметних компетентностей, виховання загальнолюдських цінностей учнів, їх всебічний розвиток, підготовка до життя та реалізації у швидкозмінному світі у найбільшій мірі залежить від учителя-професіонала. Загальновідомою є істина «Якість освітньої системи не може бути вищою від якості учителів».

Тому компетентність педагогічних працівників, створення умов для безперервного професійного розвитку й самовдосконалення учителя – ключове завдання кожної освітньої системи починаючи від центрального органу виконавчої влади у сфері освіти і науки, органів управління освітою регіонального та місцевого рівнів, суб'єктів підвищення кваліфікації педагогічних кадрів, зокрема центрів професійного розвитку громад, – до адміністрації кожного закладу освіти і, безперечно, самих педагогів.

Яскравим прикладом його успішної реалізації в Україні стала процедура пілотної сертифікації вчителів початкових класів НУШ у 2019-му, 2020-му та 2021-му рр.

Відповідно до Ст.51 Закону України «Про освіту», сертифікація педагогічних працівників - це зовнішнє оцінювання професійних компетентностей педагогічного працівника (у тому числі з педагогіки та психології, практичних вмінь застосування сучасних методів і технологій навчання), що здійснюється шляхом незалежного тестування, самооцінювання та вивчення практичного досвіду роботи. Успішне проходження сертифікації зараховується як проходження атестації педагогічним працівником та забезпечує йому щомісячну доплату в розмірі 20% посадового окладу (ставки заробітної плати) пропорційно до обсягу педагогічного навантаження протягом строку дії сертифіката.

У Чернівецькій області, як і в Україні, дана процедура здійснювалась впродовж трьох років. Сертифікацію 2019 та 2020 успішно пройшли 43 буковинських учителі початкових класів. За результатами 2021 року 33 буковинських учителів Чернівецької області пройшли сертифікацію.

Тому актуальність і своєчасність магістерського дослідження «**Сертифікація педагогічних працівників в системі зовнішнього забезпечення якості освіти**» є очевидною.

Об'єкт дослідження - система зовнішнього забезпечення якості освіти в Україні на сучасному етапі.

Предмет дослідження - сертифікація педагогічних працівників як інструмент системи зовнішнього забезпечення якості освіти в Україні.

Мета дослідження полягає у висвітленні процедури сертифікації педагогічних працівників як інструменту системи забезпечення якості освіти України та дослідженні стану її впровадження на загальнодержавному та регіональному рівнях.

Відповідно до мети визначено такі **завдання дослідження:**

1. Здійснити характеристику системи забезпечення якості освіти як стратегічному напрямку розвитку освіти України.
2. Розкрити концептуальні засади та методика проведення сертифікації педагогічних працівників у 2019-му, 2020-му, 2021-му рр.
3. Дослідити стан впровадження пілотної сертифікації в Україні та Чернівецькій області
4. Узагальнити пропозиції педагогічних працівників Чернівецької області щодо удосконалення процедур оцінювання професійної компетентності учителів на державному рівні.

Основою джерельної бази роботи стали нормативно-правові акти, розпорядчі документи з питань організації сертифікації та звіти Міністерства освіти і науки України, Державної служби якості освіти України, Українського центру оцінювання якості освіти, матеріали управління Державної служби якості освіти у Чернівецькій області. Матеріали дослідження були апробовані на студентській науковій конференції Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича (20-21 квітня 2021 року). Факультет педагогіки, психології та соціальної роботи.

Структура дипломної роботи. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків до розділів, висновків, списку використаної літератури та додатків.

РОЗДІЛ 1. СИСТЕМА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ОСВІТИ - СТРАТЕГІЧНИЙ ВЕКТОР РОЗВИТКУ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

1.1. Основні засади державної політики щодо забезпечення якості освіти та якості освітньої діяльності

Якісна освіта – беззаперечний пріоритет розвитку усіх країн світу. Саме тому Генеральною Асамблеєю ООН у вересні 2015 р. прийнято Резолюцію «Перетворення нашого світу: Порядок денний у сфері сталого розвитку до 2030 року», у якій визначено 17 Цілей сталого розвитку (відомі також як Глобальні цілі сталого розвитку) (*Додаток А*) і 169 завдань, що передбачають комплексний підхід до економічного, соціального та екологічного векторів поступу світового співтовариства на найближчу перспективу. Четвертою з сімнадцяти цілей визначено якісну освіту.[51]

Глави держав і урядів Організації Об'єднаних Націй у Декларації зобов'язуються: «забезпечити якісну інклюзивну та рівноправну освіту на всіх рівнях, як-от: дошкільне виховання, початкова, середня, вища освіта, а також професійно-технічна підготовка. Усі люди, незалежно від статі, віку, раси та етнічного походження, а також особи з інвалідністю, мігранти, представники корінних народів, діти та молоді люди, особливо ті, що перебувають у вразливій ситуації, повинні мати можливість здобувати освіту протягом усього життя, що допоможе їм набувати знань і навичок, необхідних для використання наявних можливостей та повноцінної участі у житті суспільства. Ми намагатимемося створити для дітей та молоді середовище, сприятливе для повної реалізації ними своїх прав і можливостей, що допоможе нашим країнам скористатися демографічним дивідендом, зокрема завдяки безпеці шкіл та згуртованості громад і сімей».[51]

Україна підтримала прийняті Генеральною Асамблеєю Організації Об'єднаних Націй орієнтири сталого розвитку. Президентом України Володимиром Зеленським у вересні 2019 р. був підписаний Указ № 722/2019

«Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року», у якому одним із головних державних пріоритетів визначено забезпечення всеохоплюючої і справедливої якісної освіти та заохочення можливості навчання впродовж усього життя для всіх.[58]

Відповідно у рамковому Законі України «Про освіту» 2017р. вперше введено два поняття «якість освіти» та «якість освітньої діяльності».

«Якість освіти» тлумачиться як «відповідність результатів навчання вимогам, встановленим законодавством, відповідним стандартом освіти та/або договором про надання освітніх послуг», а термін «якість освітньої діяльності» вводить для характеристики освітнього процесу, а саме рівня його організації, забезпечення та реалізації, що забезпечує здобуття особами якісної освіти та відповідає вимогам, встановленим законодавством та/або договором про надання освітніх послуг. Це надзвичайно важлива новела у освітньому законодавстві, адже вперше йде мова про визначення, встановлення якості освіти не за кінцевим результатом – досягненнями учнів, а й за ефективністю організації самого процесу з усіма складовими – цільовим, змістовим, діяльнісним, контрольньо-оцінювальним, а також важливістю його постійної корекції відповідно до індивідуальної траєкторії розвитку учнів, вимог часу.[2]

Беззаперечно стрижнева місія у системі освіти належить середній школі. Молода людина може здобути декілька разів здобувати вищу освіту, а от у школі навчається один раз у житті. Крім того, саме у школі формується світогляд особистості, її моральний ціннісний «хребет» та громадянська позиція. Саме тому широкомасштабне реформування української освіти розпочалось з системи загальної середньої освіти. Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 14 грудня 2016р. № 988-р схвалено Концепцію реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти “ Нова українська школа ” на період до 2029 року.[53]

Нова українська школа перш за все повинна стати освітнім простором, до якого приємно ходити учням, де прислухаються до їхньої думки, вчать критично

мислити, не боятись висловлювати власну думку та бути відповідальними громадянами.

У Розпорядженні КМУ визначено завдання реформування змісту загальної середньої освіти (розроблення нових державних стандартів загальної середньої освіти, в основі яких компетентнісний та особистісно-орієнтований підхід до навчання, вікові особливості психофізичного розвитку учнів, діяльнісний підхід, що передбачає здобуття життєво важливих умінь і навичок, необхідних для успішної самореалізації в професійній діяльності, особистому житті, громадській активності) та етапи впровадження реформи НУШ. У Документі окреслено ключові компетентності випускника НУШ: спілкування державною і рідною в разі відмінності мовою, спілкування іноземними мовами, математична грамотність, компетентності в природничих науках і технологіях, інформаційно-цифрова компетентність, уміння навчатися впродовж життя, соціальні і громадянські компетентності, підприємливість та фінансова грамотність, загальнокультурна грамотність, екологічна грамотність і ведення здорового способу життя.[53], [40]

Важливо, що у даному Розпорядженні визначено і вектор реформування «педагогіки» загальної середньої освіти, а саме – перехід до партнерства як визначальної моделі взаємодії між учнем, вчителем і батьками, що потребує ґрунтовної підготовки вчителів за новими методиками і технологіями навчання, зокрема інформаційно-комунікативними технологіями.[53]

Законом України «Про повну загальну середню освіту» від 16 січня 2020р. № 463-ІХ визначено нову мету системи загальної середньої освіти: забезпечення «всебічного розвитку, навчання, виховання, виявлення обдарувань, соціалізації особистості, яка здатна до життя в суспільстві та цивілізованій взаємодії з природою, має прагнення до самовдосконалення і здобуття освіти упродовж життя, готова до свідомого життєвого вибору та самореалізації, відповідальності, трудової діяльності та громадянської активності, дбайливого ставлення до

родини, своєї країни, довкілля, спрямування своєї діяльності на користь іншим людям і суспільству».[2]

У цьому навчальному 2021-2022 році розпочався завершальний етап впровадження НУШ у початковій школі. Усі четвертокласники України сьогодні завершують другий - основний – цикл початкової освіти за новим Державним стандартом та модельними навчальними програмами, абсолютно новими підходами до організації освітнього процесу та оцінювання. Безперечно про ефективність реалізації реформи НУШ у початковій ланці будемо говорити згодом, після завершення циклу навчання, широкомасштабного моніторингу на державному рівні та аналізу як основних досягнень, так і проблем. [40], [57]

Надзвичайно важливим кроком у системі державного реформування системи освіти на шляху до підвищення її якості стало створення у грудні 2019 р. Державної служби якості освіти України [42] - центрального органу виконавчої влади, який реалізує державну політику у сфері освіти, зокрема з питань забезпечення якості освіти, забезпечення якості освітньої діяльності, здійснення державного нагляду (контролю) за закладами освіти щодо дотримання ними законодавства. Головними завдання даного державного органу визначено опіку щодо дотримання якості освіти та освітніх стандартів у дошкільній, загальній середній, позашкільній, фаховій передвищій освіті та допомогу закладам освіти у справі підвищення якості освітньої діяльності, гарантуванні якості освіти та формуванні довіри суспільства до української освіти.

Станом на сьогодні у всіх областях України функціонують територіальні органи Державної служби якості освіти – управління Служби. З 9 липня 2019 р. у нашій області працює управління Державної служби якості освіти у Чернівецькій області, яке очолює Оксана Палійчук. Відповідно до Положення Управління, його діяльність полягає у реалізації повноважень Державної служби якості освіти України на відповідній території шляхом проведення інституційних аудитів

закладів загальної середньої освіти; надання рекомендацій закладам освіти (крім закладів вищої освіти) щодо організації та функціонування внутрішньої системи забезпечення якості освіти; здійснення державного нагляду (контролю) за діяльністю закладів освіти (крім вищої) щодо дотримання ними вимог законодавства про освіту; проведення моніторингу якості освітньої діяльності та якості освіти; аналізу діяльності місцевих органів виконавчої влади/органів місцевого самоврядування, їх підрозділів з питань освіти. щодо дотримання вимог законодавства з питань освіти і забезпечення якості освіти на відповідній території, надання їм відповідних висновків і рекомендацій; здійснення контролю за веденням обліку дітей шкільного віку та ін.[33], [11]

Таким чином, на сьогодні в Україні триває послідовне, чітко окреслене в урядових документах, поетапне реформування системи національної освіти, яке передбачає як цілісне трансформування рівнів освіти, так і органів виконавчої влади, що покликані встановлювати відповідність діяльності закладів встановленим освітнім стандартам та сприяти підвищенню якості освітньої діяльності через використання різноманітних інструментів, визначеної у Законі України «Про освіту» системи забезпечення якості освіти, про що йтиметься у наступних параграфах магістерської роботи.[2]

1.2. Характеристика системи забезпечення якості освіти

Надзвичайно важливим кроком у освітньому законодавстві України в напрямку досягнення найвищих стандартів якості освіти у Європі та світі загалом, стало окреслення у Законі «Про освіту» окремого розділу «Забезпечення якості освіти», і, відповідно, у Законі «Про повну загальну середню освіту» розділу «Забезпечення якості повної загальної середньої освіти».[2], [3]

Статтею 41 рамкового освітнього закону зазначено, що метою розбудови та функціонування системи забезпечення якості освіти в Україні є гарантування якості освіти; формування довіри суспільства до системи та закладів освіти, органів управління освітою; постійне та послідовне підвищення якості

освіти;допомога закладам освіти та іншим суб'єктам освітньої діяльності у підвищенні якості освіти.

Чітко окреслено складові системи забезпечення якості освіти, серед яких внутрішня система забезпечення якості освіти (локальна, індивідуальна для кожного закладу його власна система); система зовнішнього забезпечення якості освіти;система забезпечення якості в діяльності органів управління та установ, що здійснюють зовнішнє забезпечення якості освіти.

У Законі України «Про освіту» описано тільки можливий ескіз внутрішнього шкільного документа Положення про внутрішню систему забезпечення якості. Зокрема, він може містити: стратегію (політику) та процедури забезпечення якості освіти;систему та механізми забезпечення академічної доброчесності;оприлюднені критерії, правила і процедури оцінювання здобувачів освіти;оприлюднені критерії, правила і процедури оцінювання педагогічної (науково-педагогічної) діяльності педагогічних та науково-педагогічних працівників;оприлюднені критерії, правила і процедури оцінювання управлінської діяльності керівних працівників закладу освіти;забезпечення наявності необхідних ресурсів для організації освітнього процесу, в тому числі для самостійної роботи здобувачів освіти; забезпечення наявності інформаційних систем для ефективного управління закладом освіти;створення в закладі освіти інклюзивного освітнього середовища, універсального дизайну та розумного пристосування;інші процедури та заходи, що визначаються спеціальними законами або документами закладу освіти.[2]

Формування та реалізація в діяльності закладу обґрунтованої «внутрішньої системи забезпечення якості освіти» дає можливість підвищувати ефективність діяльності закладу освіти, його успішність, адже це дозволяє:

- ✓ створювати умови навчання та праці, які забезпечують партнерство учасників освітнього процесу;

- ✓ отримувати постійний зворотній зв'язок від учасників освітнього процесу щодо якості освіти, відзначати успішні практики та вчасно реагувати на виявлені проблеми;
- ✓ приймати обґрунтовані управлінські рішення, які спрямовані на підвищення якості освіти та освітньої діяльності;
- ✓ постійно вдосконалювати освітнє середовище, систему оцінювання учнів, педагогічну діяльність, управлінські процеси закладу освіти;
- ✓ забезпечити прозорість діяльності закладу освіти і готовність до змін в інтересах учасників освітнього процесу.

Кожен заклад освіти повинен самостійно визначитись зі змістом власної внутрішньої системи відповідно до особливостей освітньої діяльності – умов функціонування, специфіки контингенту учнів, кадрового складу тощо.

Наказом МОНУ від 30.11.2020р. № 1480 затверджено методичні рекомендації для закладів загальної середньої освіти з даного питання.[10]

У даному документі конкретизовано сутність поняття «внутрішня система», під якою слід розуміти сукупність умов, процедур і заходів у закладі освіти, що забезпечують ефективність освітніх і управлінських процесів, які безпосередньо впливають на якість результатів навчання учнів, забезпечують формування їхніх ключових компетентностей, а також сприяють всебічному розвитку особистості учнів.[10]

Для прикладу наведемо Положення про внутрішню систему забезпечення якості освіти у Лужанському опорному ЗЗСО І-ІІІ ступенів ім. В. Орелецького (Додаток Б)

Законом України «Про освіту» визначено 3 групи компонентів, які формують систему зовнішнього забезпечення якості освіти в Україні: 1) інструменти, процедури та заходи забезпечення і підвищення якості освіти; 2) органи і установи, що відповідають за забезпечення якості освіти, та спеціально

уповноважені державою установи, що проводять зовнішнє незалежне оцінювання;
3) незалежні установи оцінювання та забезпечення якості освіти.

Перелік процедур та інструментів, серед яких стандартизація, ліцензування освітньої діяльності, акредитація освітніх програм, інституційна акредитація, громадська акредитація закладів освіти, зовнішнє незалежне оцінювання результатів навчання, інституційний аудит, моніторинг якості освіти, атестація педагогічних працівників, сертифікація педагогічних працівників, громадський нагляд та ін., що визначаються спеціальними законами, не є вичерпним. Більшість процедур вже тривалий час застосовується, переглядається у удосконалюється нормативна база, яка регламентує їх реалізацію. Порядок впровадження окремих процедур ще перебуває на етапі розроблення організаційно-правових механізмів, як наприклад, громадська акредитація закладів освіти, громадський нагляд.[2]

Окремі процедури є абсолютно новими для національної системи освіти. Їх розроблення та впровадження стало наслідком інтеграції кращого європейського досвіду в українську освіту і безпосередньо пов'язане з реалізацією ключової реформи Міністерства освіти і науки «Нова українська школа».[40], [57]

Зокрема, мова йде про інституційний аудит закладів загальної середньої освіти та пілотну сертифікацію педагогічних працівників. Важливим кроком у даному контексті стала участь України у 2018 році у одному з найавторитетніших світових моніторингових досліджень якості освіти – PISA.[1]

Інституційний аудит, згідно ст. 46 Закону України «Про повну загальну середню освіту», – це комплексна зовнішня перевірка та оцінювання освітніх і управлінських процесів закладу загальної середньої освіти, які повинні забезпечувати його ефективну роботу та сталий розвиток.[3]

Ціллю даної процедури є оцінювання якості освітньої діяльності закладу освіти та формування для засновника і для закладу освіти конкретних рекомендацій, які сприятимуть покращенню освітньої діяльності та внутрішньої системи забезпечення якості освітньої установи, а також приведення освітнього й управлінського процесів у відповідність до вимог законодавства, у тому числі ліцензійних умов.

Інституційний аудит здійснюється як планова (не більше одного разу на 10 років) або позапланова (у закладі з низькою якістю освітньої діяльності або за ініціативою засновника, керівника, педагогічної ради, загальних зборів (конференції) колективу або піклувальної ради закладу) перевірка школи.[3]

Оцінювання освітніх і управлінських процесів закладу освіти та внутрішньої системи забезпечення якості освіти здійснюється за такими напрямками: освітнє середовище закладу освіти (забезпечення здорових, комфортних і безпечних умов навчання (праці); створення освітнього середовища, вільного від будь-яких форм насильства та дискримінації; формування інклюзивного, розвивального та мотивуючого до навчання освітнього простору); 2) система оцінювання результатів навчання учнів (наявність системи оцінювання результатів навчання учнів, яка забезпечує справедливе, неупереджене, об'єктивне та добросовісне оцінювання; систематичне відстеження результатів навчання кожного учня та надання йому (за потреби) підтримки в освітньому процесі; спрямованість - системи оцінювання на - формування в учнів відповідальності за результати свого навчання, здатності до самооцінювання; 3) педагогічна діяльність педагогічних працівників закладу освіти (ефективність планування педагогічними працівниками своєї діяльності, використання сучасних освітніх підходів до організації освітнього процесу з метою формування ключових компетентностей учнів; постійне підвищення рівня професійної компетентності та майстерності педагогічних працівників; налагодження співпраці з учнями, їх батьками або іншими законними представниками (далі - батьки), працівниками закладу освіти; організація педагогічної діяльності на засадах академічної добросовісності) ; 4) управлінські процеси закладу освіти (наявність стратегії та системи планування діяльності закладу, моніторинг виконання поставлених цілей і завдань; формування відносин довіри, прозорості, дотримання етичних норм; ефективність кадрової політики та забезпечення можливостей для професійного розвитку педагогічних працівників; організація освітнього процесу на засадах людиноцентризму, прийняття управлінських рішень на основі конструктивної співпраці учасників освітнього процесу, взаємодії закладу освіти з місцевою

громадою; формування та забезпечення реалізації політики академічної доброчесності.

Дана процедура виконується працівниками центрального органу виконавчої влади із забезпечення якості освіти та його територіальних органів разом з педагогами-практиками(експертами) у сфері загальної середньої освіти на підставі цивільно-правових договорів.[55], [56]

Залучення педагогів-практиків до проведення інституційного аудиту є абсолютною новелою системи контролю за якістю освіти у системі загальної середньої освіти, що вигідно відрізняє дану процедуру від попередньої атестації шкіл, яка полягала виключно у вивченні шкільної документації працівниками органів управління освітою та методичних служб .[56]

Пули експертів інституційного аудиту з числа педагогічних працівників для кожної області формують територіальні управління Державної служби якості освіти України. Вони ж і організують навчання для тих, хто бажає стати експертом і добровільно зареєструвався на сайті даного центрального органу виконавчої влади. Обов'язковою вимогою для педагогічного працівника, який бажає стати експертом інституційного аудиту, є наявність вищої педагогічної освіти та/або професійної кваліфікації педагогічного працівника, практичний досвід роботи в закладі освіти не менше ніж 5 років і проходження навчання, про яке зазначалось вище.

За даними управління Державної служби якості освіти у Чернівецькій області, станом на 1 грудня 2021 р. в області підготовлено 135 експертів інституційного аудиту, які пройшли відповідне навчання організоване працівниками Управління спільно з викладачами факультету педагогіки, психології та соціальної роботи Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича та отримали відповідні сертифікати.

У контексті досліджуваної проблеми важливо підкреслити, що першочергове право стати експертом інституційного аудиту і пройти відповідне

навчання мають педагогічні працівники, які пройшли сертифікацію та керівники (заступники керівників) закладів освіти, які пройшли інституційний аудит.

Наказом Міністерства освіти і науки від 30.04.2021 № 493 «Деякі питання здійснення державного нагляду (контролю) у сфері загальної середньої освіти» затверджено порядок проведення інституційного аудиту закладів загальної середньої освіти та критерії й індикатори оцінювання освітніх і управлінських процесів закладу освіти та внутрішньої системи забезпечення якості освіти (у сфері загальної середньої освіти) (*Додаток В*) Важливо підкреслити, що педагогічна діяльність вчителів закладу вивчається експертами-практиками за допомогою спостереження навчальних онлайн та офлайн занять (у середньому 12 уроків) за відповідною Формою (*Додаток Г*), яка складається з трьох розділів: спостереження за проведенням навчального заняття (заповнюють експерти); вивчення освітніх ресурсів та завдань, що використовують вчителі під час застосування технологій дистанційного навчання (заповнюють експерти); самоаналіз вчителем/вчителькою власної професійної діяльності (заповнюється вчителем власноруч).[11]

За результатами проведення інституційного аудиту засновник та заклад освіти отримують висновок про якість освітньої та управлінської діяльності закладу освіти й конкретні практичні рекомендації, які, по суті, є чітким алгоритмом дій, які забезпечать приведення діяльності закладу до законодавчих вимог, ліцензійних умов й допоможуть удосконалити її за усіма напрямками.

Порядком проведення інституційного аудиту визначено 4 рівні оцінювання якості освітньої діяльності закладу загальної середньої освіти: перший (високий), другий (достатній), третій (вимагає покращення), четвертий (низький).

Станом на 1 грудня 2021 р. у Чернівецькій області проведено 12 інституційних аудитів закладів загальної середньої освіти.

У системі зовнішнього забезпечення якості освіти важливу роль відіграють моніторингові дослідження, зокрема міжнародного рівня, які дозволяють

порівняти результати навчальних досягнень українських школярів й, загалом, якість вітчизняної освіти, з аналогічними показниками країн Європи і світу та визначати як основні проблеми, так і шляхи їх подолання.

Міжнародне дослідження якості освіти PISA (Programme for International Student Assessment, Програма міжнародного оцінювання учнів), започатковане у 1997 році Організацією з економічного співробітництва та розвитку (OECD), яка і здійснює координацію його проведення. Результати . PISA спрямовані на допомогу урядам країн світу удосконалювати освітню політику задля підвищення якості освіти.[1], [61]

За допомогою тестування PISA дозволяє оцінити здатність 15-річних учнів, які закінчують здобуття обов'язкової базової освіти, використовувати здобуті знання, уміння та навички з трьох ключових компетентностей (грамотностей) у реальному житті: читацької, математичної, природничо-наукової.

Кожне дослідження PISA, яка проводиться 1 раз на 3 роки має провідну компетентність, яка досліджується глибше за інші. Таким чином повний цикл дослідження здійснюється за 9 років. Для PISA-2018, до якого вперше долучилася Україна, це була читацька грамотність.

Загальна кількість учасників дослідження 2018р. 600 тисяч учнів із 79 країн світу, рейтинг успішності яких визначався за 6-бальною шкалою: 1 – дуже низькі результати; 2 – базовий рівень (учні досягли мінімального необхідного в житті рівня компетентності); 3-4 – високий рівень; 5-6 – дуже високий рівень (рівень учасників олімпіад).[61]

За результатами PISA-2018, розміщеними на офіційному сайті презентувала Організації економічного співробітництва і розвитку, показники українських учнів трохи нижчі за середні показники учнів країн-учасниць дослідження. [1]

Середній бал українських учнів із читання – 466 балів (у країні-лідера – 555, у середньому в країнах OECD – 487). Таким чином, 74% українських підлітків досягли другого рівня сформованості читацької компетентності(у

країнах OECD – 77%), а кожен четвертий український учень(26%) не володіє базовим рівнем з читання (у країнах OECD – 23%).

З компетентності у природничих науках середній бал в Україні – 469 (середній показник по OECD – 489). 74% українських школярів досягли другого та вище рівня (78% - по OECD) .[61]

PISA-2018 показала проблему із математичною грамотністю в українських школярів, саме тому 2020-2021 навчальний рік був оголошений Роком математики в Україні задля зосередження уваги громадськості на необхідності підвищення якості математичної освіти. Зокрема ДПА з математики стала обов'язковою для усіх випускників.

Середній бал в Україні з математики - 453 бали (середній показник по країнах OECD – 489). Лише 64% українських учнів досягнули другого та вище рівня (у країнах OECD – 76%). Тобто кожен третій школяр не досягнув базового рівня математичної компетентності (у країнах OECD – 24%).

Таким чином, система забезпечення якості освіти в Україні є складним утворенням, яке включає спеціальні уповноважені державою органи та установи, що покликані здійснювати контроль за дотриманням державної політики з питань забезпечення якості освіти, здійснювати вивчення якості освітньої діяльності закладів освіти, професійної компетентності педагогів, рівня навчальних досягнень учнів тощо за допомогою конкретних процедур та інструментів.[54],[61]

1.3. Підвищення професійної компетентності педагогів як завдання системи забезпечення якості освіти

Загальновідомою є теза, що «Якість освіти не може бути вищою якості учителя». Тобто вислів Івана Франка «Учителем школа стоїть» перефразуємо відповідно до нових категорій: «Якість освіти дорівнює якості професійної компетентності учителя». Можна, звичайно, дискутувати і визначати інші вагомі

чинники забезпечення якісного результату освіти, але найвагомішим однозначно буде компетентний учитель-професіонал.

Як свідчить досвід європейських країн, які досягли найвищих щаблів у освітньому рейтингу, за результатами міжнародного дослідження PISA, вмотивований, кваліфікований учитель з високим соціальним статусом – ядро шкільної реформи і запорука її успіху. Фінське «освітнє диво» відбулось саме завдяки цьому базовому чиннику освітніх перетворень – підняття престижу учительської професії, статусу педагога в суспільстві, ретельному відбору «кращих з кращих» на посади учителів та директорів шкіл. Конкурс на педагогічні спеціальності у вищих навчальних закладах Фінляндії – 100 претендентів на 1 місце, а на посаду вчителя у школі - 40 дипломованих молодих фахівців на 1 місце. Заробітна плата вчителя у цій країні – одна з найвищих.[59]

За результатами PISA-2018 естонська шкільна система є найякіснішою у Європі та однією з найефективніших у світі. Однією з найвагоміших причин такого успіху стала **віра естонців у освіту, довіра до вчителя. Як зазначає міністр освіти Естонії Майліс Репс, «Основа будь-якої класної школи – класні вчителі. Почніть їм довіряти і дозвольте експериментувати. Естонські навчальні плани визначають, що учень має знати, а вчителі вирішують, як і в якій послідовності цьому навчати».** У цій країні прийнята **«Стратегія безперервного навчання»** – один з найважливіших документів, що визначають розвиток всієї сфери освіти. **Однією з головних стратегічних цілей є «компетентні вмотивовані викладачі та директори шкіл».** Естонські учителі активно беруть участь в програмах обміну, шукають для себе курси підвищення кваліфікації. Зокрема, для постійного професійного розвитку їм пропонується більше 1000 безкоштовних. Естонія організовує велику кількість різноманітних професійних конкурсів, за результатами яких публічно відзначають передових педагогів та популяризують їх досвід. [59],[6]

Безперечно, створення умов для безперервного професійного розвитку учителів є одним із важливих складових освітньої реформи України на сучасному етапі. Саме тому підвищення професійної компетентності педагогів є

обов'язковою складовою системи забезпечення якості освіти як на внутрішньому, так і на зовнішньому рівнях.

Стаття 59 Закону України «Про освіту» регламентує, що професійний розвиток педагогічних і науково-педагогічних працівників передбачає постійну самоосвіту, участь у програмах підвищення кваліфікації та будь-які інші види і форми професійного зростання, а заклади освіти – повинні сприяти їхньому професійному розвитку та підвищенню кваліфікації, яке може здійснюватися за різними видами та у різних формах.[2]

Одним із обов'язкових компонентів системи внутрішнього забезпечення якості освіти у кожній школі, згідно частини третьої статті 41 Закону України «Про освіту», мають бути оприлюднені критерії, правила і процедури оцінювання педагогічної діяльності педагогічних працівників. Мета їх визначення і застосування якраз і полягає у організації безперервного розвитку педагогічних працівників, створення умов для вдосконалення педагогами власних професійних компетентностей.

Як зазначено у Методичних рекомендаціях з питань формування внутрішньої системи забезпечення якості освіти у закладах загальної середньої освіти, критерії оцінювання діяльності педагогічних працівників визначаються з урахуванням відповідних професійних стандартів, а процедурами оцінювання педагогічної діяльності можуть бути розроблені та використані певної шкали такого оцінювання, проведення внутрішнього моніторингу в закладі освіти, визначення професійних компетентностей або окремих знань, умінь педагогічного працівника, які потребують удосконалення та педагогічної підтримки (за потреби).[10]

Рекомендується керівникам закладів загальної середньої освіти внутрішню систему забезпечення якості освіти у закладі узгоджувати з напрямками інституційного аудиту і використовувати, відповідно, інструментарій даної процедури системи зовнішнього забезпечення якості освіти.

Порядком проведення інституційного аудиту закладів загальної середньої освіти постійне підвищення професійного рівня і педагогічної майстерності

педагогічних працівників визначено обов'язковою вимогою організації освітніх і управлінських процесів закладу освіти, а критеріями її оцінювання такі ознаки – «педагогічні працівники сприяють формуванню, забезпечують власний професійний розвиток і підвищення кваліфікації, у тому числі щодо методик роботи з дітьми з особливими освітніми потребами», «педагогічні працівники здійснюють інноваційну освітню діяльність, беруть участь у освітніх проектах, залучаються до роботи як освітні експерти».

Важливим кроком в Україні для забезпечення учителям свободи у виборі форм, видів, змісту власного професійного розвитку стало прийняття Постанови КМУ від 21 серпня 2019 р. № 800 «Деякі питання підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників» зі змінами, внесеними згідно з Постановою КМУ № 1133 від 27.12.2019. Як зазначається у даному документі, професійний розвиток педагогічних працівників відповідно до державної політики у галузі освіти та забезпечення якості освіти – мета підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників. [43],[45]

Підвищення кваліфікації є необхідною умовою атестації педагогічного працівника – процедури системи зовнішнього забезпечення якості освіти.

Атестація педагогічних працівників – це система заходів, спрямована на всебічне комплексне оцінювання їх педагогічної діяльності, за якою визначаються відповідність педагогічного працівника займаній посаді, рівень його кваліфікації, присвоюється кваліфікаційна категорія, педагогічне звання. [12]

Мета атестації – стимулювання цілеспрямованого безперервного підвищення рівня професійної компетентності педагогічних працівників, росту їх професійної майстерності, розвитку творчої ініціативи, підвищення престижу й авторитету, забезпечення ефективності навчально-виховного процесу.

Міністерство освіти і науки впродовж вересня 2021 р. провело громадське обговорення проекту нового Положення про атестацію педагогічних працівників, яке наразі доопрацьовується. Цікаво, що у його змісті пропонуються додаткові стимули щодо професійного самовдосконалення учителів, зокрема їх активної участі у освітніх реформах, впровадженні інновацій. Проектом

пропонується присвоювати педагогічні звання лише працівникам, які мають кваліфікаційну категорію «спеціаліст I категорії» чи «спеціаліст вищої категорії» і водночас беруть участь у процедурах і заходах, пов'язаних із забезпеченням якості освіти та / або впровадженням інновацій, педагогічних новацій і технологій у системі освіти або були визнані переможцями, лауреатами міжнародних, всеукраїнських фахових конкурсів. [39]

В умовах завершення реформи децентралізації, передачі громадам повноважень щодо забезпечення умов для професійного розвитку педагогів громади, надзвичайно важливо, що Закон «Про повну загальну середню освіту» фактично зобов'язав органи місцевого самоврядування створити Центри професійного розвитку педагогічних працівників до 1 вересня 2020 року.[3]

Положенням про центр, затвердженим Постановою КМУ № 672 «Деякі питання професійного розвитку педагогічних працівників», визначено основні їх завдання, серед яких сприяння професійному розвитку педагогічних працівників, забезпечення їхньої психологічної підтримки та консультування із широкого кола питань, пов'язаних з освітнім процесом. Центри повинні узагальнювати та поширювати інформацію про можливості професійного розвитку освітян: програми підвищення кваліфікації, веб ресурси та інші інструменти, що можуть стати у нагоді для їхнього професійного зростання. Вони мають також координувати діяльність професійних спільнот педагогів і надавати психологічну підтримку пед. працівникам.[44]

Центри повинні здійснювати консультування педагогічних працівників за такими напрямками: планування та визначення траєкторії професійного розвитку; впровадження компетентнісного, особистісно орієнтованого, діяльнісного та інклюзивного підходів у навчанні; застосування нових освітніх технологій; організація освітнього процесу за різними формами, зокрема з використанням технологій дистанційного навчання.

Висновки до розділу 1

Освітня галузь України сьогодні активно реформується. Основним вектором її перетворення є розбудова системи забезпечення якості освіти. Забезпечення кожної української дитини до доступної, якісної освіти – пріоритетне завдання українського Уряду.

Законом України «Про освіту» визначено складові системи забезпечення якості освіти: внутрішня система забезпечення якості у кожному закладі освіти; зовнішня система, що включає процедури та інструменти, які застосовує держава для гарантування якості освіти та контролю за дотриманням вимог законодавства щодо стандартів якості освіти; установи та організації, що уповноважені здійснювати контроль за якістю, відповідальні за організацію та проведення визначених Законом процедур на загальнодержавному рівні.

Окремою важливою складовою системи забезпечення якості освіти в Україні є процедури спрямовані на підвищення професійної компетентності педагогів – рушіїв реформи, творців Нової Української Школи. Серед них атестація та сертифікація педагогічних працівників.

РОЗДІЛ 2. СЕРТИФІКАЦІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ: КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ ТА ОСОБЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ

2.1 Мета, завдання, принципи, загальна характеристика процедури

Як уже зазначалося, основним рушієм якісних змін у системі освіти є учитель. Це доводить досвід найрозвиненіших країн світу. Зокрема, згідно звітів міжнародної консалтингової компанії, яка спеціалізується на вирішенні завдань зі стратегічного управління McKinsey&Company, високо ефективні освітні системи використовують подібні інструменти для покращення результатів навчання учнів:

- 1) залучення найкращих фахівців до педагогічної діяльності;
- 2) перетворення цих фахівців на ефективних педагогів;
- 3) забезпечення найкращих умов навчання для кожної дитини.[60]

Закономірно, що запорукою ефективності реалізації Нової української школи розробники реформи вбачають, перш за все, у вмотивованому, компетентному учителєві-лідєру змін: «Школа українська буде успішна, якщо до неї прийде успішний учитель. Він – успішний вчитель та фахівець – вирішить дуже багато питань щодо якості викладання, обсягу домашніх завдань, комунікації з дітьми та адміністрацією школи. До дітей має прийти людина-лідєр, яка може вести за собою, яка любить свій предмет, яка його фахово викладає» [40].

На основі досвіду Фінляндії, Естонії, Великобританії щодо розробки та впровадження інструментів виявлення, підтримки й мотивації до постійного професійного зростання учителєв, Міністерство освіти і науки України спільно з Державною службою якості освіти України розробили та впроваджують впродовж трьох останніх років 2019-го, 2020-го та 2021-го процедуру сертифікації педагогічних працівників.

Безперечно, успішність нової для української освітянської спільноти процедури залежить від мотивації українських учителєв на постійне професійне зростання, розуміння, які чинники у системі підвищення кваліфікації забезпечують ефективне удосконалення професійних компетентностей, довіри до змісту сертифікації тощо.

Тому цілком логічним і обґрунтованим було спільне дослідження Міністерства освіти і науки України та руху EdCampUkraine «Навчати і навчатися: як і куди зростати українському вчительству?», проведене у 2018 році, якраз у період запуску реформи НУШ, перед запровадженням сертифікації [9]

Анонімним онлайн - опитуванням у рамках дослідження охоплено 8 427 педагогів з різних навчальних закладів усіх можливих типів та форм власності, зі стажем роботи від кількох місяців до 20-ти більше років з усіх областей України, третина яких – педагоги із сіл та селищ.

Організатори дослідження поставили перед собою ряд важливих запитань, серед яких і ті, які надзвичайно актуальні у контексті нашого дослідження:

- наскільки добре вчителі й учительки підготовлені до різноманітних викликів сучасної школи?
- якою мірою оцінювання і зворотний зв'язок можуть підтримати якісне викладання та ефективний професійний розвиток педагогів?
- що заважає педагогам професійно зростати?
- як часто відкриті уроки, покликані дати якісний зворотний зв'язок, перетворюються на «театр»?
- чи можлива прозора та дієва сертифікація в освіті?

Цікавим є той факт, що, відповідно до результатів дослідження, імплементація реформи Нової української школи з усіма її вимогами і аспектами не є стресовим чинником для педагогів, тільки (9,8%) респондентів вважають цей процес стресовим. Натомість найбільш стресовим факторами власної педагогічної діяльності освітяни визначили «паперотворчість» та організаційно-поточну діяльність – майже 60% опитаних; відповідальність за навчальні досягнення учнів – 37,3%; необхідність задовольняти вимоги місцевої, обласної або національної влади, які постійно змінюються - 28 %); відповідальність за поведінку та вчинки дітей поза уроками і школою – 26,5%.

Що стосується «відкритості до змін», то лише 29% респондентів погоджуються з тим, що більшість педагогів їхньої школи до них готові.

За даними дослідження, на усі види учительської роботи у середньому витрачається приблизно 10 годин щодня, а на підвищення кваліфікації – приблизно 14 годин на тиждень. Показово, що майже половина опитаних (47,4%) готові ще більше часу приділяти власному професійному розвитку.

Важливими у контексті розуміння змісту процедури сертифікації є дані вище значеного опитування щодо зворотнього зв'язку про якість своєї роботи, яку отримує педагог у школі. Респонденти дослідження зазначають, що основним джерелом такого зворотнього зв'язку є адміністрація закладу, однак, на думку майже кожного п'ятого опитуваного (19,2%), якість його є надзвичайно низькою. Дуже рідко учителі, згідно результатів дослідження, отримують такий зворотній зв'язок про свою діяльність від колег, ще рідше (поодинокі випадки) – від зовнішніх організацій чи окремих осіб.

Більшість педагогів дієвою формою підвищення кваліфікації і зворотного зв'язку вважають взаємовідвідування уроків (56,3%). Натомість відкриті уроки часто бувають «постановочними», за даними у середньому 42% «постановок» серед усіх відкритих уроків у школі

Досить обнадійливими виявились результати опитування щодо підтримки обов'язковості майбутньої сертифікації: 62% опитаних підтвердили повнупідтримку; а довіру до прозорості та ефективності процедури засвідчили 72,2% педагогів.

Варто зазначити, що для майже 90% респондентів головним мотиваційним чинником проходження сертифікації є отримання 20% надбавки до посадового окладу.

Цікаво, що 16,9% опитаних зазначили про потребу допомоги стороннього експерта в розробці індивідуального плану розвитку.

Відрадно, що майже 80% учителів, які брали участь у опитуванні, готові активно включитися у процес навчання інших освітян, а половина респондентів поширюють власний досвід.[9]

Таким чином, результати даного дослідження засвідчили готовність українських учителів до власного професійного розвитку, їх підтримку сертифікації та довіру до її ефективності та прозорості.

Міністерство освіти і науки спільно, Державна служба якості освіти України врахували результати даного дослідження безпосередньо в процесі розробки механізмів реалізації процедури сертифікації.

Сертифікація педагогічних працівників, відповідно до ст. 51 Закону України «Про освіту», є інструментом системи зовнішнього забезпечення якості освіти і полягає у оцінюванні професійних компетентностей учителів з педагогіки, психології, практичних вмінь застосування сучасних методів і технологій навчання та ін. за допомогою таких процедур як незалежне тестування, самооцінювання і вивчення практичного досвіду роботи.[2],[55],[56]

Постановою КМУ від від 27 грудня 2018 р. № 1190 затверджено положення про сертифікацію педагогічних працівників, у якому визначено, що метою даної процедури є виявлення та заохочення педагогічних працівників з високим рівнем педагогічної майстерності, які володіють методиками компетентнісного навчання і новими освітніми технологіями та сприяють їх поширенню.[48]

Важливо підкреслити, що сертифікація з часу її запровадження, крім вищезазначеної мети передбачала глобальнішу ціль – над завдання, безпосередньо пов'язане з впровадженням Нової української школи. Дуже чітко його сформулювала міністр освіти і науки 2016-2019 рр. Лілія Гриневич: «Через механізм сертифікації ми хочемо віднайти тих найкращих провідників Нової української школи, агентів змін, які готові ділитися та поширювати сучасні методики навчання» [49],[48]

Саме тому, згідно нового освітнього законодавства, педагоги, які успішно, пройдуть сертифікацію, можуть бути залучені до процедур і заходів, пов'язаних із забезпеченням якості освіти – інституційного аудиту закладу загальної середньої освіти, розроблення та акредитації освітніх програм, можуть стати експертами

сертифікації. Сертифіковані педагоги – агенти змін, за допомогою яких у закладах освіти територіальних громад мають впроваджуватися нові освітні технології.

Учасником сертифікації може бути педагогічний працівник, який на момент його реєстрації для участі у сертифікації працює на відповідній посаді за основним місцем роботи, має стаж педагогічної роботи не менше двох років. Безоплатно проходити сертифікацію педагог може один раз на три роки. Якщо ж педагог не подолав при проходженні даної процедури пороговий бал і не отримав сертифікат, то пройти повторно випробування він може не раніше ніж через рік.

Важливо підкреслити, що сертифікація відбувається виключно на засадах добровільності та анонімності результатів, за ініціативою самого педагога, який може відмовитися від участі у ній на будь-якому її етапі.

Положенням про сертифікацію педагогічних працівників визначено послідовність проходження учасниками етапів, які відбуваються послідовно один за одним:

- 1) незалежне тестування учасників сертифікації;
- 2) самооцінювання учасниками сертифікації власної педагогічної майстерності;
- 3) вивчення практичного досвіду роботи учасників сертифікації.

Абсолютною новелою процедури сертифікації, що відрізняє її від атестації, є залучення до вивчення практичного досвіду учасників сертифікації незалежних експертів – педагогічних, науково-педагогічних працівників закладів освіти чи інших осіб з досвідом педагогічної діяльності не менше ніж п'ять років.

Міністерство освіти і науки визначає категорії педагогічних працівників для участі у сертифікації та їх граничну кількість на конкретний календарний рік, відповідно до наявності професійних стандартів конкретної категорії, обсягів фінансування і спроможності виконати процедуру уповноваженими установами.

Цілком логічним стало рішення МОНУ щодо першочергового проходження сертифікації учителями початкових класів. Адже з початкової ланки розпочалась ключова реформа «Нова українська школа», до якої учителі проходили у 2018 р.

обов'язкове навчання на загальнодержавному рівні, наказом Міністерства соціальної політики України від 10.08.2018 №1143 було затверджено професійний стандарт «Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти». Тобто, для проведення сертифікації учителів початкових класів була необхідна основа.[21]

Упродовж 3 років – 2019-го, 2020-го, 2021-го сертифікація проводилась у статусі пілотного проєкту з метою відпрацювання механізмів реалізації процедури. Пандемія COVID-19 внесла свої корективи у систему освіти, та й у соціальне життя загалом, тому і сертифікація 2020-го і 2021-го рр. також проводилась у пілотному форматі, щороку за оновленою моделлю, про що йтиметься у наступних параграфах.

Педагоги, що бажають пройти випробування, самостійно реєструються для участі у сертифікації, у визначені МОНУ строки.

Український центр оцінювання якості освіти для кожного учасника сертифікації створює на своєму офіційному веб-сайті кабінет учасника сертифікації, куди надходить інформація про результати випробувань. Отримавши сертифікат, який дійсний впродовж трьох років, кожен учасник сам вирішує, чи оприлюднювати інформацію про результати, і чи використовувати її у процесі атестації.[47],[48]

Успішне проходження сертифікації гарантує педагогу, згідно Закону України «Про повну загальну середню освіту», присвоєння відповідної кваліфікаційної категорії та/або педагогічного звання., а також щомісячну доплату в розмірі 20 відсотків посадового окладу (ставки заробітної плати) пропорційно до обсягу педагогічного навантаження на срок дії сертифіката – 3 роки.[3]

Перший етап сертифікації – незалежне тестування учасників – організовується Українським центром оцінювання якості освіти та регіональними центрами. Другий і третій етапи даної процедури – вивчення результатів самооцінювання педагогічної майстерності та практичного досвіду роботи учасників сертифікації організовує Державна служба якості освіти.

2.2. Оцінювання фахових знань та умінь учасників сертифікації

Оцінювання фахових знань та умінь учителів у процедурі сертифікації здійснюється шляхом незалежного тестування.

Положенням про сертифікацію педагогічних працівників відповідальність за організацію реєстрації учителів, які бажають взяти участь у процедурі, а також проведення незалежного тестування фахових знань і вмінь учасників сертифікації покладено на Український центр оцінювання якості освіти(далі – УЦОЯО) та регіональні центри оцінювання якості освіти.[22],[23]

Реєстрація на сертифікацію-2019 відбувалась з 15 січня до 1 лютого 2019-го року. У ній могли взяти участь не більше 1000 учасників. Міністерство освіти і науки України наказом від 29 грудня 2018 року № 1486 встановило граничну кількість учасників для кожного регіону (*Додаток Д*). У цьому році виявили бажання пройти сертифікацію й зареєструвалися 857 учителів початкових класів – 85,7 % від установленної квоти.

Тільки педагоги Чернівецької області у повному обсязі використали квоту (100 %), показники Хмельницької області – 97,3 % зареєстрованих від визначеної граничної чисельності, Сумської – 95,8 %. Найнижчу активність проявили учителі Кіровоградської та Івано-Франківської областей, відповідно 62,9 % та 68,3 % зареєстрованих.

Реєстрація на другий пілотний етап сертифікації-2020 учителів початкових класів відбувалась з 15 до 31 січня 2020 року. У ньому могли взяти участь не більше 2 000 учасників, згідно визначених МОН регіональних квот(*Додаток Е*). [18]

Загальна квота на сертифікацію-2020 була заповнена на 79,6 % (зареєструвався 1 591 педагог). Чернівецька область знову була серед лідерів - 98,0 % зареєстрованих від визначеної граничної чисельності, що становило 2-ий по Україні результат після Чернігівської області, яка 100 % використала квоту. Найменший відсоток зареєстрованих учителів було з Київської (57,4 %) та Одеської (49,2 %) областей.

Сертифікація -2021 – третій пілотний проєкт розпочалась реєстрацією учителів, що тривала у два етапи: основний (18 - 27 січня) і додатковий (28–31), під час якого **подати заяви мали можливість усі охочі** вчителі початкової класів, **незалежно від квоти в тій чи тій області**. Додатковий етап реєстрації завершився достроково 29 січня, оскільки було вичерпано загальнодержавну квоту – 2000 осіб. Наказом МОНУ від 4 грудня 2020 № 1522 визначено регіональні квоти учасників. Чернівецька область третій рік поспіль була серед лідерів реєстрації. Крім визначеної квоти - 51 особа, буковинські учителі на додатковому етапі реєстрації отримали ще 3 додаткові місця, загалом від Чернівецької області зареєструвалися 54 учителі. [18], [19]

Концепція сертифікації щодо місця у ній етапу незалежного тестування фахових знань і вмінь педагогічних працівників змінювалась.

Так, у 2019 р. це випробування було завершальним і, відповідно до наказу Українського центру оцінювання якості освіти від 07 серпня 2019 року № 121, було проведено 31 жовтня 2019 року. Треба підкреслити, що у 2019 році гранична кількість балів, необхідних для успішного проходження сертифікації, визначалася за підсумками усіх трьох випробувань. Прохідний бал з тестування становив 50 балів, який подолали 756 осіб (93,7 %). [39]

Логіка проведення сертифікації двох наступних років – 2020-го та 2021-го – змінилася. Незалежне тестування учителів стало першим етапом. За результатами кожного етапу випробування визначався прохідний бал допуску учасника до наступного етапу, відповідно, частина учасників після кожного етапу «відсіювалась».

У 2020-му році незалежне тестування було проведено 29 лютого 2020 року. Участь у ньому взяли **1 552** особи (97,5 % від кількості зареєстрованих). **1 045** учасників (65,7 % від кількості зареєстрованих і 67,3% від кількості учасників тестування), які набрали не менше 60 % від максимальної кількості тестових балів, були допущені до участі у другому етапі сертифікації.

Незалежне тестування учителів початкових класів у рамках пілотної сертифікації-2021 відбулося 27 лютого 2021 року. У ньому взяло участь 1622 педагоги із 1755 zareestrovanih – 92,4 %. Подолали пороговий бар'єр 73% учасників тестування, що дало їм право брати участь у наступному етапі сертифікації.

Розглянемо зміст оцінювання фахових знань та умінь учасників сертифікації.

Наказом МОНУ від 14 січня 2019р. № 33 затверджено Програму незалежного тестування фахових знань та умінь учителів початкової школи (далі – Програма). [20]

За основу для формування даного документу взято професійний стандарт «Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти», затверджений наказом Міністерства соціальної політики України від 10.08.2018 року № 1143, Типову освітню програму організації і проведення підвищення кваліфікації педагогічних працівників закладами післядипломної педагогічної освіти (Наказ МОНУ від 15.01.2018 р. № 36), Державний стандарт початкової освіти (Постанова КМУ від 21 лютого 2018 р. № 87). Незалежне тестування передбачало оцінку фахових знань та когнітивних умінь – складових професійних компетентностей учителя початкових класів, визначених Професійним стандартом:

- здатності вивчати, аналізувати та застосовувати під час планування освітнього процесу професійну літературу подану в паперовій та електронній формах;
- здатності планувати роботу, розробляти календарно-тематичне планування змісту освітніх галузей, планувати професійний саморозвиток учителя;
- здатності здійснювати ціле - покладання, коригування освітнього процесу на основі зіставлення проміжних результатів із запланованими;
- здатності дотримуватися вимог нормативно-правових документів, що регламентують організацію освітнього процесу в початковій школі;
- здатності до використання в освітньому процесі системи теоретичних знань з освітніх галузей, визначених Державним стандартом початкової освіти;

здатності до використання в освітньому процесі методик навчання освітніх галузей, визначених Державним стандартом початкової освіти;

- здатності до організації та проведення педагогічної діагностики учня;
- здатності добирати доцільні методи, засоби й форми навчання, відповідно до визначених мети і завдань уроку, іншої форми навчання з урахуванням специфіки змісту навчального матеріалу та індивідуальних особливостей учнів класу;
- здатності до надання батькам (особам, що їх замінюють) порад і рекомендацій з питань підтримки учня в освітній діяльності за межами закладу освіти;
- здатності до організації взаємодії з батьками в різних формах;
- здатності до створення безпечних, психологічно комфортних умов освітнього процесу;
- здатності до змістового наповнення освітнього середовища відповідно до вимог Державного стандарту початкової освіти;
- здатності до врахування індивідуальних потреб учнів, у тому числі обдарованих дітей, дітей, які мають особливі освітні потреби, при створенні освітнього середовища.

Структурування Програми відповідає трудовим функціям, визначених Професійним стандартом: планування та організація освітнього процесу; забезпечення і підтримка навчання, виховання і розвитку учнів; створення освітнього середовища. [13],[14]

Для прикладу наведемо зміст підрозділу Програми 2.2. «Педагогіка партнерства»: педагогічна взаємодія, форми взаємодії учнів та вчителя; діалог з учнями як засіб партнерської взаємодії. Партнерство. Технології, що дають змогу реалізувати педагогіку партнерства у освітньому процесі (гуманно-особистісна технологія, педагогіка співробітництва, технологія індивідуалізації навчання). Ранкове коло як спосіб налагодження взаємодії учнів.

Учитель повинен знати:

- технології, що дають змогу реалізувати педагогіку партнерства у освітньому процесі;
- методи, форми й засоби навчання та забезпечення взаємодії під час освітнього процесу

Учитель повинен **розуміти** сутність поняття «педагогічна взаємодія», «партнерство»

Учитель повинен **уміти**:

- добирати питання для навчального діалогу з учнями як засобу партнерської взаємодії;
- визначати та добирати доцільні способи взаємодії учнів і вчителя.

Детальніше зі змістом Програми можна ознайомитися у Додатку (*Додаток Ж*)

Кожного року впродовж реалізації трьох пілотних етапів сертифікації Український центр оцінювання якості освіти (УЦОЯО) своїми наказами затверджував Загальну характеристику тесту незалежного тестування фахових знань та умінь учителів початкових класів, які виявили бажання взяти участь у сертифікації.

Як засвідчив аналіз наказів УЦОЯО від 1 березня 2019р. № 35, від 8 січня 2020 р. № 6 та від 17 грудня 2020 р. № 214 загальна кількість завдань тесту – 100, максимальна кількість балів, яку можна було набрати – 100, загальна кількість завдань на виконання тесту – 180 хвилин, - не змінювались впродовж трьох років проведення сертифікації. Залишився незмінним і розподіл завдань по визначених розділах Програми (у відсотковому відношенні до загальної кількості завдань).
[22],[23],[24]

ЗАТВЕРДЖЕНО
Наказ Українського центру
оцінювання якості освіти

01 березня 2019 року № 35

**ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ТЕСТУ НЕЗАЛЕЖНОГО ТЕСТУВАННЯ
ФАХОВИХ ЗНАТЬ ТА УМІНЬ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ**

Зміст тесту визначено Програмою незалежного тестування фахових знань та вмінь учителів початкової школи, затвердженою наказом Міністерства освіти і науки України від 14 січня 2019 року № 33.

Загальна кількість завдань тесту – **100**.

На виконання тесту відведено **180 хвилин**.

Орієнтовний розподіл завдань відповідно до розділів / підрозділів Програми незалежного тестування наведено в таблиці 1.

Таблиця 1

Розділ / підрозділ програми	Частка від загальної кількості завдань
Планування та організація освітнього процесу	14 %
Забезпечення і підтримка навчання, виховання і розвитку учнів, у т. ч.:	73 %
– система теоретичних знань з освітніх галузей, визначених Державним стандартом початкової освіти	33 %
– методики навчання освітніх галузей, визначених Державним стандартом початкової освіти	33 %
– педагогіка партнерства / робота з батьками (іншими законними представниками) / педагогічна діагностика	7 %
Створення освітнього середовища	13 %

Тест незалежного тестування містить завдання однієї форми:

завдання з вибором однієї правильної відповіді (1–100).

Завдання має основу та чотири варіанти відповіді, з яких лише один правильний. Завдання вважають виконаним, якщо учасник незалежного тестування вибрав і позначив відповідь у бланку відповідей А.

Схема нарахування балів за виконання завдань тесту незалежного тестування:

завдання з вибором однієї правильної відповіді оцінюють у **0** або **1** бал: **1** бал, якщо вказано правильну відповідь; **0** балів, якщо вказано неправильну відповідь, або вказано більше однієї відповіді, або відповіді на завдання не надано.

Максимальна кількість балів, яку можна набрати, правильно виконавши всі завдання тесту незалежного тестування, – **100**.

Заступник директора

В. І. Бойко

Характеристика тесту незалежного оцінювання представлена на Рис.2.1

НЕЗАЛЕЖНЕ ТЕСТУВАННЯ ФАХОВИХ ЗНАНЬ ТА ВМІНЬ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ

Час виконання – 180 хвилин

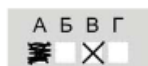
Тест містить 100 завдань з вибором однієї правильної відповіді.
Відповіді до завдань Ви маєте позначити в бланку А.

Інструкція щодо роботи в зошиті

1. Правила виконання зазначено перед завданнями тесту.
2. Відповідайте лише після того, як Ви уважно прочитали та зрозуміли завдання.
3. За потреби використовуйте як чернетку вільні від тексту місця в зошиті.
4. Намагайтеся виконати всі завдання.

Інструкція щодо заповнення бланка відповідей А

1. У бланк А записуйте лише правильні, на Вашу думку, відповіді.
2. Відповіді вписуйте чітко згідно з вимогами інструкції до завдань.
3. Неправильно позначені, підчищені відповіді буде зараховано як помилкові.
4. Якщо Ви позначили відповідь до якогось із завдань неправильно, то можете виправити її, замалювавши попередню позначку та поставивши нову, як показано на зразку:



5. Ваш результат залежатиме від загальної кількості правильних відповідей, зазначених у бланку А.

Ознайомившись із інструкціями, перевірте якість друку зошита та кількість сторінок. Їх має бути 36.

Позначте номер Вашого зошита у відповідному місці бланка А так:

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
X														

Зичимо Вам успіху!

© Український центр оцінювання якості освіти, 2021

Сторінка зошита учасника незалежного тестування з інструкціями щодо роботи в зошиті та щодо правил заповнення бланка відповідей Рис.2.2

Наведемо приклади тестових завдань до різних розділів Програми, які використовувались під час сертифікації -2020.

Компетентісно орієнтованим навчанням передбачено, що першим етапом планування сучасного навчального заняття є:

- А формулювання взаємозумовлених мети та результатів
- Б створення навчального середовища відповідно до теми
- В вибір форм і методів організації діяльності учнів
- Г аналіз змісту відповідної навчальної літератури

Яка з наведених цілей уроку української мови є комунікативно спрямованою?

- А розвивати вміння використовувати спонукальні речення
- Б навчати школярів з'ясувати лексичне значення слова
- В закріплювати вміння робити звуко-буквений аналіз слів
- Г формувати вміння ставити питання до слів – назв предметів

У якому реченні виділене слово є прикметником?

- А Наряду буде проведено в *учительській* після третього уроку.
- Б Перший у світі комп'ютер винайшов український *учений*.
- В Поставити печатку в *учнівському* можна в канцелярії школи.
- Г Громада виділила кошти на ремонт *училищного* спорткомплексу.

У педагогіці терміном «компетентність» позначають таке поняття

- А здатність особистості користуватися навчальним досвідом
- Б спрямованість навчання на кінцевий результат
- В послідовність етапів навчальної діяльності
- Г якість навчальних досягнень здобувачів початкової освіти

На уроці математики вчителька запропонувала учням перевірити правильність виконання обчислень: $150 - (290 + 130) : 6 = 80$. Який з алгоритмів допоможе дітям правильно виконати завдання?

- А $(150 - 80) \cdot 6 + 130$
- Б $(290 + 130) : 6 + 80$
- В $80 \cdot 6 - (290 + 130)$
- Г $80 \cdot 6 + (150 - 130)$

Український центр оцінювання якості освіти сформував банк тестових завдань для тестування учителів, які кожен учитель може використати для самоконтролю власної професійної компетентності. Ці завдання є надзвичайно важливою допоміжною базою для адміністрації шкіл у системі організації роботи з підвищення фахового рівня учителів та для закладів вищої освіти, які готують учителів початкових класів.[55],[56]

2.3. Самооцінювання учасником сертифікації власної педагогічної майстерності

Відповідно до Закону України «Про освіту» (ст. 51), самооцінювання учителями власної професійної компетентності – окремий самостійний етап процедури. Впродовж усіх трьох років пілотування це був другий етап випробування і здійснювався він по-різному. [2]

Положенням про сертифікацію визначено мету самооцінювання:

- відстеження та оцінювання учасником сертифікації динаміки особистісного зростання й індивідуального розвитку;
- виявлення сильних та слабких сторін власної професійної діяльності;
- осмислення досягнутого та проєктування подальшого професійного вдосконалення.

Результати самооцінювання мають складатися із заповненої анкети самооцінювання, форма та методичні рекомендації щодо заповнення якої затверджуються Державною службою якості освіти.

Однак, відповідно до першої редакції Положення про сертифікацію педагогічних працівників, затвердженого Кабінету Міністрів України від 27 грудня 2018 р. №1190, у 2019 [45] році кожен учасник сертифікації повинен був провести самооцінювання, результати якого відобразити у створеному ним е-портфоліо, що мало містити:

- 1) заповнену анкету самооцінювання;
- 2) опис навчального заняття, проведеного учасником сертифікації відповідно до навчального плану (освітня програма, навчальний предмет, тема, мета,

методичне забезпечення тощо), що може супроводжуватися відеозаписом (фрагментом чи фрагментами) загальною тривалістю від 15 до 30 хвилин.

За своїм бажанням учасник сертифікації міг додати до власного е-портфоліо будь-які інші матеріали щодо самооцінювання своєї педагогічної діяльності, що засвідчували би його педагогічну майстерність (гіперпосилання на власний веб-сайт, блог, сторінку в соціальній мережі, фото-, відео-, текстові чи інші матеріали). Зазначені матеріали могли також містити:

- інформацію про професійні здобутки, освітні успіхи учнів, творчий доробок (публікації, презентації, виступи на семінарах, конференціях);
- авторські розробки уроків, дидактичних ігор, сценаріїв тощо;
- дизайнерські рішення оформлення класної кімнати, робочого місця;
- гіперпосилання на авторські блоги, на професійні групи у соціальних мережах, адміністратором яких виступає учасник сертифікації.

Використання учасником сертифікації для створення е-портфоліо матеріалів, що містять персональні дані інших осіб, було можливе виключно за умови надання такими особами або їх батьками, іншими законними представниками (для осіб, які не досягли повноліття) відповідної згоди. [25]

Учасники могли використовувати для створення е-портфоліо фотоматеріали та відеозаписи навчальних занять (їх фрагментів), що проводяться відповідно до календарного плану своєї роботи. Для створення е-портфоліо категорично заборонялося проводити репетиції навчальних занять, повторну відео- чи фотозйомку одного і того ж навчального заняття (фрагментів навчальних занять) з тими самими учнями.

Наказом Державної служби якості освіти України від 30.05.2019 №755 були затверджені методичні рекомендації щодо створення змісту та завантаження е-портфоліо. У 2019 році етап самооцінювання здійснювався після експертного вивчення практичного досвіду роботи учасників сертифікації, а форма анкети та методичні рекомендації щодо її заповнення була затвердженою Службою наказом від 01.04.2019 № 01-11/16. [25],[26]

У анкеті учасникам сертифікації пропонувалося 30 тверджень. А варіантами відповідей анкети було 4 варіанти відповіді: *так; швидше так; швидше ні; ні*.

Пропонуємо для ознайомлення ці 30 тверджень.

1. *Знаю основні нормативні документи, в яких зазначені вимоги до змісту та результатів навчання учнів.*
2. *Володію методами і прийомами активізації навчальної діяльності учнів та використовую їх в освітній практиці.*
3. *Ураховую індивідуальні особливості учнів під час добору методів, прийомів і засобів навчання.*
4. *Знаю вимоги до формування/формую для кожного учня добірку його власних робіт, які відображають індивідуальний прогрес у навчанні й розвитку.*
5. *Володію різними прийомами оцінювання навчальних досягнень учнів.*
6. *Створюю умови на уроці для розвитку мислення і творчої активності.*
7. *Розробляю з учнями критерії оцінювання їхньої роботи на уроці.*
8. *Маю досвід роботи з підготовки і реалізації різних заходів, проектів, програм, розробки дидактичних та методичних матеріалів тощо.*
9. *Формую в учнів уміння позитивного розв'язання конфліктів, досягнення компромісу, поваги до різних ідей тощо.*
10. *Враховую вимоги безпеки життєдіяльності, санітарно-гігієнічні вимоги під час облаштування освітнього середовища.*
11. *Мої взаємовідносини з дітьми сприяють розвитку їх особистісних якостей (ініціативності, самостійності, лідерства, патріотизму тощо).*
12. *Організую навчальні осередки з доступними матеріалами, що відповідають рівню розвитку дітей та стимулюють їх до навчання.*
13. *Постійно на уроках підтримую мотивацію учнів, стимулюю їхній інтерес до навчання та спонукаю самостійно ставити і розв'язувати завдання.*
14. *Приділяю значну увагу розвитку громадянської компетентності та демократичних цінностей учнів.*
15. *Використовую навчальні матеріали, які відображають різні національні, етнічні, статеві та вікові особливості дітей.*

16. *Забезпечую ергономіку класу з урахуванням потреб та інтересів дітей.*
17. *Співпрацюю з батьками щодо планування та організації освітнього процесу.*
18. *Залучаю усіх дітей (у тому числі з особливими освітніми потребами) до активної участі в освітньому середовищі.*
19. *Підтримую дисципліну на уроці шляхом партнерської взаємодії з учнями та не використовую директивні методи.*
20. *Володію сучасними інформаційними технологіями та розвиваю власну інформатичну компетентність.*
21. *Надаю можливість дітям і батькам брати участь у розробці наочних матеріалів із урахуванням сімейних традицій та звичаїв.*
22. *Залучаю батьків до організації екскурсій, спортивних заходів, вистав, таборів, інших заходів під час канікул дітей.*
23. *Визначаю власні потреби щодо розвитку професійних компетентностей та складаю план професійного саморозвитку в контексті вимог Нової української школи.*
24. *Організую зустрічі для батьків, де вони могли б обмінюватися своїм досвідом щодо виховання і навчання дітей.*
25. *Беру активну участь у формуванні професійного освітнього середовища.*
26. *Застосовую інформаційні ресурси (ТБ, радіо, преса, інтернет тощо) у своїй роботі.*
27. *Керую власними емоціями та зберігаю психологічну рівновагу в різних непередбачуваних ситуаціях.*
28. *Обмінююсь інноваційним педагогічним досвідом із колегами, беру участь у конкурсах професійної майстерності та галузевих об'єднаннях і спільнотах.*
29. *Розробляю методичні й дидактичні матеріали на засадах академічної свободи з метою досягнення високих результатів в освітньому процесі.*
30. *Здатний до об'єктивного самооцінювання та вважаю себе професійно успішним вчителем*

У 2020 році форма анкети та методичні рекомендації щодо її заповнення була затвердженою Службою наказом від 24.02.2020 № 01-11/5. Цього року, відповідно

до оновленого Положення про сертифікацію педагогічних працівників (зміни були внесені згідно з Постановою Кабінету Міністрів України від 24.12.2019 [№ 1094](#)) створення е-портфоліо не передбачалося.

Для заповнення анкети необхідно було прочитати запропоновані твердження для самооцінювання, усвідомити й оцінити, якою мірою кожне з них відповідає професійній діяльності учасника сертифікації та обрати один із варіантів відповіді: *цілком погоджуюсь; скоріше погоджуюсь; 50/50; скоріше не погоджуюсь; категорично не погоджуюсь.*

Загалом учасникам сертифікації пропонувалося 45 тверджень (*Додаток К*)

Інформація про строки та адреси електронної пошти була оприлюднена на офіційному вебсайті Служби протягом одного робочого дня з моменту отримання від Українського центру оцінювання якості освіти інформації про учасників сертифікації, допущених до наступного етапу сертифікації за результатами незалежного тестування.

У 2020-му році етап самооцінювання педагогами власної педагогічної майстерності був другим за черговістю (після незалежного тестування) і тривав з 25.03.2020 до 05.04.2020. Далі з 6 по 13 квітня відбувалося вивчення результатів самооцінювання.

Таке вивчення передбачало перш за все вивчення наявності та правильності заповнення анкети самооцінювання (не відбувалася оцінка змісту анкети). Учасник сертифікації не допускався до подальшої участі у сертифікації у випадку неподання результатів самооцінювання або подання їх з недотриманням строку чи форми, визначених Державною службою якості освіти, чи у разі відмови від подальшої участі у сертифікації.

Рішення про допущення чи недопущення мало бути прийнято не пізніше десяти робочих днів з дня завершення строку подання результатів самооцінювання та протягом трьох робочих днів з моменту прийняття такого рішення повідомлене учаснику сертифікації шляхом надсилання повідомлення на адресу електронної пошти, зазначену ним під час реєстрації.

Форму анкети потрібно було завантажити у форматі .docx, заповнити її і в такому ж форматі надіслати на обидві визначені адреси електронної пошти (cert_dam@sqe.gov.ua ; cert.dam.2020@gmail.com).

Державна служба якості освіти ідентифікувала листи від учасників сертифікації за сукупністю двох параметрів: прізвище, ім'я та по батькові, зазначені у темі листа і адреса електронної пошти, з якої надіслано анкету. Тому важливим було надсилати анкету саме з тієї адреси електронної пошти, яка була зазначена при реєстрації, та обов'язково вказувати в темі прізвище, ім'я та по батькові (без скорочень).[23]

У 2021 році етап самооцінювання педагогами власної педагогічної майстерності був так само другим за черговістю (після незалежного тестування) і тривав з 31.03.2021 до 15.04.2021. [29]

У 2021 році форма анкети та методичні рекомендації щодо її заповнення була затвердженою Службою наказом від 29.03.2021 № 01-11/26, а процедура допуску до наступного етапу була аналогічна тій, що практикувалася 2020 року.[24]

Ця анкета розроблена з урахуванням вимог нового професійного стандарту за професіями «Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти», «Вчитель закладу загальної середньої освіти», «Вчитель з початкової освіти (з дипломом молодшого спеціаліста)», затвердженого наказом Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства від 23.12.2020 №2736-20. У новій формі анкети учасникам сертифікації пропонувалося 100 тверджень (*Додаток Л*), які відповідають трудовим функціям учителя початкових класів.. Для заповнення анкети необхідно було прочитати запропоновані твердження-компетентності, усвідомити й оцінити, якою мірою учасник володіє ними та обрати один із варіантів відповіді: *вільно; достатньо; маю деякі труднощі; обмежено; не володію*. [29]

Однак цього року формат анкети був не doc. Учасники скачували програмний додаток, за посиланням розміщеним на вебсайті ДСЯОУ та офіційній сторінці ДСЯОУ у мережі Фейсбук. Для активації процедури проходження опитування слід було ввести прізвище, ім'я і по батькові учасника, його

кваліфікаційну категорію, електронну адресу, вказану учасником під час реєстрації.

У додатку були завантажені всі запитання з форми анкети, затвердженої наказом. Програма пропонувала користувачу обрати варіант відповіді, не давала можливість обрати більше одної відповіді та автоматично переходила до наступного запитання при отриманні підтвердження про надсилання відповіді на попереднє запитання. Після підтвердження відповіді на останнє твердження результати опитування потребували зберігання у вигляді Excel файлу, які слід було надіслати на електронні адреси Служби.

Цікавим є те, що після збереження результатів анкетування додаток формував результат самооцінювання за професійними компетентностями у вигляді кругової діаграми і учасник міг візуально побачити розвиток у себе кожної компетентності.



Результат самооцінювання за професійними компетентностями у вигляді кругової діаграми Рис.2.3

2.4. Експертне оцінювання практичного досвіду роботи учасників сертифікації

У процедурі сертифікації експертне оцінювання практичного досвіду учителя займає ключову роль. Ніяким чином не применшуємо важливість кожного етапу випробування, але саме спостереження незалежних експертів-практиків за діяльністю учителя у реальному освітньому процесі дає найбільше відповідей щодо володіння ним професійними компетентностями.

Треба зазначити, що якраз цей етап сертифікації зазнавав найбільше змін впродовж трьох пілотних років її впровадження. Причиною цього стали, у першу чергу, карантинні обмеження, пов'язані з поширенням пандемії (COVID-19). Методика експертного оцінювання також змінювалася у зв'язку з прийняттям нового професійного стандарту учителя початкових класів у 2020 році [29].

Оцінювання практичного досвіду учасників сертифікації здійснювалось незалежними експертами. Ця особливість сертифікації вигідно відрізняє процедуру від атестації. Адже, допомагає уникнути корупційних ризиків, оскільки експерти і учасників не знайомі, вони є представниками різних регіонів України.

Експертами сертифікації, згідно Положення, можуть бути педагогічні, науково-педагогічні працівники закладів освіти чи інші особи з досвідом педагогічної діяльності не менше ніж п'ять років.

Формування пулу експертів сертифікації, їх підготовку, забезпечення інформаційними та методичними матеріалами здійснює Державна служба якості освіти України спільно з територіальними управліннями у областях. До початку вивчення практичного досвіду роботи учасників сертифікації Державна служба якості освіти має затвердити та оприлюднити на власному офіційному веб-сайті та/або офіційному веб-сайті установи, що належить до сфери її управління, загальний список експертів, які можуть залучатися до проведення сертифікації, та методику експертного оцінювання професійних компетентностей учасників сертифікації, форму експертного висновку та методичні рекомендації експертам щодо її заповнення.

За даними управління Державної служби якості освіти у Чернівецькій області 67 педагогічних та науково-педагогічних працівники нашої області пройшли відповідне навчання і залучались до експертного оцінювання професійних компетентностей учителів початкових класів з різних областей України.

Управління Служби в областях формують експертні групи та закріплюють їх за учасниками сертифікації, відповідають за логістику процедури та її організаційно-технічне забезпечення.[30]

Як зазначає директор департаменту моніторингу та акредитації освітніх програм Державної служби якості освіти України, один із розробників процедури сертифікації педагогічних працівників Іван Юрійчук, «за три роки вдалось напрацювати різноманітні підходи до організації вивчення практичного досвіду учителя, які можна по різному компонувати». Розглянемо ці моделі у процедурі сертифікації трьох пілотних років.

У 2019 році для вивчення практичного досвіду учасників сертифікації регіони України обмінювались експертними групами. Зокрема, професійні компетентності учителів Буковини оцінювали експерти із Закарпатської області, які згідно визначеного графіку працювали у школах краю, відповідно до затвердженої наказом Державної служби якості освіти України від 1 березня 2019 року № 01-11/9 Методики експертного оцінювання професійних компетентностей учасників сертифікації. [30]

Методикою було визначено 5 критеріїв та 20 ознак-індикаторів оцінювання професійних компетентностей :

- здатність планувати і реалізовувати освітній процес на основі особистісно орієнтованого і компетентнісного підходів;
- здатність здійснювати процес навчання, виховання і розвитку учнів, основою якого є повага до прав людини, патріотизм, демократичні та інші загальнолюдські цінності;
- здатність створювати безпечне та психологічно комфортне освітнє середовище, орієнтоване на розвиток дітей та мотивацію їх до навчання;

- здатність до постійного професійного розвитку, самооцінювання та рефлексії.

Експертне вивчення здійснювалось за допомогою методів спостереження за роботою вчителя впродовж усього робочого дня (діяльністю вчителя на уроці, перерві, спілкування з батьками, учнями тощо) та інтерв'ю з учителем і адміністрацією закладу.[31], [32],

Для прикладу подаємо Рисунок таблиці, на якій відображений Критерій 2 «Здатність здійснювати процес навчання, виховання і розвитку учнів, основою якого є повага до прав людини, патріотизм, демократичні та інші загальнолюдські цінності». Зі змістом усіх критеріїв для розуміння повної картини змісту вивчення можна ознайомитися у *(Додаток М)*

Таке «живе» вивчення роботи вчителя у освітньому процесі, безумовно, дозволяло побачити реалізацію професійних дій учителя у різних ситуаціях, сприяло формуванню повної картини щодо сформованості тієї чи іншої компетентності. Однак, одразу ж стало очевидним, що така процедура вивчення є надзвичайно затратною у всіх сенсах: потребує одночасного великої кількості педагогічних кадрів, значних затрат часу і фінансового ресурсу (відрядження експертів з різних областей на тривалий час у сусідні регіони). Це вже було достатньо складно, хоча у сертифікації у перший пілотний рік брала участь відносно невелика кількість учасників. Якщо б таку модель використовувати для сертифікації учителів-предметників та інших категорій педагогічних працівників – вона буде «непосильною» для реалізації не тільки в Україні, а й у країнах з розвинутою, потужною економікою.

КРИТЕРІЙ 2										
Здатність здійснювати процес навчання, виховання і розвитку учнів, основою якого є повага до прав людини, патріотизм, демократичні та інші загальнолюдські цінності										
№	Показники	Методи збирання інформації				Кількість балів				
		Спостереження за діяльністю учасника сертифікації		Інтерв'ю						
2.1	Формує в учнів повагу до гідності, прав, свобод, законних інтересів людини і громадянина; нетерпимість до приниження честі та гідності людини, фізичного або психологічного насильства, а також до дискримінації за будь-якими ознаками									
2.2	Розвиває в учнів патріотизм, повагу до державної мови і державних символів України, шанобливе ставлення до національних, історичних, культурних цінностей, традицій і надбань Українського народу									
2.3	Забезпечує позитивне ставлення до індивідуальних відмінностей учнів, цінує, враховує особливості та захищає права кожного з них									
Сума балів, виставлена кожним експертом за критерієм										
Сума балів за критерієм										

Рис. 2.4 Критерій 2 оцінювання експертами здатності вчителя здійснювати процес навчання, виховання і розвитку учнів, основою якого є повага до прав людини, патріотизм, демократичні та інші загальнолюдські цінності

Свої корективи в процес у 2020-му році внесла пандемія. Оновлена методика оцінювання практичного досвіду учителів була затверджена наказом Державної служби якості освіти України від 06.10.2020 №01-11/54 [31]

У даному документі конкретизовано, що компетентність розглядається як «системний прояв знань, умінь, здібностей і особистісних якостей педагогічного працівника, що дозволяють йому успішно вирішувати функціональні завдання, які становлять сутність професійної діяльності». Експертне оцінювання 10 професійних компетентностей оцінювалося за когнітивним (К) критерієм.

Перелік компетентностей:

1. Здатність планувати та організувати освітній процес відповідно до вимог законодавства.
2. Здатність застосовувати та інтегрувати знання з усіх освітніх галузей, визначених Державним стандартом початкової освіти, під час освітнього процесу.
3. Здатність проектувати, здійснювати освітню діяльність із використанням технологій, форм, методів і засобів навчання та з урахуванням індивідуальних особливостей учнів.
4. Здатність оцінювати навчальні досягнення здобувачів освіти відповідно до затверджених вимог.
5. Здатність організувати та підтримувати здорове, безпечне, розвивальне, психологічно комфортне, інклюзивне освітнє середовище.
6. Здатність до організації виховного процесу, який ґрунтується на загальнолюдських, національно патріотичних, культурних та громадянських цінностях .
7. Здатність до формування та реалізації індивідуальної освітньої траєкторії здобувачів освіти.
8. Здатність до співпраці / взаємодії з учасниками освітнього процесу (учнями, колегами, батьками (особами, які їх замінюють)).
9. Здатність до використання інформаційно-комунікаційної та цифрової технологій.
10. Здатність до постійного професійного саморозвитку, самоаналізу та рефлексії.

Метами вивчення практичного досвіду було визначено:

- анкетування директора закладу загальної середньої освіти, його заступника та керівника методичного об'єднання;
- інтерв'ю з учасником сертифікації;
- розв'язування учасником сертифікації педагогічних ситуацій.

Орієнтовні питання інтерв'ю розроблялися Державною службою якості освіти України.

Наведемо для прикладу рекомендований перелік запитань для інтерв'ю з учителем - учасником сертифікації з метою оцінювання його знань щодо планування освітнього процесу відповідно до Державного стандарту початкової освіти та обраної освітньої програми:

1. На які нормативно-правові документи спираєтесь при плануванні та організації освітнього процесу?

2. Якими нормативно-правовими документами Ви користуєтесь (керуєтесь) при плануванні й організації освітнього процесу?

3. На чому ґрунтуються Ваші розрахунки (під час планування) щодо часу для кожного виду діяльності, в тому числі, й для моніторингу та зворотного зв'язку?

4. Наведіть, будь ласка, приклади, коли Ви вносили корективи в розрахунки часу під час заняття, які підстави для цього були?

5. Як Ви вважаєте, чи можливо і доцільно планувати організацію освітнього процесу?

Вивчення практичного досвіду учителів здійснювалося онлайн за допомогою платформ Zoom, Microsoft Teams, Google Meets.

Кожний учасник сертифікації аналізував та розв'язував три педагогічних ситуації, визначені Державною службою якості освіти України. Експертам сертифікації під час розв'язання проблеми учасником сертифікації було рекомендовано користуватися орієнтовну схему-зразок аналізу педагогічних ситуацій (за Мільто Л. О.): [8]

1. Аналіз педагогічної ситуації (діагностика діючих осіб: опис вчинку; пояснення вчинку і його причин; педагогічна оцінка вчинку; педагогічне прогнозування наслідків вчинку; загальні діагностичні рішення).

2. Усвідомлення проблеми (визначення суперечностей) та формулювання педагогічних задач (тактичні, оперативні, стратегічні).

3. Розробка проекту рішення (способи досягнення мети), висування гіпотез, прогнозування наслідків варіантів розв'язання задач.

4. Здійснення проекту (практична реалізація прийнятих рішень).

5. Аналіз отриманих педагогічних результатів і оцінка їх ефективності.

Кінцевим «продуктом» - результатом вивчення 10-ти професійних компетентностей учителів за допомогою вищезазначеного комплексу методів стало заповнення таблиці експертного оцінювання.

		ID експерта		ID учасника		Продовження таблиці	
№ з/п	Професійна компетентність	Критерій оцінювання	Шифр показника		Показник критерію оцінювання	Результат оцінювання	Примітка
			10К1	10К2			
10.	Здатність до постійного професійного розвитку, самонавіагу та рефлексії	Когнітивний (10К)	Знає способи / механізми співпраці з іншими вчителями для підвищення власної та їхньої педагогічної майстерності. Володіє інформацією про діяльність професійних спіланоґ / професійних мережених спіланоґ	Бере участь у семінарах, тренінгах, майстер-класах, науково-практичних конференціях, вебінарах, роботі творчих груп із професійних питань, розуміє необхідність постійного професійного самовдосконалення та самоосвіти	Кількість набраних балів		

Рис.2.5 Фрагмент таблиці експертного оцінювання

Педагоги неоднозначно оцінювали етап випробування «розв'язування педагогічних задач. Зокрема, подаємо думку однієї з учасниць – пані Ірини, учителя початкових класів з м.Харкова: «Єдине, що викликало в мене сумніви на цьому етапі – це розв'язання педагогічних ситуацій. На мій погляд, неможливо оцінити професійну компетентність педагога таким способом, тим паче, обираючи один «правильний» з поданих варіантів, тому, що й самі ситуації часто нетипові для нашої школи (коли читала, часто складалося враження, що взяли з закордонних книжок із психології, змінивши імена учасників на наші) або штучно перенесені з середньої та старшої школи в початкову. Одного правильного варіанту розв'язання просто не може існувати, оскільки для успішного подолання проблеми треба набагато більше «ввідних даних» про суб'єктів ситуації, їх оточення, симпатії та антипатії та безліч інших факторів. Крім того, велике значення для розв'язання будь-якої педагогічної ситуації має інтуїція вчителя, його внутрішні відчуття. Через все це важко спрогнозувати «правильне» розв'язання ситуації, ще важче – обрати з кількох поданих один «правильний» шлях до її розв'язання».

Однак, в умовах пандемії саме такий підхід до організації вивчення практичного досвіду учасників сертифікації-2020 був найбільш виправданим. Найбільшої критики така модель зазнала через відсутність спостереження за роботою учителя на уроці. Однак, мусимо констатувати, що восени 2020-го року значна кількість учителів, та й, загалом, закладів загальної середньої освіти не готова була забезпечувати повноцінний освітній процес у режимі онлайн. Основними причинами були відсутність відповідної техніки, належного Інтернет-зв'язку, низька інформаційно-комунікаційна компетентність педагогів

Аналіз пропозицій учасників та експертів сертифікації-2020 р. показує, що найбільше педагоги просили включити у методику проведення процедури у 2021-му році спостереження з-а роботою учителя на онлайн-уроках. Це побажання було враховано.[35]

Однак зміст методики змінився, розширився додатковими компетентностями у зв'язку з прийняттям, як уже вище зазначалося, нового професійного стандарту учителя початкових класів.

Оновленою Методикою, затвердженою наказом Державної служби якості освіти України від 18.08.2021 № 01-11/55, передбачено експертне оцінювання 15 професійних компетентностей учителя, відповідно до Стандарту, за 35 критеріями. [32]

Кількісний розподіл критеріїв за професійними компетентностями здійснений наступним чином:

Професійна компетентність	Критерії	Кількість критеріїв
1. Мовно-комунікативна	1.1. Мовленнєва діяльність	3
	1.2. Комунікативні уміння	
	1.3. Розвиток мовно-комунікативних умінь та навичок в учнів	
2. Предметно-методична	2.1. Забезпечення змістової складової освітнього процесу	4
	2.2. Реалізація технологічної складової освітнього процесу	
	2.3. Моніторинг особливостей засвоєння учнями навчального матеріалу	
	2.4. Коригувальна діяльність на занятті	
3. Інформаційно-цифрова	3.1. Використання цифрових технологій в освітньому процесі	3
	3.2. Робота в інформаційному просторі	
	3.3. Цифровий етикет та комунікація	
4. Психологічна	4.1. Забезпечення мотиваційної готовності учнів до навчальної діяльності	3
	4.2. Формування дитячого /учнівського колективу	
	4.3. Врахування психологічних особливостей учнів	
5. Емоційно-етична	5.1. Розвиток емоційного інтелекту учнів	2
	5.2. Емоційно-етична сфера особистості вчителя	
6. Педагогічного партнерства	6.1. Взаємодія з учнями в освітньому процесі	2
	6.2. Співпраця з батьками учнів, іншими учасниками освітнього процесу	
7. Інклюзивна	7.1. Здатність до роботи з дітьми з особливими освітніми потребами	2
	7.2. Формування в учнів толерантного ставлення до дітей з особливими освітніми потребами	
8. Здоров'язбережувальна	8.1. Дотримання санітарних правил та гігієнічних норм в освітньому процесі	2
	8.2. Формування в учнів культури здорового та безпечного способу життя	
9. Проєктувальна	9.1. Змістове наповнення освітнього простору	2

	класу	
	9.2. Дидактичне забезпечення освітнього процесу	
10. Прогностична	10.1. Планування освітнього процесу	2
	10.2. Прогнозування результатів освітнього процесу	
11. Організаційна	11.1. Організація освітнього процесу	2
	11.2. Використання освітнього середовища класу в навчальному процесі	
12. Оцінювально-аналітична	12.1. Оцінювання навчальних досягнень учнів	2
	12.2. Формування в учнів навичок самооцінювання та взаємооцінювання	
13. Інноваційна	13.1. Обізнаність з інноваційними педагогічними технологіями	2
	13.2. Використання інновацій у професійній діяльності	
14. Здатність до навчання впродовж життя	14.1. Професійний розвиток	2
	14.2. Професійна співпраця та трансляція досвіду	
15. Рефлексивна	15.1. Аналіз власної професійної діяльності відповідно до вимог Професійного стандарту	2
	15.2. Особистісні якості вчителя як складова рефлексивної компетентності	
Загальна кількість критеріїв		35

Основними методами отримання інформації експертами сертифікації визначено:

- аналіз самопрезентації практичного досвіду роботи учасника сертифікації;
- спостереження за навчальними заняттями;
- анкетування директора закладу загальної середньої освіти / його заступника та голови (керівника) методичного об'єднання;
- інтерв'ю з учасником сертифікації.

Новим конкурсним випробуванням сертифікації-2021, запропонованим, учасниками та експертами сертифікації попередніх років стала самопрезентація, мета якої - розкриття учасником сертифікації власного професійного досвіду, досягнень, напрацювань за останні 2 роки. [15], [23], [27]

Учасник сертифікації сам обирає формат презентації, яка повинна тривати до 10 хв.

Формат	Особливості
Розповідь з демонстрацією	розповідь з онлайн демонстрацією освітнього середовища класу, документів, напрацювань

	тощо
Електронна презентація з коментуванням	презентація, що містить інформацію (фото, схеми тощо) і супроводжується розповіддю учасника
Мультимедійна презентація	презентація, що поєднує графічну, текстову, відео-, аудіо- інформацію
Відеопрезентація	відеоролик

Під час представлення власної професійної компетентності за допомогою обраного формату презентації педагог мав дотримуватися визначених вимог до її структури:

Я – вчитель

- коротка інформація про себе (педагогічний стаж; категорія; рік навчання учнів, наявність учнів з ООП тощо);
- що приваблює в педагогічній професії;
- педагогічне уподобання (педагогічне захоплення та його реалізація в професійній діяльності).

Освітнє середовище мого класу

- освітня програма, за якою здійснюється освітній процес;
- фізичне середовище класу (максимальна демонстрація: фото або відео).

Я – учні – батьки

(взаємодія з батьками в освітньому процесі)

- спільні проекти (фото/відео та опис);
- цікаві моменти шкільного життя;
- формування педагогічної культури батьків (засоби, форми роботи тощо).

Мої здобутки в професії

(за останні 2 роки)

- напрацювання (розробки, публікації, власний професійний блог тощо);

- здобутки (сертифікати, дипломи, грамоти, гранти тощо).

Державною службою якості освіти України було чітко визначено алгоритм організації спостереження за навчальними заняттями, які відбувалися в онлайн-форматі:

- не менше ніж 2 заняття за розкладом, без попередніх репетицій;
- координатор (працівник управління Служби у кожній області) надає доступ учаснику та експертам до відеоконференцзв'язку;
- під час трансляції заняття ведеться його запис з екрану експертами;
- запис заняття зберігається;
- дані спостережень вносяться до Робочої таблиці;
- експерти не втручаються у процес заняття; проблемні моменти експерти нотують для подальшого обговорення під час інтерв'ю

Для кращого розуміння особливостей оцінювання експертами учасника сертифікації наведемо фрагмент Робочої таблиці вивчення практичного досвіду роботи учасників сертифікації та Таблицю експертного оцінювання професійних компетентностей учасників сертифікації.

ID експерта
 ID учасника

РОБОЧА ТАБЛИЦЯ ВИВЧЕННЯ ПРАКТИЧНОГО ДОСВІДУ РОБОТИ УЧАСНИКІВ СЕРТИФІКАЦІЇ

Професійна Компетентність	Критерії	Показники критерію	Методи збору інформації				
			Самопрезентація	Спостереження заняття	Анкетування		Інтерв'ю
					Директора/заступника	Головний метод.	
1. Мовно-комунікативна	1.1. Мовленнєва діяльність	Вільно володіє /спілкується державною мовою (мовою національних меншин), використовує сучасну термінологію та систему понять професійної тематики					
		Виклад думки логічний, послідовний, доступний з точним формулюванням змісту висловлювання					
		Мовлення відображає загальну культуру					
	1.2. Комунікативні вміння	Стиль спілкування відповідає соціальній ролі педагогічної професії					
		Спілкування відбувається на основі суб'єкт-суб'єктної взаємодії					
	1.3. Розвиток мовно-комунікативних умінь та навичок в учнів	Навчає учнів грамотно будувати висловлювання, за потреби корегувати власне мовлення					
		Залучає дітей до жвавого та активного обговорення, вільного висловлювання думок					
		Стимулює учнів до розгорнутих відповідей, формує уміння аргументувати власну точку зору					

Таблиця 2.1 Вивчення практичного досвіду учасника сертифікації

<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	ID експерта
<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	ID учасника

Таблиця експертного оцінювання професійних компетентностей учасників сертифікації

Професійна компетентність	Критерії	Кількість балів за критерій (від 0 до 4)
1. Мовно-комунікативна	1.1. Мовленнєва діяльність	
	1.2. Комунікативні уміння	
	1.3. Розвиток мовно-комунікативних умінь та навичок в учнів	
	<i>Кількість балів за компетентність</i>	
2. Предметно-методична	2.1. Забезпечення змістової складової освітнього процесу	
	2.2. Реалізація технологічної складової освітнього процесу	
	2.3. Моніторинг особливостей засвоєння учнями навчального матеріалу	
	2.4. Коригувальна діяльність на занятті	
	<i>Кількість балів за компетентність</i>	
3. Інформаційно-цифрова	3.1. Використання цифрових технологій в освітньому процесі	
	3.2. Робота в інформаційному просторі	
	3.3. Цифровий етикет та комунікація	
	<i>Кількість балів за компетентність</i>	
4. Психологічна	4.1. Забезпечення мотиваційної готовності учнів до навчальної діяльності	
	4.2. Формування дитячого /учнівського колективу	
	4.3. Врахування психологічних особливостей учнів	
	<i>Кількість балів за компетентність</i>	
5. Емоційно-етична	5.1. Розвиток емоційного інтелекту учнів	
	5.2. Емоційно-етична сфера особистості вчителя	
	<i>Кількість балів за компетентність</i>	
6. Педагогічного партнерства	6.1. Взаємодія з учнями в освітньому процесі	
	6.2. Співпраця з батьками учнів, іншими учасниками освітнього процесу	
	<i>Кількість балів за компетентність</i>	
7. Інклюзивна	7.1. Здатність до роботи з дітьми з особливими освітніми потребами	
	7.2. Формування в учнів толерантного	

	ставлення до дітей з особливими освітніми потребами	
	<i>Кількість балів за компетентність</i>	
8. Здоров'язбережувальна	8.1. Дотримання санітарних правил та гігієнічних норм в освітньому процесі	
	8.2. Формування в учнів культури здорового та безпечного способу життя	
	<i>Кількість балів за компетентність</i>	
9. Проєктувальна	9.1. Змістове наповнення освітнього простору класу	
	9.2. Дидактичне забезпечення освітнього процесу	
	<i>Кількість балів за компетентність</i>	
10. Прогностична	10.1. Планування освітнього процесу	
	10.2. Прогнозування результатів освітнього процесу	
	<i>Кількість балів за компетентність</i>	
11. Організаційна	11.1. Організація освітнього процесу	
	11.2. Використання освітнього середовища класу в навчальному процесі	
	<i>Кількість балів за компетентність</i>	
12. Оцінювально-аналітична	12.1. Оцінювання навчальних досягнень учнів	
	12.2. Формування в учнів навичок самооцінювання та взаємооцінювання	
	<i>Кількість балів за компетентність</i>	
13. Інноваційна	13.1. Обізнаність з інноваційними педагогічними технологіями	
	13.2. Використання інновацій у професійній діяльності	
	<i>Кількість балів за компетентність</i>	
14. Здатність до навчання впродовж життя	14.1. Професійний розвиток	
	14.2. Професійна співпраця та трансляція досвіду	
	<i>Кількість балів за компетентність</i>	
15. Рефлексивна	15.1. Аналіз власної професійної діяльності відповідно до вимог Професійного стандарту	
	15.2. Особистісні якості вчителя як складова рефлексивної компетентності	
	<i>Кількість балів за компетентність</i>	
Кількість балів за всіма компетентностями		

Таблиця 2.2 Експертне оцінювання професійних компетентностей учасників сертифікації.

Кожен критерій оцінювався в діапазоні від 0 до 4 балів таким чином:

4 (чотири) бали за критерій – якщо його показники простежуються постійно / реалізуються повною мірою;

3 (три) бали за критерій, якщо показники простежуються часто / реалізуються значною мірою;

2 (два) бали за критерій, якщо його показники простежуються інколи / реалізуються деякою мірою;

1 (один) бал за критерій, якщо його показники простежуються епізодично / реалізуються мінімальною мірою;

0 (нуль) балів за критерій виставляється, якщо показники не простежуються / не реалізуються.

Таким чином, за три роки було напрацьовано різні інструменти та алгоритми їх застосування для оцінювання професійних компетентностей учителів початкових класів-учасників сертифікації. Кожна модель має свої сильні і слабкі сторони. Однак, різноманітна комбінація цих інструментів дозволяє сьогодні у різних умовах організації освітнього процесу здійснювати вивчення професійних компетентностей педагогів задля мотивації до удосконалення, виявлення та поширення кращих практик педагогічного досвіду.

Висновки до розділу 2

У цьому розділі ми розкрили особливості організації і проведення сертифікації педагогічних працівників. Оскільки метою сертифікації - є забезпечення якісної освіти, а завдання вчителя полягає у організації ефективного навчального процесу, то проходження сертифікації дає можливість педагогам удосконалити якість викладання та стати "агентом змін" у системі освіти.

Реалізація процедури сертифікації відбувається у три етапи, кожен з яких має свою специфіку та особливості. Перший етап дає можливість вчителю перевірити свої знання за допомогою тестування. Незалежне тестування передбачає оцінку фахових знань та когнітивних умінь – складових професійних компетентностей учителя початкових класів, визначених Професійним стандартом. Другий етап Відповідно до Закону України «Про освіту» (ст. 51), самооцінювання учителями власної професійної компетентності – окремий самостійний етап процедури. Положенням про сертифікацію визначено мету самооцінювання, яка полягає у відстеження та оцінювання учасником сертифікації динаміки особистісного зростання й індивідуального розвитку; виявлення сильних та слабких сторін власної професійної діяльності; осмислення досягнутого та проєктування подальшого професійного вдосконалення а результати самооцінювання відображаються у створеному ним е-портфолію, що мало містить: заповнену анкету самооцінювання; опис навчального заняття, проведеного учасником сертифікації відповідно до навчального плану (освітня програма, навчальний предмет, тема, мета, методичне забезпечення тощо), що може супроводжуватися відеозаписом загальною тривалістю від 15 до 30 хвилин. Третім етапом сертифікації педагогів є експертне оцінювання практичного досвіду учителя яке займає ключову роль. Саме спостереження незалежних експертів-практиків за діяльністю учителя у реальному освітньому процесі дає найбільше відповідей щодо володіння ним професійними компетентностями.

Завдяки проходженню сертифікації, вчителі мають можливість оцінити свої знання та можливості, спробувати власні сили, та отримат позитивний досвід.

РОЗДІЛ 3. ДОСЛІДЖЕННЯ СТАНУ ВПРОВАДЖЕННЯ СЕРТИФІКАЦІЇ В УКРАЇНІ ТА ЧЕРНІВЕЦЬКІЙ ОБЛАСТІ

3.1 Кількісні та якісні показники сертифікації вчителів початкових класів в Україні

Пілотна сертифікація учителів початкових класів відбувалася в Україні впродовж трьох років – 2019-го, 2020-го, 2021-го.

За словами голови Державної служби якості освіти України Руслана Гурака, дана процедура зовнішнього незалежного оцінювання професійних компетентностей учителів «стала одним з чинників підвищення якості освіти. Власне відбулися зміни парадигми оцінки якості викладання в новій українській школі, а отже і якості засвоєння знань учнями, на що запит суспільства в нашій країні завжди високий. Із запровадженням сертифікації вчителі отримали можливість ділитися своїми наробками, перевіряти їх «на сприйнятті колег», рости в кваліфікації та професії» [56],[57]

Голова Служби підкреслив, що сертифікація повинна перейти в базову та профільну школу. Над цим, наразі, працюють Державна служба якості освіти України та Міністерство освіти і науки України.

Проаналізуємо кількісні та якісні показники пілотної сертифікації в Україні та, детальніше, в Чернівецькій області.

У 2019 році успішно сертифікацію в Україні пройшли трохи більше 82% зареєстрованих на цю процедуру педагогів (705 з 857-ми осіб). У 2020-му році - майже 57% вчителів початкових класів з тих, хто брав участь (902 з 1591 учасника). Результати сертифікації-2021 такі: сертифікати про успішне проходження професійного випробування отримали 58,4% педагогів (1025 з 1755-ти зареєстрованих). Як видно з результатів, найуспішнішим був перший пілотний – 2019-ий рік. Серед головних причин те, що важливим завданням першого року запровадження процедури було привернути увагу учителів до неї, стимулювати їх перевірити власні професійні компетентності у наступні роки. Ймовірно, що через це і вимоги до учасників були дещо менші у порівнянні з наступними роками.

Важливо зауважити, що і методикою оцінювання було передбачене сумування балів за усі три етапи процедури, що забезпечувало кожному учаснику більше шансів пройти.

Сертифікація 2020-гог і 2021-го рр., яка розпочиналася з незалежного тестування, передбачала допуск учасників до кожного наступного етапу шляхом відсіювання тих, хто не долав визначений пороговий бар'єр.

«Пілотний» статус сертифікації якраз і передбачав напрацювання різноманітних моделей реалізації даної процедури, особливо в умовах карантинних обмежень. Таким чином, можна констатувати, що поставлена ціль пілотування сертифікації в Україні була досягнута.

Як зазначає начальниця управління Державної служби якості освіти у Чернівецькій області Оксана Палійчук, «Сьогодні в системі зовнішнього забезпечення якості освіти України напрацьований унікальний національний продукт, який може реалізуватися за допомогою різних моделей, і дозволяє учителям перевірити власну професійну компетентність, визначити «сильні і слабкі сторони» та напрями професійного удосконалення».

За три роки пілотної сертифікації педагогічних працівників в Україні, дану процедуру успішно пройшли 2632 педагоги з 4170-ти зареєстрованих, тобто 63%.



Рис. 3.1 Розподіл учасників сертифікації-2019 за віком

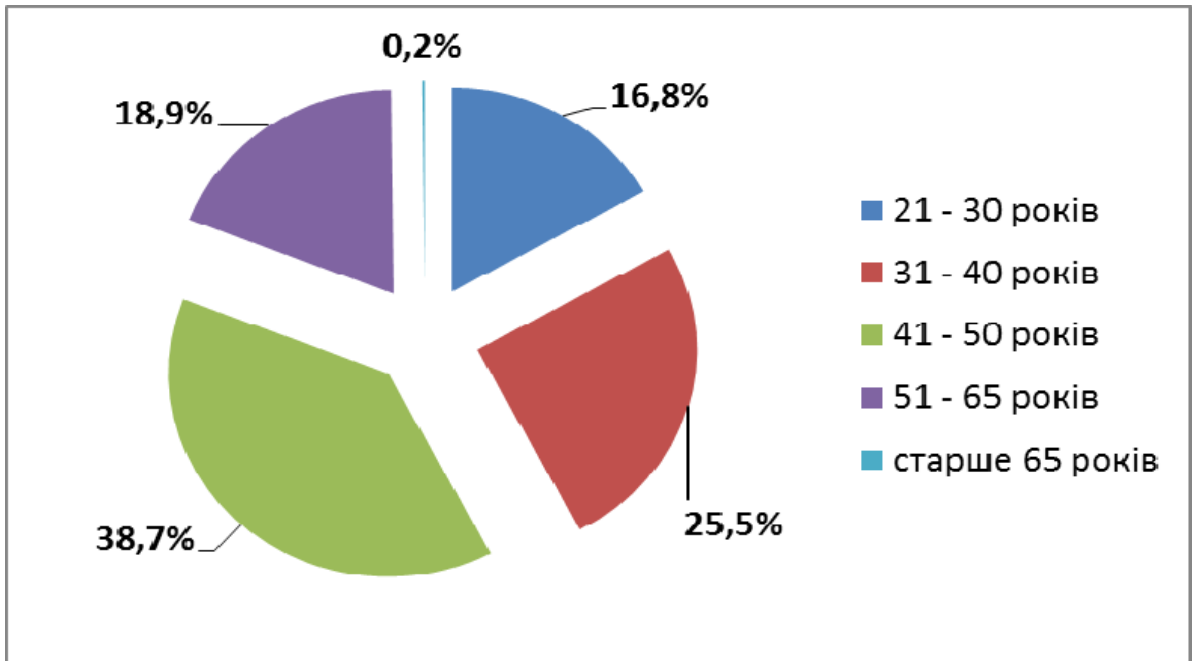


Рис.3.2 Розподіл учасників сертифікації-2020 за віком

Розподіл учасників сертифікації за статтю

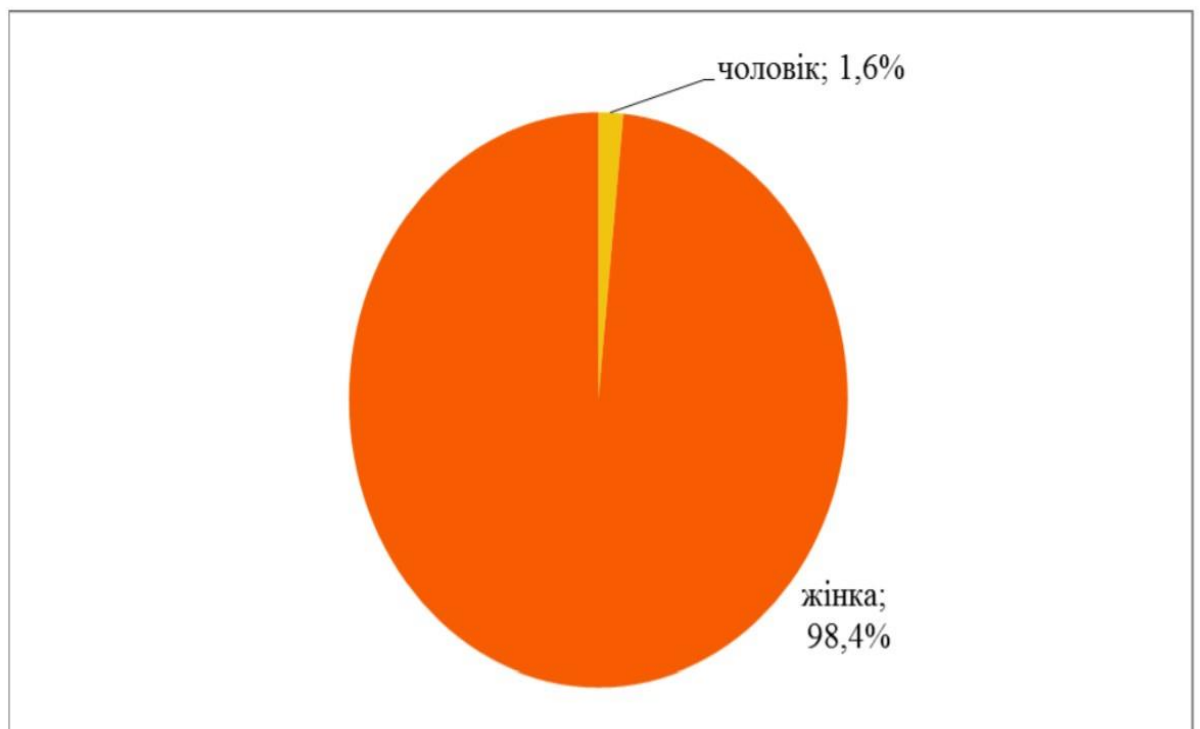


Рис.3.3 Розподіл учасників сертифікації-2019 за статтю

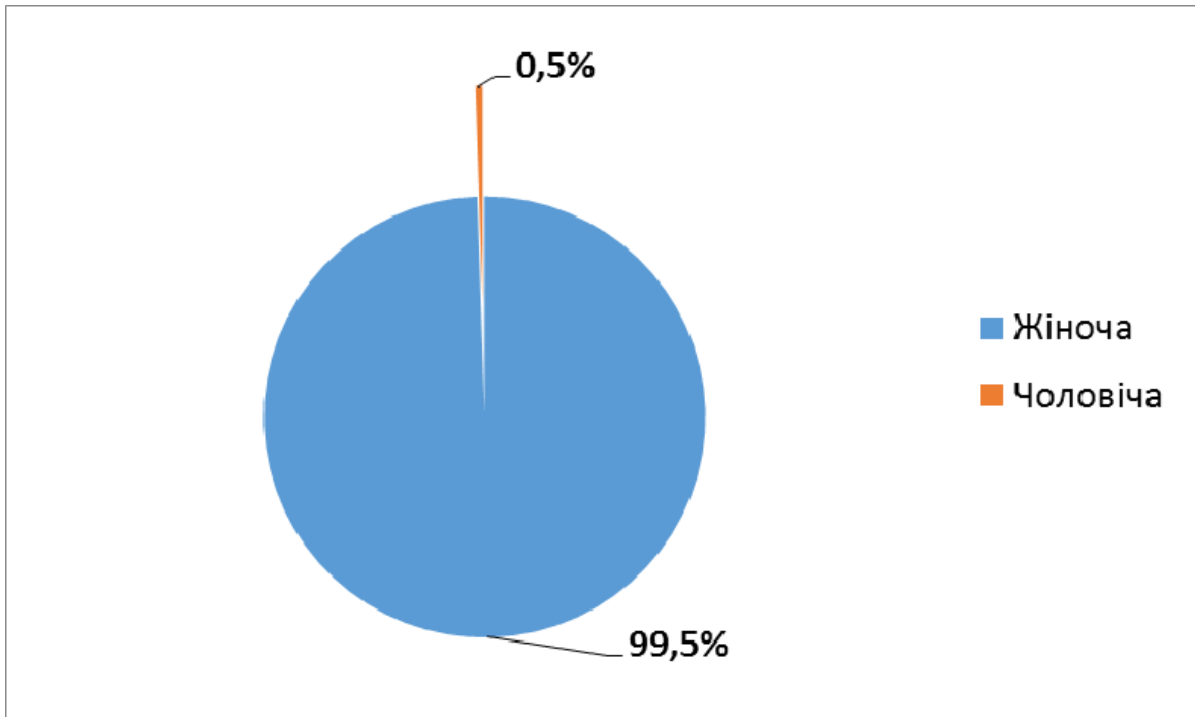


Рис. 3.4 Розподіл учасників сертифікації-2020 за статтю

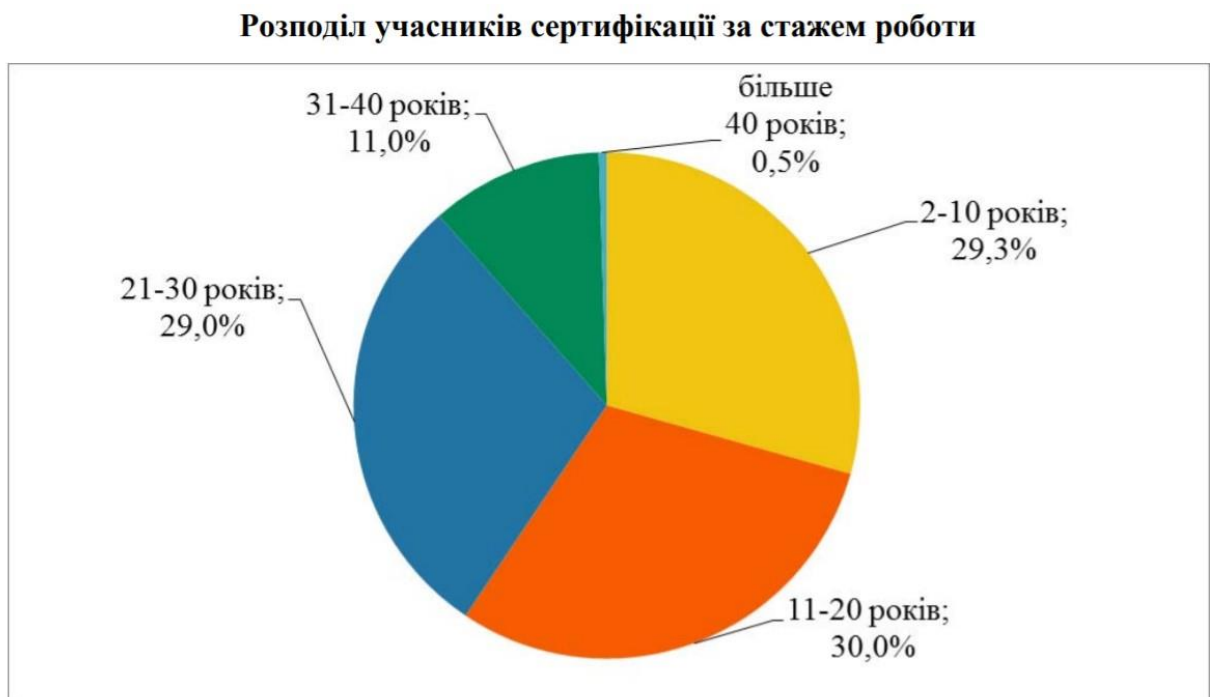


Рис.3.5 Розподіл учасників сертифікації-2019 за стажем роботи

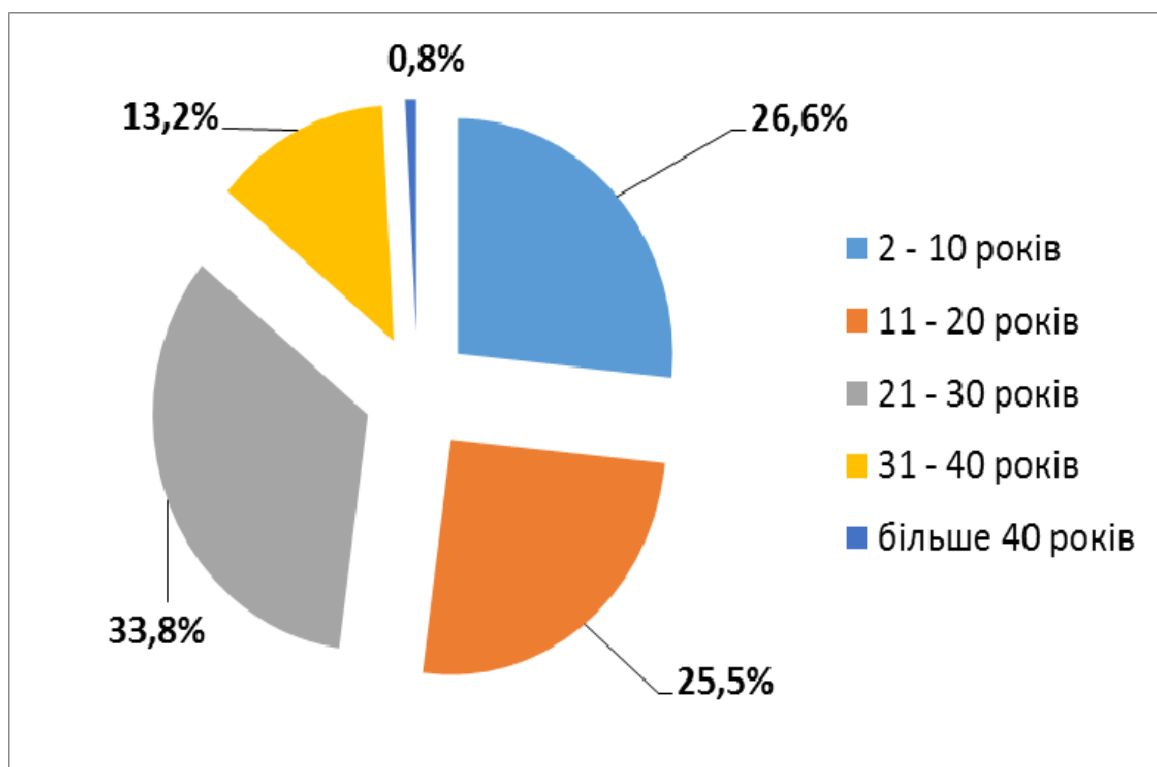


Рис.3.6 Розподіл учасників сертифікації-2020 за стажем роботи

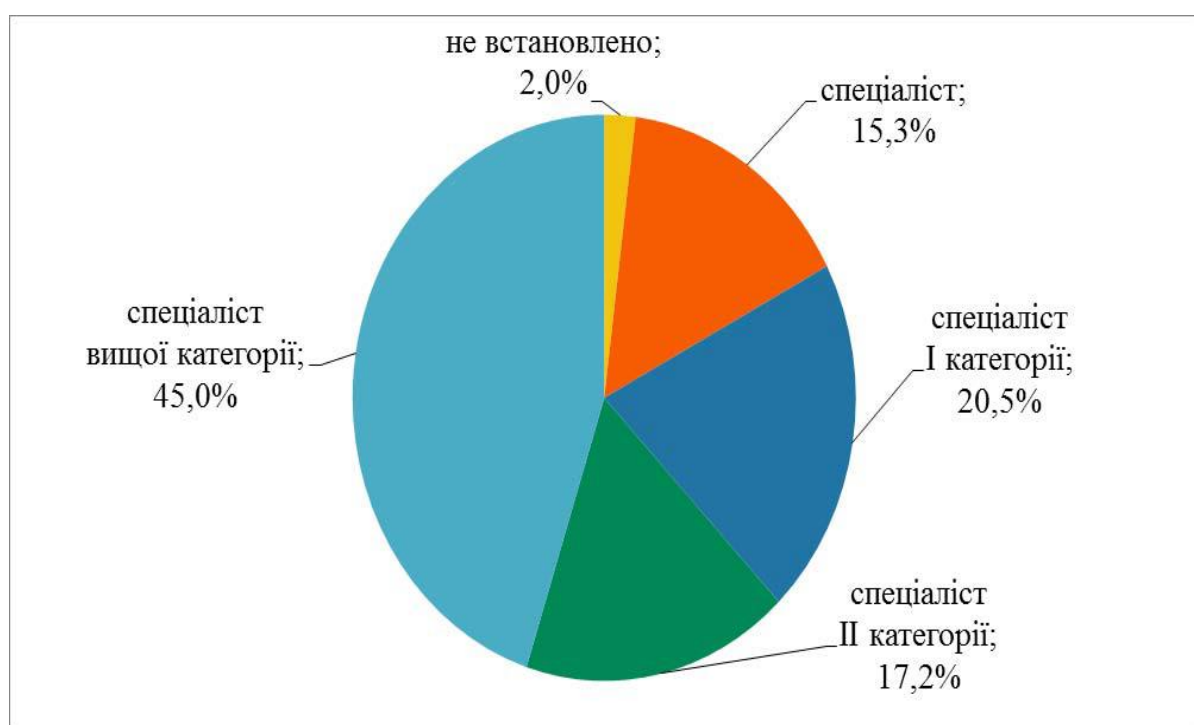


Рис.3.7 Розподіл учасників сертифікації-2019 за кваліфікаційною категорією

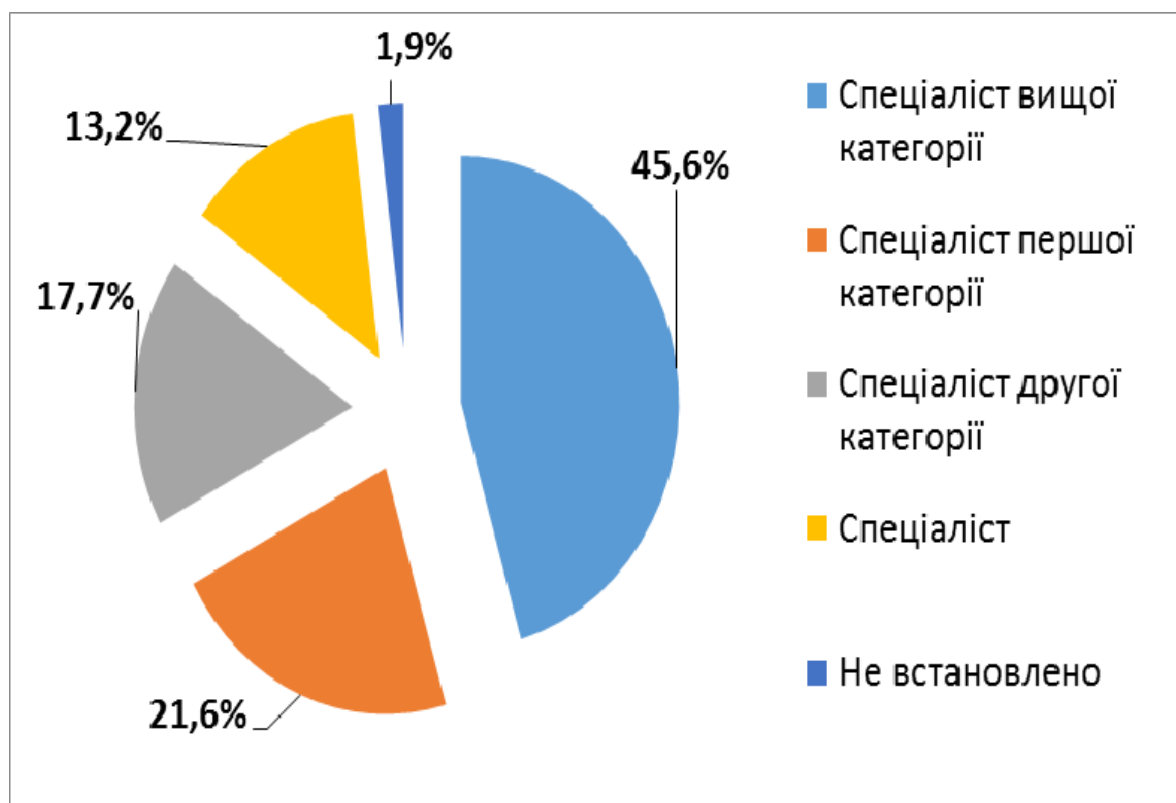


Рис.3.8 Розподіл учасників сертифікації-2020 за кваліфікаційною категорією

Розподіл учасників сертифікації за педагогічним званням

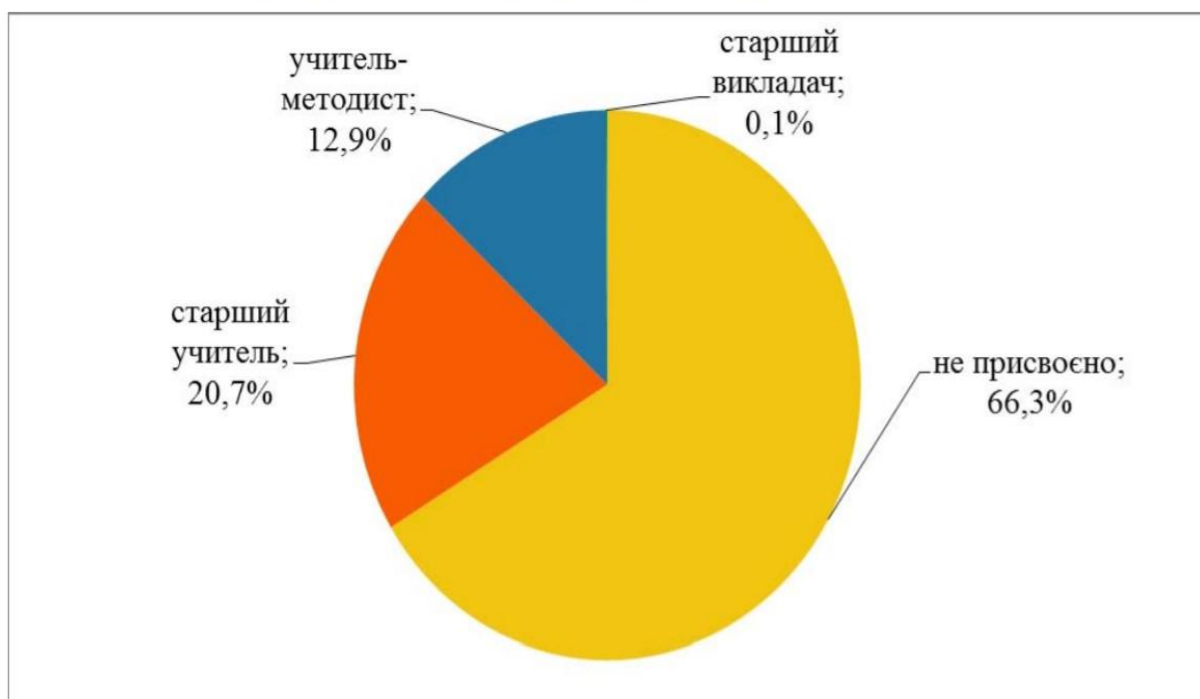


Рис.3.9 Розподіл учасників сертифікації-2019 за педагогічним званням

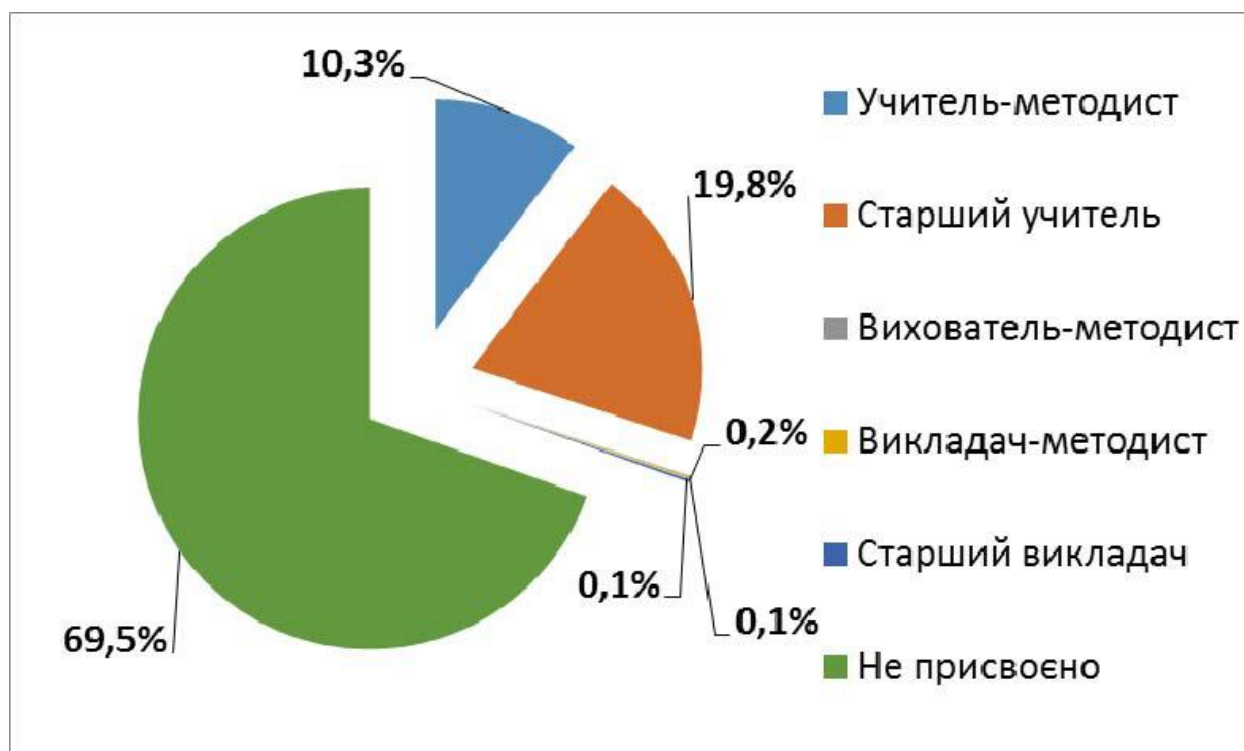


Рис.3.10 Розподіл учасників сертифікації-2020 за педагогічним званням

Як видно з діаграм, найпопулярнішою сертифікація виявилась для учителів початкових класів від 30 до 50 років і, відповідно, тих, які мають від 10 до 30 років стажу. Цікаво, що більше 66% до майже 70% сертифікованих педагогів не мають педагогічного звання, хоча більше 45% учителів за результатами сертифікації 2019-го і 2020-го року – мають вищу категорію і більше 20% – першу категорію. Це яскраво ілюструє мотивацію участі цих педагогів зі стажем у сертифікації, адже, як уже зазначалося, згідно Закону «Про повну загальну середню освіту», успішне проходження сертифікації зараховується як проходження атестації педагогічним працівником, а також є підставою для присвоєння йому відповідної кваліфікаційної категорії та/або педагогічного звання. Як зізнаються самі педагоги, досить часто вони є «невизнаними» у своїх закладах і атестуватися на вищу категорію або претендувати на звання буває непросто. Сертифікація надала педагогам таку можливість.[55]

Начальниця управління Державної служби якості освіти у Чернівецькій області зазначає, що до управління зверталися сертифіковані педагоги з проблемою невизнання на рівні атестаційної комісії I-го рівня (шкільної)

досягнень педагогів навіть після успішного проходження ними сертифікації і пред'явлення сертифіката про успішне проходження процедури. Такі випадки по Україні були непоодинокими. У зв'язку з цим МОНУ підготувало листа-роз'яснення для усіх керівників закладів загальної середньої освіти, щоб врегулювати ситуацію і допомогти педагогам реалізувати своє законне право. У листі-роз'ясненні МОНУ йдеться: «Наголошуємо, що успішне проходження вчителем початкових класів сертифікації, що підтверджено відповідним сертифікатом, є достатньою підставою для прийняття атестаційною комісією рішення про присвоєння йому наступної кваліфікаційної категорії чи наступного педагогічного звання та/або підтвердження наявної вищої кваліфікаційної категорії чи наявного педагогічного звання. Даний процес не потребує надання жодних додаткових документів чи проведення будь-яких заходів, пов'язаних із вивченням діяльності педагога»

3.2 Пілотна сертифікація у Чернівецькій області: особливості реалізації, загальна характеристика

Розкриємо дане питання з трьох позицій:

- 1) активність педагогів Чернівецької області у пілотній сертифікації;
- 2) результативність участі вчителів Буковини у процедурі;
- 3) сертифікованих вчителі та експерти сертифікації – "агенти" якісних змін у освітній діяльності закладу освіти та освітнього простору громади

Як уже зазначалося, що підтверджують звіти про проведення сертифікації впродовж трьох останніх років в Україні на сайті Українського центру оцінювання якості освіти, інформація на офіційних сайтах МОНУ та Державної служби якості освіти України, дані управління Державної служби якості освіти у Чернівецькій області, Чернівецька область є лідером щодо активності педагогів у реєстрації на процедуру, а, відповідно, прагненні до професійного самоствердження та удосконалення. Педагоги Буковини одними з перших щороку закривали визначену МОНУ реєстраційну квоту, а у 2021-му році – навіть отримали 3 додаткові місця у даному випробуванні.[47],[48]

У 2019-му році 20 учителів початкових класів Буковини з 26 зареєстрованих (близько 77%) успішно пройшли сертифікацію. У 2020-му році цей показник був значно нижчим – 46% педагогів (23 з 50-ти зареєстрованих). А у 2021 році 33 учителі Буковини з 54-ох отримали сертифікати про успішне проходження сертифікації – 61% . Загалом за три роки пілотної сертифікації 76 учителів зі 130-ти, що брали участь, - 58% отримали сертифікати.

Мусимо констатувати, що при найвищій активності на сертифікацію, педагоги області показали дещо нижчий показник від загальноукраїнського за результативністю проходження даної процедури - 58% проти 63% по Україні.

Однією з причин є «молодший» за віком контингент учасників сертифікації з Чернівецької області. Як видно з діаграми, вік учасників сертифікації в області з кожним роком «молодшає». Якщо у 2019 році тільки 10% вчителів зі стажем до 5 років успішно пройшли сертифікацію, то у 2021-му – це майже кожен третій сертифікований педагог. Загалом, у 2019 р. Успішно пройшли сертифікацію 20% педагогів зі стажем до 10 років, у 2020-му – 44%, а у 2021-му р. – 61 % таких учителів.

**Стаж роботи на займаній посаді учителів,
які успішно пройшли сертифікацію у 2019, 2020 роках, 2021 році**

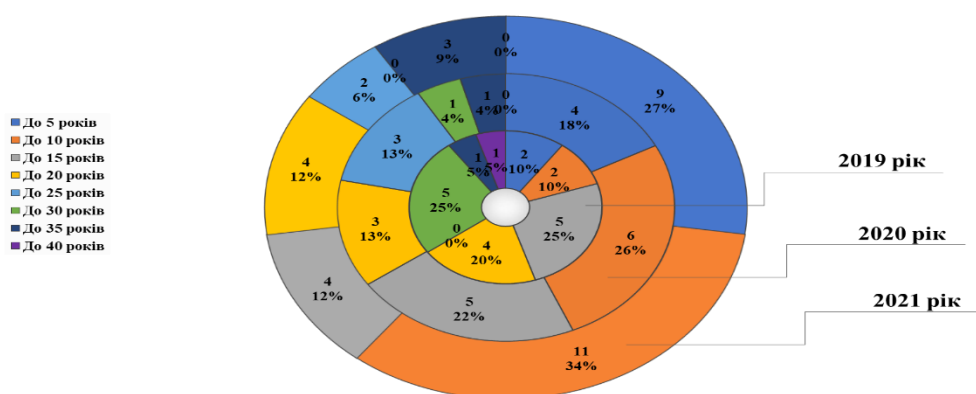


Рис.3.11 Стаж роботи на посаді сертифікованих учителів Чернівецької області

Треба зазначити, що активність учителів у сертифікації часто є виразником педагогічної позиції, активності в освітній реформі адміністрації закладу загальної середньої освіти – лідера педагогічного колективу .

Зокрема, у Чернівецькому ліцеї 20 Чернівецької міської ради за три роки успішно пройшли сертифікацію 6 педагогів з 20 учителів початкових класів - - 30%. Тобто, кожен третій учитель підтвердив свою професійну компетентність на найвищому державному рівні. 6 учителів початкових класів даного закладу (15%) пройшли навчання, організоване Державною Службою якості освіти України, і стали експертами сертифікації/, долучалися до вивчення практичного досвіду учасників сертифікації з інших областей. Велика заслуга у цьому – заступника директора з навчально-виховної роботи у початкових класах, Заслуженого учителя України, тренера НУШ, експерта сертифікації Алли Кобевко.

Чернівецький ліцей №19 імені Ольги Кобилянської Чернівецької міської ради завдяки якісно організованій управлінській роботі з педагогічними кадрами директора Уляни Легусової сьогодні має 7 (38, 8%) сертифікованих з 18-ти вчителів початкових класів та 2 (11%) експерти сертифікації.

У Мамаївській громаді Чернівецького району нашої області таким закладом – активним лідером у освітній реформі є Драчинецький опорний заклад загальної середньої освіти I-III ступенів Мамаївської сільської ради. Мар'яна Незнайко, директор закладу, однією з перших у області стала експертом інституційного аудиту, завдяки її активності школа набула статус «опорної» і стала одним із переможців обласного конкурсу зі створення опорних закладів загальної середньої освіти. Це дало змогу залучити більше 2 млн грн на зміцнення матеріально-технічної бази, у тому числі початкової ланки. 3 учителі початкових класів з 8 даної школи – (37,5%) успішно пройшли сертифікацію, а 2 учителі – 25% - стали експертами сертифікації.

За роки сертифікації управлінням Державної служби якості освіти у Чернівецькій області під керівництвом центрального апарату Служби підготовлено 67 експертів сертифікації, які пройшли відповідне навчання. Відповідно до Положення про сертифікацію, експертами можуть бути педагогічні та науково-педагогічні працівники закладів освіти чи інші особи з досвідом

педагогічної діяльності не менше ніж п'ять років, а також учителі, які успішно пройшли сертифікацію.

Управління Державної служби у Чернівецькій області до пулу експертів сертифікації свідомо залучило викладачів кафедри педагогіки та методики початкової освіти (6 осіб), викладачів Чернівецького педагогічного коледжу імені Осипа Маковея задля використання методики та інструментарію сертифікації у системі підготовки учителів початкових класів, підвищення якості її практичної складової. Відгуки експертів Чернівецької області щодо процедури сертифікації були різні. Наприклад, кандидат педагогічних наук, доцент, голова методичної ради факультету педагогіки, психології та соціальної роботи Бигар Ганна, яка є експертом сертифікації, поділилася своїми враженнями щодо процедури " *«Сертифікація яскраво показує цінність практичного досвіду вчителя, його особистих знахідок. Те, як вчитель олюднює знання, адаптує програму до особливостей свого класу, знаходить підхід до дітей з особливими освітніми потребами – безцінно. Сертифікація особисто мені це довела»*. Заслужений вчитель України, тренер НУШ та експерт сертифікації Алла Кобевко *«Сертифікація значно розширює коло спілкування. Під час неї відбувається обмін педагогічним досвідом між тими ХТО сертифікує і тими ХТО сертифікується. Це неймовірна можливість самовдосконалення»*. Білоус Надія- начальник відділу взаємодії з органами місцевого самоврядування та інформаційно-організаційного забезпечення управління Державної служби якості освіти у Чернівецькій області, експерт сертифікації зазначає: " *«Сертифікація для мене виявилася процедурою досить виснажливою й водночас позитивно всепоглинаючою. Постійне відчуття тривоги та відповідальності змушувало десятки разів перевіряти електронну пошту на наявність надісланих повідомлень учасникам та отриманих анкет про них. «Головне нічого не пропустити та не порушити процедуру», - завжди лунало в голові. Часто складалося враження, що ти живеш в онлайні та в телефоні, при цьому працюєш не державним службовцем, а психотерапевтом. Та воно того варте!!! Позитив, який отримуєш від спілкування з найкращими педагогами,*

поглинає цілком і повністю. Після вивчення практичного досвіду – розумієш, що в Україні є чимало вчителів, які вміють не тільки навчати, а й дарувати крила.

Людина нібито не літає...

А крила має. А крила має!

Дорогі сміливці – учасники сертифікації! Щиро дякую за віру у можливість ПОЛЕТІТИ!»

За три роки пілотної сертифікації, попри загальне лідерство буковинських педагогів на етапі реєстрації до участі у процедурі, до сертифікації не однаково активно залучалися учителі початкових класів усіх громад Буковини. Маємо беззаперечних лідерів – Чернівецьку міську територіальну громаду (25 сертифікованих педагоги) та Новоселицьку територіальну громаду (11 сертифікованих учителів). Варто зазначити загалом надзвичайну активність саме педагогів Новоселичини у даній процедурі. Адже, окрім вчителів Новоселицької громади успішно сертифікацію пройшли 5 педагогів Боянської, 2 – Мамалізької та 1 – Магальської, загалом – 19 учителів початкових класів з колишнього Новоселицького району. [43]

Прикро, але мусимо констатувати, що тільки 20 громад Чернівецької області з 52-ох мають сертифікованих педагогів. Детальніше, у розрізі громад, можна побачити на діаграмі.

**Кількість учителів,
які успішно пройшли сертифікацію**
у Чернівецькій області у розрізі територіальних громад

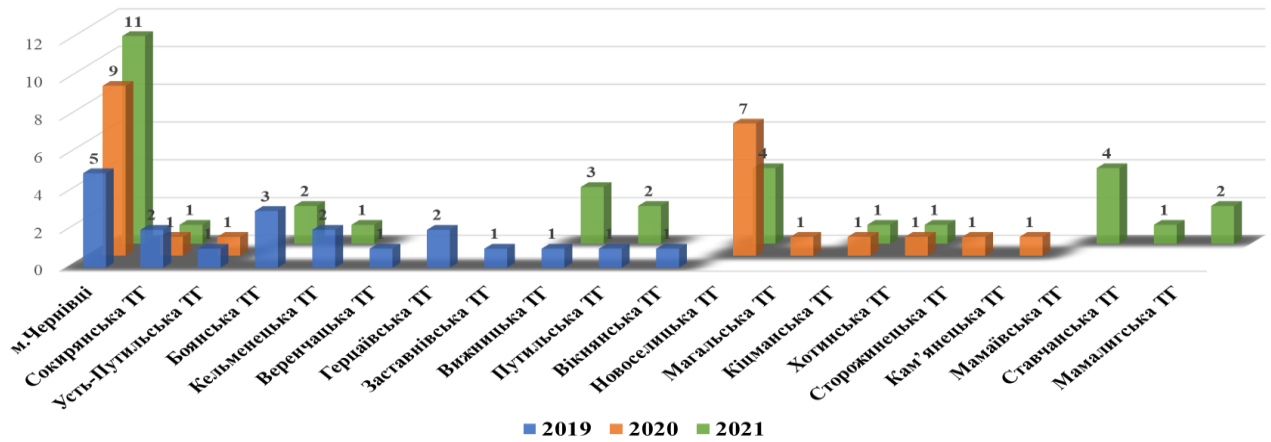


Рис. 3.12 Кількість учителів, які успішно пройшли сертифікацію у Чернівецькій області у розрізі територіальних громад

**Кількість учителів,
які успішно пройшли сертифікацію**
у Чернівецькій області у розрізі територіальних громад

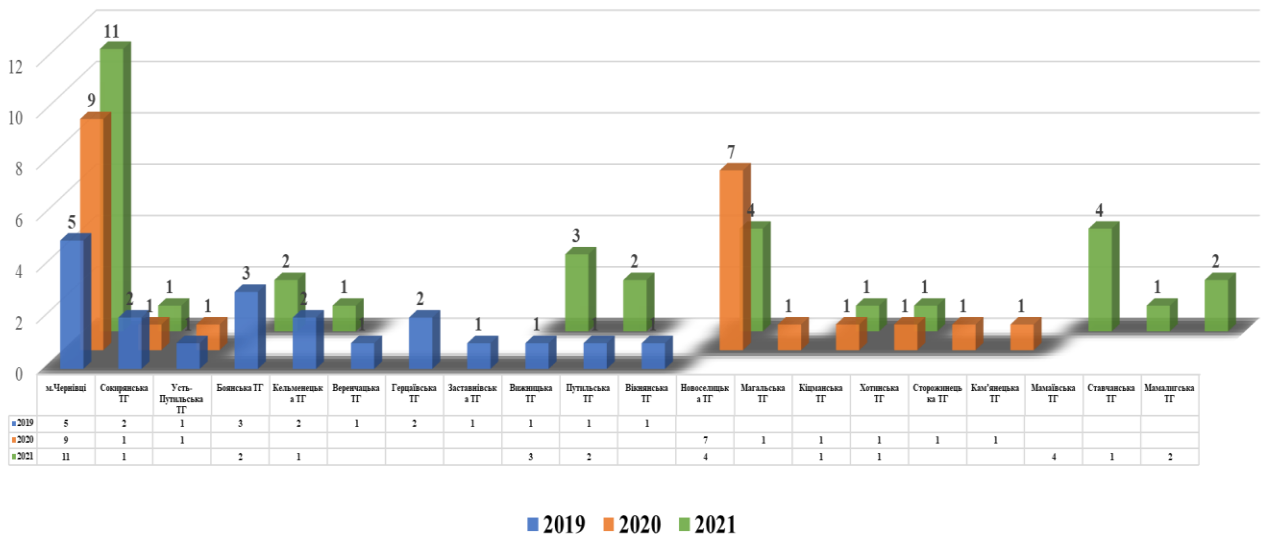


Рис.3.13 Кількість учителів, які успішно пройшли сертифікацію у Чернівецькій області у розрізі територіальних громад

3.3. Педагоги Чернівецької області – учасники розроблення та удосконалення процедур оцінювання професійної компетентності учителів на державному рівні.

За три роки пілотної сертифікації при управлінні Державної служби якості освіти у Чернівецькій області сформувалась активна команда сертифікованих учителів та експертів сертифікації, які активно долучалися до громадського обговорення методики, інструментарію сертифікації, які організувала Державна служба якості освіти України.[41]

Зокрема, представимо узагальнені напрацювання учителів області щодо удосконалення Форми спостереження за уроком, переліку запитань для інтерв'ю з вчителем-учасником сертифікації (Додатки 2, 3 до листа управління Державної служби якості освіти у Чернівецькій області до Державної служби якості освіти України від 22.01.2020 № 01-23/42)

Пропозиції щодо вдосконалення інструментарію експертного оцінювання професійних компетентностей учасників сертифікації

«Форма спостереження за ходом уроку»

<i>Редакція документа</i>	<i>діючого</i>	<i>Пропозиції щодо зміни чи/та оновлення</i>	<i>Обґрунтування</i>
Теоретичний виклад в матеріалі		Передбачити не лише в організаційному аспекті уроку	
Формування знань та умінь	життєвих	Ключові компетентності та наскрізні вміння	Формулювання не відповідає концептуальним засадам реформи системи освіти.
Міжкультурне усвідомлення (блок «Формування		Розвиток соціально-емоційних навичок	Можливість побачити залежить від теми і предмету, що

життєвих знань та умінь»)		викладається
Комп'ютерна грамотність (блок «Формування життєвих знань та умінь»)	Інформаційна компетентність	Складно побачити, якщо в класі немає відповідної техніки
Навчальна впевненість (блок «Формування життєвих знань та умінь»)		Потребує уточнення за чим саме має спостерігати експерт
Міжгрупова (блок «Організація взаємодії»)	Міжгрупова (для 3-4 класів)	Уточнити, бо для 1-2 класів її важко організувати.
Використання елементів навчального портфоліо (блок «Евалюація, оцінювання та зворотний зв'язок»)	Використання елементів навчального портфоліо (для 1-2 класів)	Оцінюються лише у вчителів, що працюють в умовах НУШ
Домашнє завдання (крім 1-го класу)	Домашнє завдання (крім 1-го класу, 2 клас – на розсуд учителя)	Уточнити
Загалом форма не зручна і експертам не зрозуміла логіка її побудови. Варто по іншому структурувати форму, переглянути логіку і порядок етапів спостереження (наприклад за етапами уроку відповідно до структури).		

Пропозиції щодо вдосконалення інструментарію експертного оцінювання професійних компетентностей учасників сертифікації

«Орієнтовний перелік запитань для бесіди (інтерв'ю) з вчителем-учасником сертифікації»

<i>№ питання у переліку запитань / Редакція</i>	<i>Пропозиції щодо зміни чи/та оновлення</i>	<i>Обґрунтування</i>
---	--	----------------------

<i>діючого документу</i>		
2. Як Ви враховуєте індивідуальні потреби дітей, у тому числі дітей з особливими освітніми потребами, під час різних видів діяльності?	Як ви враховуєте індивідуальні потреби кожної дитини під час різних видів діяльності?	Всі діти мають різні потреби не залежно від рівня розвитку, наявності чи відсутності порушень розвитку, тоді як попередня редакція наводила на думку лише про інклюзивне навчання.
3. Що саме Ви робите задля створення ситуації успіху для кожної дитини?	Додати для вчителя підказки (мотивація, способи оцінювання тощо).	Щоб налаштувати вчителя на те, про що саме варто говорити.
4. Назвіть методики, прийоми та засоби навчання, яким Ви надаєте перевагу для формування ключових компетентностей учнів?	Якими методиками, прийомами та засобами навчання ви надаєте перевагу для формування ключових компетентностей учнів?	Відійти від формату іспиту – до вільної бесіди, власної думки.
5. Які вимоги до оцінювання навчальних досягнень учнів у початковій школі Вам відомі? Як Ви здійснюєте оцінювання учнів?	Як Ви здійснюєте оцінювання учнів?	Критерії оцінювання навчальних досягнень є загальновідомими, тому не акцентувати на них увагу.
6. Чи необхідно, на Вашу думку, формувати та використовувати учнівське портфоліо? Якщо так, то	Як ви відслідковуєте індивідуальний поступ кожної дитини?	Не всі вчителі, що будуть сертифікуватися, працюють в умовах НУШ

чому?		
7. Що Ви робите для формування у дітей навичок успішного життя в демократичному суспільстві?	Які, на вашу думку, найефективніші (дієві) форми, види роботи (засоби) для формування у дітей навичок успішного життя в демократичному суспільстві?	Відійти від формату іспиту – до вільної бесіди, власної думки.
8. Як Ви допомагаєте дітям розпізнавати дискримінацію і соціальну ізоляцію та як запобігаєте їх виникненню?	Які засоби, на вашу думку, допомагають розпізнавати дискримінацію і соціальну ізоляцію та запобігають їх виникненню?	Відійти від формату іспиту – до вільної бесіди, власної думки.
9. Що для Вас найважливіше під час оформлення класної кімнати? На що Ви звертаєте увагу?	Що, на Вашу думку, найважливіше у створенні сприятливого фізичного та емоційного освітнього середовища?	Питання мають передбачати, що освітнє середовище це не тільки класна кімната, але і емоційне середовище, середовище в школі (спорзала, столова, коридори тощо), мікроклімат в школі загалом.
10. Чи використовуєте Ви навчальні осередки /розумієте їх призначення	Який, на вашу думку, освітній потенціал освітніх осередків у	Змінена редакція запитання дозволить вчителю ширше

та яким дидактичним матеріалам надаєте перевагу?	вашому класі?	розказати про можливості освітніх осередків у вільній, не «екзаменаційній» формі.
14. Як Ви визначаєте власні потреби в розвитку професійних компетентностей (у тому числі з питань інклюзії, захисту прав людини тощо)?		Питання має бути не першим. Формулювання має бути конкретніше.
16. Чи володієте Ви сучасними інформаційними технологіями, розвиваєте власну інформатичну компетентність, та як ці вміння допомагають Вам у проектуванні освітньої діяльності?	Вилучити	Експерти можуть це побачити в ході спостереження за освітнім процесом.
17. Які сильні та слабкі сторони є у Вашій професійній діяльності? Що Ви робите для удосконалення практики викладання?		Питання має іти першим, бо є ключовим.
20. Чи працюєте Ви у складі різних команд для планування навчальних	Чи працюєте Ви у складі різних команд для планування навчальних	Зняти «наставником молодих вчителів», бо мінімальний стаж для

занять, обговорення практики викладання, обміну досвідом із питань впровадження НУШ тощо? Чи працюєте Ви наставником у молодих педагогів?	занять, обговорення практики викладання, обміну досвідом із питань впровадження НУШ тощо?	сертифікації 2 роки.
---	---	----------------------

Педагоги області серед перших висловили ідею об'єднання процедур атестації та сертифікації педагогічних працівників задля розроблення єдиного удосконаленого інструменту оцінювання професійної компетентності учителя. Зокрема фокус-групою експертів сертифікації та сертифікованих учителів Чернівецької області були напрацьовані конкретні пропозиції у цьому напрямку.[43]

Пропозиції щодо вдосконалення процедур сертифікації та атестації педагогічних працівників

- I. Об'єднати процедури сертифікації та атестації. Процедура має передбачати диференційовані вимоги відповідно до категорій, на які претендують учителі.
- II. Оновлена процедура може передбачати 2 етапи:
 - 1) Перший етап – фахове тестування.

Можна спростити чинну процедуру тестування загалом як необґрунтовані витрати часових, матеріальних та особистісних ресурсів педагогів. Варто запровадити онлайн-тестування на базі територіальних управлінь Державної служби якості освіти України як державного органу, що відповідно до Положення про Службу «бере участь у сертифікації педагогічних працівників відповідно до закону». З цією метою для кожної області достатньо одного комп'ютерного класу із вільним виходом в інтернет та обладнаного 1-2 відеокамерами. Для обслуговування процедури онлайн-тестування потрібно ввести у штат управління одну-дві одиниці – системного адміністратора. Тестування педагогічний працівник може пройти у будь-який зручний для

нього час у межах робочого часу управління ДСЯО. За бажанням педпрацівника тестування може проходити в анонімному режимі. Якщо результат виявиться негативним для вчителя, збережеться таємниця спроби і з'явиться час на підготовку до наступного випробування.

Тестування вчителів варто проводити на платформі УЦОЯО. Доступ до середовища тестування має бути централізований, подібний до тестування держслужбовців на знання законодавства та онлайн-олімпіад для учнів. Завдання для тестування можуть бути створені на основі банку завдань УЦОЯО зі спеціальності, педагогіки та психології, можливо, дещо вдосконалених для вчителів-предметників відповідно до спеціальності. Такий підхід засвідчить повагу до вчителя, унеможливить ситуацію приниження, у випадку негативного результату тестування, спонукатиме до самоосвіти, дозволить заощадити значні бюджетні кошти. [22],[23]

Варто передбачити різний пороговий бал проходження тестування для претендентів на різні категорії. Наприклад 60% для другої, 70% для першої, 80% для вищої.

Перехід на наступний етап відбувається за умови успішного проходження попереднього. Якщо впродовж двох років педагог не проходить тестування, ухвалюється рішення про зниження категорії.

2) Другий – експертне оцінювання.[31],[32]

Цей етап має передбачати бальне оцінювання на основі 4-5 окремих джерел інформації:

- анкетування директора, заступника директора, керівника методичного об'єднання;
- анонімне опитування/анкетування за допомогою гугл-форм педагогів, колег вчителя, що сертифікується;
- анонімне опитування/анкетування за допомогою гугл-форм учнів (за умови, що вони старше 14 років) у яких викладає вчитель, що сертифікується;

- анонімне опитування/анкетування за допомогою гугл-форм батьків учнів, з якими працює вчитель, що сертифікується;
 - експертне вивчення практичного досвіду вчителя у формі онлайн-співбесіди; вивчення має проходити за затвердженою методикою, яка передбачає різні критерії і індикатори оцінювання відповідно до категорії, на яку претендує вчитель.
- III. Посилити вимоги до експертів: перевагу надавати сертифікованим учителям, педагогам вищої категорії, стаж роботи яких у закладі загальної середньої освіти не менше 10 років.
- IV. Збільшити термін дії сертифікату до 5-6 років. (Педагоги, які взяли участь у сертифікації схвально оцінюють сертифікацію та пропонують удосконалити процедуру).
- V. Продумати мотиваційну складову сертифікації для педагога, адже сама процедура, підготовка до неї є надто витратною та відповідальною порівняно із матеріальним заохоченням. Наприклад збільшити розрив у розмірах окладів для педагогів різних категорій.
- VI. Забезпечити рівні права педагогічних працівників у підвищенні кваліфікації шляхом сертифікації для усіх педагогічних спеціальностей: психологів, соціальних педагогів, майстрів професійного навчання тощо.

Висновки до розділу 3

Впродовж трьох останніх років в Україні на сайті Українського центру оцінювання якості освіти, інформація на офіційних сайтах МОНУ та Державної служби якості освіти України, дані управління Державної служби якості освіти у Чернівецькій області, Чернівецька область є лідером щодо активності педагогів у реєстрації на процедуру, а, відповідно, прагненні до професійного самоствердження та удосконалення. Активність учителів у сертифікації часто є виразником педагогічної позиції, активності в освітній реформі адміністрації закладу загальної середньої освіти – лідера педагогічного колективу.

Педагоги області серед перших висловили ідею об'єднання процедур атестації та сертифікації педагогічних працівників задля розроблення єдиного удосконаленого інструменту оцінювання професійної компетентності учителя. Зокрема фокус-групою експертів сертифікації та сертифікованих учителів Чернівецької області були напрацьовані конкретні пропозиції у цьому напрямку.

Тому, варто зазначити, що вчителі Чернівецької області активно беруть участь у проходженні сертифікації та працюють над вдосконаленням якості освіти.

ВИСНОВКИ

Результати дослідження дають підстави для таких висновків:

1. Розбудова системи забезпечення якості освіти є сьогодні одним із ключових аспектів освітньої реформи та стратегічним напрямком розвитку освітньої галузі України. Забезпечення всеохоплюючої і справедливої якісної освіти та заохочення можливості навчання впродовж усього життя для всіх – державний пріоритет відповідно до Указу Президента України № 722/2019 «Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року». Зasadничим принципом державної політики у сфері освіти Закон України «Про освіту» 2017-го року регламентує забезпечення якості освіти та якості освітньої діяльності й уперше, за історію освітнього українського законодавства, визначає зміст понять «якість освіти» і «якість освітньої діяльності». Задля гарантування кожному громадянину України можливості отримати якісну освіту, формування довіри суспільства до системи та закладів освіти, органів управління освітою, допомоги закладам освіти у послідовному й ефективному підвищенні якості освітньої діяльності сьогодні в Україні активно розвиваються складники системи забезпечення якості освіти на усіх рівнях. На локальному – у кожному закладі загальної середньої освіти формується і удосконалюється його власна, індивідуальна внутрішня система забезпечення якості, на державному – розробляються інструменти й процедури контролю за якістю та підвищення якості освіти, створений новий центральний орган державної влади (Державна служба якості освіти України) з територіальними органами на місцях (управліннями Служби), які допомагають закладам освіти, у першу чергу, загальної середньої, з якої розпочалась освітня реформа, удосконалювати освітні та управлінські процеси заради успіху кожного учня та кожного учителя.

2. Обґрунтовано, що сертифікація педагогічних працівників – є унікальним, власне українським національним продуктом, - інструментом системи забезпечення якості освіти, що має на меті виявлення та заохочення педагогічних працівників з високим рівнем педагогічної майстерності, які володіють методиками компетентнісного навчання і новими освітніми технологіями та

сприяють їх поширенню. Зміст сертифікації полягає у оцінюванні професійних компетентностей учителів з педагогіки, психології, практичних вмінь застосування сучасних методів і технологій навчання та ін. за допомогою таких процедур як незалежне тестування, самооцінювання і вивчення практичного досвіду роботи. Три роки поспіль – у 2019-му, 2020-му та 2021-му дана процедура пілотувалась в Україні на засадах добровільної участі в ній учителів початкових класів – категорії педагогів, які першими пройшли відповідне навчання на розпочали втілення концепції Нової української школи. Міністерство освіти і науки визначало граничну кількість учителів, які могли пройти сертифікацію у конкретному календарному році, та регіональні квоти. Успішне проходження даної процедури гарантує сертифікованому учителю присвоєння відповідної кваліфікаційної категорії та/або педагогічного звання, а також щомісячну доплату у розмірі 20% посадового окладу пропорційно до обсягу педагогічного навантаження впродовж строку дії сертифіката – 3 років.

Встановлено, що особливістю сертифікації, що відрізняє її від атестації, є залучення до вивчення практичного досвіду учасників сертифікації незалежних експертів – педагогічних, науково-педагогічних працівників закладів освіти чи інших осіб з досвідом педагогічної діяльності не менше ніж п'ять років.

Як показує аналіз реалізації усіх трьох етапів пілотної сертифікації, - методика кожного року змінювалась: адаптовувалась, відповідно до карантинних обмежень, зумовлених пандемією, та удосконалювалась шляхом узгодження з новим професійним стандартом учителя початкових класів. Змінювалась впродовж трьох періодів пілотування і черговість етапів випробування (у 2019-му тестування було завершальним етапом, у двох наступних роках – першим) й комбінація методів та форм здійснення цих етапів (офлайн- та онлайн-уроки, розв'язування педагогічних задач). Напрацьовані моделі сертифікації дозволяють здійснювати процедуру в різних умовах і для усіх категорій педагогічних працівників.

3. З'ясовано, що за три роки пілотної сертифікації педагогічних працівників в Україні, дану процедуру успішно пройшли 2632 педагоги з 4170-ти

zareєстрованих, тобто 63%. Найпопулярнішою сертифікація виявилась для учителів початкових класів від 30 до 50 років і, відповідно, тих, які мають від 10 до 30 років стажу. Більше 65% сертифікованих педагогів не мають педагогічного звання, хоча більше 45% учителів за результатами сертифікації 2019-го і 2020-го року мають вищу категорію і більше 20 % - першу категорію, що пояснює мотивацію їх участі у цьому професійному випробуванні – сподівання бути «визнаними» і отримати підставу для присвоєння відповідної кваліфікаційної категорії та/або педагогічного звання.

Важливо зауважити, що педагоги Чернівецької області виявились найактивнішими у реєстрації на процедуру, а, відповідно, прагненні до професійного самоствердження та удосконалення. Буковинські учителі одними з перших щороку закривали визначену МОНУ реєстраційну квоту та навіть отримали 3 додаткові місця а у 2021-му році. Однак, мусимо констатувати, що педагоги області показали дещо нижчий показник від загальноукраїнського за результативністю проходження даної процедури - 58% проти 63% по Україні. За три роки пілотної сертифікації 76 учителів Чернівецької області зі 130-ти, що брали участь, - 58% отримали сертифікати.

Визначено, що беззаперечними лідерами за участю і успішністю проходження сертифікації за три роки пілотування є Чернівецька міська територіальна громада (25 сертифікованих педагоги) та Новоселицька територіальна громада (11 сертифікованих учителів). Як з'ясувалось, тільки 20 громад Чернівецької області з 52-ох мають сертифікованих педагогів.

4. Встановлено, що при управлінні Державної служби якості освіти у Чернівецькій області сформувалась активна фокус-група експертів сертифікації та сертифікованих учителів, яка брала активну участь у громадському обговоренні методики та інструментарію сертифікації на державному рівні. Педагогами Чернівецької області напрацьовано ряд цікавих пропозицій, які вже частково були втілені у оновленій методиці сертифікації-2021-го року. Буковинські експерти сертифікації одними з перших висловили ідею об'єднання процедур атестації та сертифікації педагогічних працівників задля розроблення єдиного удосконаленого

інструменту оцінювання професійної компетентності учителя. Серед основних пропозицій: диференційовані вимоги до вчителів у процесі процедури, відповідно до категорій, на які вони претендують; онлайн-тестування учителів на платформі УЦОЯО на базі територіальних управлінь Державної служби якості освіти України; збільшення терміну дії сертифікату сертифікації до 5-6 років та ін.

Результати роботи можуть стати основою для подальших розвідок різних аспектів з проблеми дослідження: як змінилась освітня діяльність учителів після проходження сертифікації; застосування методики сертифікації під час атестації учителів тощо.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Дослідження PISA 2018 <https://testportal.gov.ua/tag/pisa-2018/page/2/>
2. Закон України від 05 вересня 2017 №2145-VIII «Про освіту»: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>
3. Закон України від 16 січня 2020 року № 463-IX «Про повну загальну середню освіту» <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text>
4. Звіт УЦОЯО про проведення незалежного тестування фахових знань і умінь учителів початкових класів під час сертифікації педагогічних працівників у 2019 році- С. 5-26.
https://testportal.gov.ua//wp-content/uploads/2020/12/Zvit_2019.pdf
5. Звіт УЦОЯО про проведення незалежного тестування фахових знань і умінь учителів початкових класів під час сертифікації педагогічних працівників у 2020 році- С. 3-33.
https://testportal.gov.ua//wp-content/uploads/2020/12/NT_2020-Zvit.pdf
6. Іван Примаченко. Чому естонська освіта найякісніша в Європі <https://osvitanova.com.ua/posts/1961-chomu-estonska-osvita-naiiakisnisha-v-yevropi>
7. Лист МОНУ від 15 грудня 2020 року № 1/9-690 Щодо атестації вчителів початкових класів які успішно пройшли сертифікацію <https://mon.gov.ua/ua/npa/shodo-atestaciyi-vchiteliv-pochatkovih-klasiv-yaki-uspishno-projshli-sertifikaciyu>
8. Навчальний посібник "Теорія і технологія розв'язання педагогічних задач". Л. О. Мільто - С.39- 76.
9. Навчати і навчатися: як і куди зростати українському вчителю? Результати дослідження сфери підвищення кваліфікації сертифікації у рамках спільної ініціативи руху EdCampUkraine і Міністерства освіти і науки України / О. Елькін, О. Марущенко, О. Масалітіна, І. Міньковська. — Х.: Вид-во «Дім Реклами», 2019. — 120 с. <https://www.edcamp.org.ua/>

10. Наказ МОН від 30 листопада 2020 року № 1480 «Про затвердження методичних рекомендацій з питань реформування внутрішньої системи забезпечення якості освіти у закладах загальної середньої освіти»
<https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-metodichnih-rekomendacij-z-pitan-formuvannya-vnutrishnoyi-sistemi-zabezpechennya-yakosti-osviti-u-zakladah-zagalnoyi-serednoyi-osviti>
11. Наказ МОН від 30 квітня 2021 року № 493 «Деякі питання здійснення державного нагляду (контролю) у сфері загальної середньої освіти»
<https://mon.gov.ua/ua/npa/deyaki-pitannya-zdijsnennya-derzhavnogo-naglyadu-kontrolyu-u-sferi-zagalnoyi-serednoyi-osviti>
12. Наказ МОНУ від 06 жовтня 2010 року № 930 «Про затвердження Типового положення про атестацію педагогічних працівників»
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1255-10#Text>
13. Наказ Міністерства соціальної політики України «Про затвердження професійного стандарту «Вчителя початкових класів закладу загальної середньої освіти»
https://vk24.ua/regulations_and_jurisprudence/nakazi/nakaz-ministerstva-socialnoi-politiki-ukraini-pro-zatverdzhennya-profesiynogo-standartu-vchitel
14. Наказ МОН від 15 січня 2018 року № 36 «Про деякі організаційні питання щодо підготовки педагогічних працівників для роботи в умовах Нової української школи»
https://courses.ed-era.com/asset-v1:MON-EDERA-OSVITORIA+ST101+st101+type@asset+block@%D0%9D%D0%B0%D0%BA%D0%B0%D0%B7_%D0%9C%D0%9E%D0%9D__34_%D0%B2%D1%96%D0%B4_15.01.2018.pdf
15. Наказ МОН від 14 січня 2019 року № 33 «Про затвердження форм виборчого бюлетеня та протоколу виборчої комісії з виборів керівника Закладу вищої освіти»
<https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-form-vivorchogo-byuletenya-ta-protokolu-vivorchoyi-komisiyi-z-vivoriv-kerivnika-zakladu-vishoyi-osviti>

16. Наказ Міністерства освіти і науки України від 14 січня 2019 року №33 «Про затвердження програми незалежного тестування фахових знань та умінь учителів початкової школи» https://testportal.gov.ua/wp-content/uploads/2019/01/Nakaz_sertyfikatsiya_140119_33na-sajt.pdf
17. Наказ МОНУ від 29 грудня 2018 року № 1486 Про встановлення строків подання реєстраційних документів педагогічними працівниками , які бажають пройти сертифікацію у 2019 році
<https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-vstanovlennya-strokov-podannya-reyestracijnih-dokumentiv-pedagogichnimi-pracivnikami-yaki-bazhayut-projti-sertifikaciyu-u-2019-roci>
18. Наказ МОНУ від 26 грудня 2019 року № 1634 Про деякі питання проведення сертифікації в 2020 році
http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/MUS32948.html
19. Наказ МОНУ від 4 грудня 2020 року № 1522 Про деякі питання проведення сертифікації педагогічних працівників у 2021 році
<https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-deyaki-pitannya-provedennya-sertifikaciyi-pedagogichnih-pracivnikiv-u-2021-roci>
20. Наказ МОНУ від 14 січня 2019 року № 33 Про затвердження програм незалежного тестування фахових знань та умінь учителів початкової школи
<https://mon.gov.ua/storage/app/media/npa/2019/01/nakaz-33.pdf>
21. Наказ Міністерства соціальної політики України від 10 серпня 2018 року № 1143 Про затвердження Типової освітньої програми організації і проведення підвищення кваліфікації керівних кадрів закладів загальної середньої освіти відповідно до вимог Концепції "Нова українська школа"
<https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1392729-18#Text>
22. Наказ УЦОЯО від 1 березня 2019 року № 35 Про затвердження Загальної характеристики тесту незалежного тестування фахових знань та умінь учителів початкових класів, які виявили бажання взяти участь у сертифікації педагогічних працівників у 2019 році
http://ru.osvita.ua/legislation/Ser_osv/63894/

- 23.Наказ УЦОЯО від 08 січня 2020 року №6 «Про затвердження Загальної характеристики тесту незалежного тестування фахових знань та умінь учителів початкових класів, які виявили бажання взяти участь у сертифікації педагогічних працівників у 2020 році»
https://testportal.gov.ua/wp-content/uploads/2020/01/6-vid-08.01.2020_harakterystyka_sertyfikatsiya.pdf
- 24.Наказ УЦОЯО від 17 грудня 2020 року №215 « Про затвердження Схеми нарахування балів за виконання завдань тесту незалежного тестування фахових знань та умінь учителів початкових класів, які виявили бажання взяти участь у сертифікації педагогічних працівників у 2021 році»
https://testportal.gov.ua/wp-content/uploads/2020/12/Nakaz-UTSOYAO-215-Shema-narahuvannya-baliv-NT_2021.pdf
- 25.Наказ Державної служби якості освіти України від 30 травня 2019 року №755 Про затвердження методичних рекомендацій щодо створення, змісту та завантаження е- портфоліо <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-metodichnih-rekomendacij-shodo-stvorennja-zmistu-ta-zavantazhennja-e-portfolio>
- 26.Наказ Державної служби якості освіти України від 01 квітня 2019 року № 01-11/16 “Про затвердження форми анкети самооцінювання професійних компетентностей учасників сертифікації
<https://sqe.gov.ua/law/nakaz-derzhavnoi-sluzhbi-yakosti-osviti-32/>
- 27.Наказ Державної служби якості освіти України від 24 лютого 2020 року № 01-11/5 “Про анкету самооцінювання учасника сертифікації
<https://sqe.gov.ua/law/nakaz-derzhavnoi-sluzhbi-yakosti-osviti-27/>
- 28.Наказ Державної служби якості освіти України від 29 березня 2021 року № 01-11/26 “Про анкету самооцінювання” <https://sqe.gov.ua/law/pro-anketu-samoocinyuvannya/>
- 29.Наказ Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства від 23 грудня 2020 року №2736-20 Про затвердження професійного стандарту за професіями "Вчитель початкових класів закладу загальної

середньої освіти", "Вчитель закладу загальної середньої освіти", "Вчитель з початкової освіти (з дипломом молодшого спеціаліста)"

<https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v2736915-20#Text>

30. Наказ Державної служби якості освіти України від 1 березня 2019 року № 01-11/9 Про форму експертного висновку та методичні рекомендації експертам щодо її заповнення

https://sqe.gov.ua/wp-content/uploads/2021/09/Nakaz-Derzhavnoi-sluzhbi-yakosti-osviti-Ukraini-vid-01.09.2021-N-01-11_56.pdf

31. Наказ Державної служби якості освіти України від 06 жовтня 2020 року №01-11/54 “Про внесення змін до Методики експертного оцінювання професійних компетентностей учасників сертифікації”

<https://sqe.gov.ua/law/nakaz-derzhavnoi-sluzhbi-yakosti-osviti-4/>

32. Наказ Державної служби якості освіти України від 18 серпня 2021 року № 01-11/55 «Про внесення змін до Методики експертного оцінювання професійних компетентностей учасників сертифікації»

<https://sqe.gov.ua/law/nakaz-derzhavnoi-sluzhbi-yakosti-osviti-57/>

33. Наказ Державної служби якості освіти України від 27 серпня 2020 року № 01-11/42 “Про внесення змін у додатки до наказу Державної служби якості освіти від 09.01.2020 №01-11/1”

<https://sqe.gov.ua/law/nakaz-derzhavnoi-sluzhbi-yakosti-osviti-29/>

34. Наказ МОНУ від 25 липня 2019 року №1029 «Про затвердження Порядку використання приміщень закладів освіти для проведення незалежного тестування фахових знань та вмінь учасників сертифікації педагогічних працівників»

http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/RE33898.html?fbclid=IwAR3oNMWPmCOpmBfVlnbMWyfZEOXuQCr0YOgN9z6XUu70Es3e9qGCg_0xKG0

35. Наказ Державної служби якості освіти від 01 березня 2019 року №01-11/9 «Про затвердження Методики експертного оцінювання професійних компетентностей учасників сертифікації»

https://testportal.gov.ua/wp-content/uploads/2019/03/nakaz_DSYAO_01_11_09.pdf

- 36.Наказ УЦОЯО від 17 грудня 2020 року №215 « Про затвердження Схеми нарахування балів за виконання завдань тесту незалежного тестування фахових знань та умінь учителів початкових класів, які виявили бажання взяти участь у сертифікації педагогічних працівників у 2021 році»
https://testportal.gov.ua/wp-content/uploads/2020/12/Nakaz-UTSOYAO-215-Shema-narahuvannya-baliv-NT_2021.pdf
- 37.Наказ МОНУ від 28 квітня 2020 року №566 «Про відтермінування проведення пілотного етапу міжнародного дослідження якості освіти PISA-2021»<https://testportal.gov.ua/normatyvni-dokumenty-monitoryngovi/>
- 38.Наказ Державної служби якості освіти України від 18 серпня 2021 року № 01-11/55 «Про внесення змін до Методики експертного оцінювання професійних компетентностей учасників сертифікації»
<https://sqe.gov.ua/law/nakaz-derzhavnoi-sluzhbi-yakosti-osviti-57/?fbclid=IwAR0GTq5P3XxzsymNhfZdUxZ2GmhZxEMxvMZldanqzACDvMJdBB0Ik7yhrI>
- 39.Нове положення від 6 вересня 2021 року «Про атестацію педпрацівників – громадське обговорення МОН
<https://nus.org.ua/news/nove-polozhennya-pro-atestatsiyu-pedpratsivnykiv-gromadske-obgovorennya-mon/>
- 40.Нова українська школа. Концептуальні засади реформування середньої школи. – С.16
- 41.Піц І., Малик А. Сертифікація в системі зовнішнього забезпечення якості освіти України. Матеріали студентської наукової конференції Чернівецького національного університету (20-21 квітня 2021 року). Факультет педагогіки, психології та соціальної роботи. Чернівці: Чернівец. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2021. С.117-118.
https://drive.google.com/file/d/1zn4sRsHLkTNychKWFJp_KeRFimxXed6h/view
- 42.Постанова КМУ від 6 грудня 2017 року № 947 «Про утворення Державної служби якості освіти України»:

<https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-utvorennya-derzhavnoyi-sluzhbi-yakosti-osviti-ukrayini>

43.Постанови КМУ від 21 серпня 2019 року № 800 «Деякі питання підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників»

http://famous-school.ucoz.ua/tbcp/kmu_800-2019.pdf

44.Постанова КМУ від 29 липня 2020 року № 672 «Деякі питання професійного розвитку педагогічних працівників»

<https://www.kmu.gov.ua/npas/deyaki-pitannya-profesijnogo-rozvitk-672>

45.Постанова КМУ від від 27 грудня 2018 року № 1190 «Про затвердження положення про сертифікацію педагогічних працівників»

<https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-zatverdzhennya-polozhennya-pro-sertifikaciyu-pedagogichnih-pracivnikiv>

46.Постанова КМУ від 21 лютого 2018 року № 87 «Про затвердження Державного стандарту початкової освіти»

http://oblosvita.com/normatyvna_baza/25568-postanova-kmu-87-vd-21022018-r.html

47.Постанова КМУ від 19 лютого 2020 року «Про встановлення доплати педагогічним працівникам за успішне проходження сертифікації»

<https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-vstanovlennya-doplati-pedagogic-a113>

48.Постанова КМУ від від 27 грудня 2018 року № 1190 "Про затвердження Положення про сертифікацію педагогічних працівників"

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1190-2018-%D0%BF#Text>

49.Постанова КМУ від 24 грудня 2019 року № 1094 Про внесення змін до Положення про сертифікацію педагогічних працівників

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1094-2019-%D0%BF#Text>

50.Постанова КМУ від 24 липня 2019 року № 688 Про внесення змін до Державного стандарту початкової освіти

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/688-2019-%D0%BF#Text>

- 51.Резолюція, прийнята Генеральною Асамблеєю 25 вересня 2015 року:
<https://www.ua.undp.org/content/ukraine/uk/home/library/sustainable-development-report/the-2030-agenda-for-sustainable-development.html>
- 52.Рішення Колегії МОНУ від 21 вересня 2020 року №9/1-20 «Про особливості проведення та деякі результати міжнародного дослідження якості освіти PISA і загальнодержавного моніторингового дослідження якості початкової освіти»
<https://testportal.gov.ua/wp-content/uploads/2020/10/Pro-osoblyvosti-provedennya-PISA.pdf>
- 53.Розпорядження КМУ від 14 грудня 2016 року № 988-р про схвалення Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти “Нова українська школа” на період до 2029 року <https://xn--80aagahqwyibe8an.com/ministriv-kabinetu-rozporyadjennya/rozporyadjennya-vid-grudnya-2016-988-pro-2016-47352.html>
- 54.Розпорядження КМУ від 22 серпня 2018 року №584-р «Деякі питання участі України у міжнародному дослідженні якості освіти PISA-2021»
<https://www.kmu.gov.ua/npas/deyaki-pitannya-uchasti-ukrayini-u-mizhnarodnomu-doslidzhenni-yakosti-osviti-pisa-2021>
- 55.Сертифікація вчителів-2021 <https://nus.org.ua/news/sertyfikatsiya-vchyteliv-2021-opublikovaly-materialy-nezalezhnogo-testuvannya/>
- 56.Сертифікація вчителів: час оцінювати проект //«Освіта України» від 6 грудня 2021 року № 47 (1718) <https://sqe.gov.ua/sertifikaciya-vchiteliv-chas-osinyuvati/>
- 57.Смарт освіта «Нова Українська школа» <https://nus.org.ua/>
- 58.Указ Президента України Володимира Зеленського 30 вересня 2019 року № 722/2019 «Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року»
<https://president.gov.ua/documents/7222019-29825>
- 59.5 секретів фінського дива <https://osvitoria.media/experience/5-sekretiv-finskogo-osvitnogo-dyva>
- 60.McKinsey&Company https://ru.wikipedia.org/wiki/McKinsey_&_Company

61.PISA (Programme for International Student Assessment, Програма міжнародного оцінювання учнів) <https://mon.gov.ua/ua/tag/pisa>

ДОДАТКИ

Додаток А

Зображення Глобальні цілі сталого розвитку

ГЛОБАЛЬНІ ЦІЛІ

Сталого Розвитку



Додаток Б

Положення про внутрішню систему забезпечення якості освіти в початковій школі Лужанського опорного ЗЗСО І-ІІІ ст. ім. В. Орелецького

СХВАЛЕНО
засідання педагогічної ради закладу
Протокол № 1
від 31.08.2021 р.



**Положення
про внутрішню систему забезпечення
якості освіти в початковій школі
Лужанського опорного ЗЗСО І-ІІІ ст.
ім. В. Орелецького
Чернівецького району
Чернівецької області**

Положення про внутрішню систему забезпечення якості освіти у початковій школі Лужанського опорного ЗЗСО І-ІІІ ст. ім. В. Орелецького розроблено відповідно до вимог частини третьої статті 41 Закону України «Про освіту», Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року, наказу

Міністерства освіти і науки України № 813 від 13.07.2021 р., Статуту закладу освіти та інших нормативних документів.

Внутрішня система забезпечення якості в закладі включає:

- стратегію та процедури забезпечення якості освіти;
- систему та механізми забезпечення академічної доброчесності;
- оприлюднені критерії, правила і процедури оцінювання здобувачів освіти;
- оприлюднені критерії, правила і процедури оцінювання педагогічної діяльності педагогічних працівників;
- оприлюднені критерії, правила і процедури оцінювання управлінської діяльності керівних працівників закладу освіти;
- забезпечення наявності інформаційних систем для ефективного управління закладом освіти;
- інші процедури та заходи, що визначаються спеціальними законами або документами закладу освіти.

Колегіальним органом, який визначає, затверджує систему, стратегію та процедури внутрішнього забезпечення якості освіти є педагогічна рада.

Критеріями ефективності внутрішньої системи забезпечення якості освіти є:

- Досягнення здобувачів освіти, показники результатів їх навчання;
- Відповідність показників успішності здобувачів освіти результатам їх навчання на кожному рівні повної загальної середньої освіти під час державної підсумкової атестації, зовнішнього незалежного оцінювання;
- Якісний склад та ефективність роботи педагогічних працівників;
- Показник наявності освітніх, методичних і матеріально-технічних ресурсів для забезпечення якісного освітнього процесу.

Завдання внутрішньої системи забезпечення якості освіти:

- оновлення методичної бази освітньої діяльності;

- контроль за виконанням навчальних планів та освітньої програми, якістю знань, умінь і навичок учнів, розробка рекомендацій щодо їх покращення;
- моніторинг та оптимізація соціально-психологічного середовища закладу освіти;
- створення необхідних умов для підвищення фахового кваліфікаційного рівня педагогічних працівників.

СИСТЕМА ВНУТРІШНЬОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ОСВІТНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА КОНТРОЛЬ ЗА ЇЇ ВИКОНАННЯМ

Стратегія та процедура забезпечення якості освіти

Стратегія та процедура забезпечення якості освіти базується на наступних принципах:

- принцип процесного підходу, що розглядає діяльність закладу як сукупність освітніх процесів, які спрямовані на реалізацію визначених закладом стратегічних цілей, при цьому управління якістю освітніх послуг реалізується через функції планування, організації, мотивації та контролю;
- принцип цілісності, який вимагає єдності впливів освітньої діяльності, їх підпорядкованості, визначеній меті якості освітнього процесу;
- принцип розвитку, що виходить з необхідності вдосконалення якості освітнього процесу відповідно до зміни внутрішнього та зовнішнього середовища, аналізу даних та інформації про результативність освітньої діяльності;
- принцип партнерства, що враховує взаємозалежність та взаємну зацікавленість суб'єктів освітнього процесу, відповідно до їх поточних та майбутніх потреб у досягненні високої якості освітнього процесу.
- відповідності Державним стандартам загальної середньої освіти;
- відповідальності за забезпечення якості освіти та якості освітньої діяльності;
- системності в управлінні якістю на всіх стадіях освітнього процесу;
- здійснення обґрунтованого моніторингу якості освіти;
- готовності суб'єктів освітньої діяльності до ефективних змін;

- відкритості інформації на всіх етапах забезпечення якості та прозорості процедур системи забезпечення якості освітньої діяльності.

Стратегія(політика)та процедури забезпечення якості освіти передбачають здійснення таких процедур і заходів:

- удосконалення планування освітньої діяльності;
- підвищення якості знань здобувачів освіти;
- посилення кадрового потенціалу закладу освіти та підвищення кваліфікації педагогічних працівників;
- забезпечення наявності необхідних ресурсів для організації освітнього процесу та підтримки здобувачів освіти;
- розвиток інформаційних систем з метою підвищення ефективності управління освітнім процесом;
- забезпечення публічності інформації про діяльність закладу;
- створення системи запобігання та виявлення академічної недобросовісності в діяльності педагогічних працівників та здобувачів освіти.

Основними напрямками політики із забезпечення якості освітньої діяльності в закладі освіти є:

- якість освіти;
- рівень професійної компетентності педагогічних працівників і забезпечення їх вмотивованості до підвищення якості освітньої діяльності;
- якість реалізації освітніх програм, вдосконалення змісту, форм та методів освітньої діяльності та підвищення рівня об'єктивності оцінювання.

Механізм функціонування системи забезпечення якості освіти Лужанського опорного ЗЗСО І-ІІІ ст. ім. В. Орелецького включає послідовну підготовку та практичну реалізацію наступних етапів управління:

- планування (аналіз сучасного стану освітньої діяльності та освітнього процесу; визначення сильних сторін і проблем у розвитку; визначення пріоритетних цілей та розробка планів їх реалізації);
- організацію (перереформування/створення організаційної структури для досягнення поставлених цілей; визначення, розподіл та розмежування повноважень із метою координування та взаємодії у процесі виконання завдань);
- контроль (розробка процедур вимірювання та зіставлення отриманих результатів зі стандартами);
- коригування (визначення та реалізація необхідних дій та заходів, націлених на стимулювання процесу досягнення максимальної відповідності стандартам).

Система та механізми забезпечення академічної доброчесності

Академічна доброчесність - це сукупність етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень.

Дотримання академічної доброчесності педагогічними, науково-педагогічними працівниками передбачає:

- посилення на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей;
- дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права;
- надання достовірної інформації про методики і результати досліджень, джерела використаної інформації та власну педагогічну (науково-педагогічну, творчу) діяльність;
- контроль за дотриманням академічної доброчесності здобувачами освіти;
- об'єктивне оцінювання результатів навчання.

Дотримання академічної доброчесності здобувачами освіти передбачає:

- самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю результатів навчання;

- посилання на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей;
- дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права;
- надання достовірної інформації про результати власної навчальної (наукової, творчої) діяльності, використані методики досліджень і джерела інформації.

Порушенням академічної доброчесності вважається:

- академічний плагіат - оприлюднення (частково або повністю) наукових (творчих) результатів, отриманих іншими особами, як результатів власного дослідження (творчості) та/або відтворення опублікованих текстів (оприлюднених творів мистецтва) інших авторів без зазначення авторства;
- самоплагіат - оприлюднення (частково або повністю) власних раніше опублікованих наукових результатів як нових наукових результатів;
- списування - виконання письмових робіт із залученням зовнішніх джерел інформації, крім дозволених для використання, зокрема під час оцінювання результатів навчання;
- обман - надання завідомо неправдивої інформації щодо власної освітньої (наукової, творчої) діяльності чи організації освітнього процесу;
- хабарництво - надання (отримання) учасником освітнього процесу чи пропозиція щодо надання (отримання) коштів, майна, послуг, пільг чи будь-яких інших благ матеріального або нематеріального характеру з метою отримання неправомірної переваги в освітньому процесі;
- необ'єктивне оцінювання - свідоме завищення або заниження оцінки результатів навчання здобувачів освіти.

Види відповідальності за порушення академічної доброчесності наведені у додатку № 1 до цього Положення.

Кожна особа, стосовно якої порушено питання про порушення нею академічної доброчесності, має такі права:

- ознайомлюватися з усіма матеріалами перевірки щодо встановлення факту порушення академічної доброчесності, подавати до них зауваження;
- особисто або через представника надавати усні та письмові пояснення або відмовитися від надання будь-яких пояснень, брати участь у дослідженні доказів порушення академічної доброчесності;
- знати про дату, час і місце та бути присутньою під час розгляду питання про встановлення факту порушення академічної доброчесності та притягнення її до академічної відповідальності;
- оскаржити рішення про притягнення до академічної відповідальності до органу, уповноваженого розглядати апеляції, або до суду.

Нормативна база:

- Закон України «Про освіту» № 2145-УШ від 05.09.2017;
- Закон України «Про повну загальну середню освіту»;
- Концепція реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року, схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 14 грудня 2016 року № 988-р;
- стандарти загальної середньої освіти;
- Статут закладу загальної середньої освіти.

Додаток В

Порядок проведення інституційного аудиту закладів загальної середньої освіти

1. Цей Порядок визначає механізм проведення інституційного аудиту закладів, які забезпечують здобуття певного рівня повної загальної середньої освіти, незалежно від їх типу, підпорядкування та форми власності (далі - заклади освіти), крім структурних підрозділів таких закладів освіти, які провадять освітню діяльність на інших рівнях/складниках освіти, у сфері неформальної освіти.

Цей Порядок не поширюється на заклади професійної (професійно-технічної), фахової передвищої, вищої освіти.

Цей Порядок розроблений відповідно до Законів України [«Про освіту»](#), [«Про повну загальну середню освіту»](#), [«Про основні засади державного нагляду \(контролю\) у сфері господарської діяльності»](#).

2. Метою проведення інституційного аудиту є оцінювання якості освітньої діяльності закладу освіти і вироблення рекомендацій для закладу освіти і його засновника(ів) щодо:

підвищення якості освітньої діяльності та вдосконалення внутрішньої системи забезпечення якості освіти;

приведення освітнього та управлінського процесів у відповідність до вимог законодавства у сфері загальної середньої освіти (далі - законодавство у сфері освіти), зокрема [Ліцензійних умов провадження освітньої діяльності](#), затверджених постановою Кабінету Міністрів України від 30 грудня 2015 року № 1187 (в редакції постанови Кабінету Міністрів України від 24 березня 2021 року № 365).

3. У цьому Порядку терміни вживаються у таких значеннях:

акт перевірки - документ, що складається під час інституційного аудиту за результатами проведення перевірки додержання закладом освіти вимог законодавства у сфері освіти;

аналітична довідка - письмовий обґрунтований висновок, що складається членом експертної групи за результатами оцінювання ним освітніх і управлінських процесів закладу освіти та внутрішньої системи забезпечення якості освіти;

анкета оцінювання роботи експертної групи - документ, що заповнюється керівником закладу освіти або особою, яка виконує його обов'язки (далі - керівник закладу освіти), для оцінювання роботи експертної групи під час проведення інституційного аудиту;

висновок про якість освітньої та управлінської діяльності закладу освіти, внутрішню систему забезпечення якості освіти (далі - висновок) - документ, що

містить підсумкові результати оцінювання якості освітніх і управлінських процесів та ефективності внутрішньої системи забезпечення якості освіти закладу освіти;

звіт про проведення інституційного аудиту (далі - звіт) - документ, що складається з метою узагальнення та систематизації інформації, отриманої під час проведення інституційного аудиту;

опитувальний аркуш - документ, що містить перелік питань для попереднього оцінювання (самооцінювання) освітньої діяльності закладу освіти і заповнюється керівником закладу освіти, в якому проводитиметься інституційний аудит;

освітнє середовище закладу освіти - сукупність умов, що створюється в закладі освіти для навчання, виховання і розвитку здобувачів освіти і праці педагогічних працівників;

рекомендації щодо вдосконалення діяльності закладу освіти (далі - рекомендації) - документ, що містить пропозиції щодо підвищення якості освітньої діяльності закладу освіти, приведення освітнього та управлінського процесів у відповідність із вимогами законодавства у сфері освіти, зокрема [Ліцензійними умовами провадження освітньої діяльності](#), затвердженими постановою Кабінету Міністрів України від 30 грудня 2015 року № 1187 (в редакції постанови Кабінету Міністрів України від 24 березня 2021 року № 365);

розпорядження про усунення порушень вимог законодавства (далі - розпорядження) - обов'язкове для виконання письмове рішення органу, який проводив інституційний аудит, щодо усунення закладом освіти у визначені строки виявлених порушень вимог законодавства у сфері освіти (далі - порушення);

треті особи - юридичні та фізичні особи (адвокати, громадські об'єднання в особі їх уповноважених представників тощо), які залучаються під час проведення інституційного аудиту закладом освіти або органом, який проводить інституційний аудит;

управлінський процес закладу освіти - діяльність керівника закладу освіти, його заступників та органів управління закладу освіти, спрямована на досягнення цілей закладу освіти (відповідно до стратегії розвитку закладу освіти, його річного плану роботи) шляхом формування, прийняття та реалізації управлінських рішень.

Інші терміни вживаються у значеннях, наведених у Законах України [«Про освіту»](#) та [«Про повну загальну середню освіту»](#), [«Про основні засади державного нагляду \(контролю\) у сфері господарської діяльності»](#), [«Про запобігання корупції»](#).

4. Органами, які проводять інституційний аудит, є Державна служба якості освіти України (далі - Служба), її територіальні органи в межах своїх повноважень.

5. Інституційний аудит передбачає:

оцінювання освітніх і управлінських процесів закладу освіти та внутрішньої системи забезпечення якості освіти (у сфері загальної середньої освіти);

перевірку додержання закладом освіти вимог законодавства у сфері освіти (далі - перевірка).

6. Оцінювання освітніх і управлінських процесів закладу освіти та внутрішньої системи забезпечення якості освіти здійснюється за такими напрямками:

1) освітнє середовище закладу освіти:

забезпечення здорових, комфортних і безпечних умов навчання (праці);

створення освітнього середовища, вільного від будь-яких форм насильства та дискримінації;

формування інклюзивного, розвивального та мотивуючого до навчання освітнього простору;

2) система оцінювання результатів навчання учнів:

наявність системи оцінювання результатів навчання учнів, яка забезпечує справедливе, неупереджене, об'єктивне та доброзичесне оцінювання;

систематичне відстеження результатів навчання кожного учня та надання йому (за потреби) підтримки в освітньому процесі;

спрямованість системи оцінювання на формування в учнів відповідальності за результати свого навчання, здатності до самооцінювання;

3) педагогічна діяльність педагогічних працівників закладу освіти:

ефективність планування педагогічними працівниками своєї діяльності, використання сучасних освітніх підходів до організації освітнього процесу з метою формування ключових компетентностей учнів;

постійне підвищення рівня професійної компетентності та майстерності педагогічних працівників;

налагодження співпраці з учнями, їх батьками або іншими законними представниками (далі - батьки), працівниками закладу освіти;

організація педагогічної діяльності на засадах академічної доброзичесності;

4) управлінські процеси закладу освіти:

наявність стратегії та системи планування діяльності закладу, моніторинг виконання поставлених цілей і завдань;

формування відносин довіри, прозорості, дотримання етичних норм;

ефективність кадрової політики та забезпечення можливостей для професійного розвитку педагогічних працівників;

організація освітнього процесу на засадах людиноцентризму, прийняття управлінських рішень на основі конструктивної співпраці учасників освітнього процесу, взаємодії закладу освіти з місцевою громадою;

формування та забезпечення реалізації політики академічної доброчесності.

Оцінювання освітніх і управлінських процесів закладу освіти та внутрішньої системи забезпечення якості освіти здійснюється відповідно до критеріїв та індикаторів, наведених у додатку 1 до цього Порядку.

7. Інституційний аудит проводиться за місцем провадження освітньої діяльності закладу освіти, а також його філії(й), в робочий час, встановлений правилами внутрішнього розпорядку закладу освіти.

Інституційний аудит проводиться у присутності керівника закладу освіти (крім окремих процедур оцінювання освітніх і управлінських процесів закладу освіти закладу освіти та внутрішньої системи забезпечення якості освіти, що проводяться дистанційно відповідно до пункту 9 цього Порядку).

8. Інституційний аудит у плановому порядку проводиться у закладі освіти не більше одного разу на 10 років відповідно до перспективних і річних планів.

Перспективні плани проведення інституційного аудиту (далі - перспективні плани) в закладах освіти формуються відповідними органами, що проводять інституційний аудит, і затверджуються керівником Служби з метою визначення черговості проведення інституційного аудиту в закладах освіти протягом 10 років.

На основі перспективних планів органи, які проводять інституційний аудит, формують річні плани проведення інституційного аудиту в закладах освіти (далі - річні плани), в яких визначається черговість проведення інституційного аудиту на наступний рік. Річні плани затверджуються керівником Служби щороку не пізніше 30 листопада року, що передує плановому.

Плановий рік обчислюється з 01 січня по 31 грудня.

Річні плани визначають дату початку кожного інституційного аудиту у плановому порядку і строки його проведення.

Зміни до річних планів можуть вноситися у разі зміни найменування, реорганізації, ліквідації закладів освіти, необхідності виправлення технічних

помилки, встановлення режиму надзвичайної ситуації або режиму надзвичайного стану, карантину (карантинно-обмежувальних заходів), настання інших обставин, які об'єктивно унеможливають проведення інституційного аудиту в закладах освіти (далі - надзвичайні обставини).

Річні плани та зміни до них оприлюднюються на офіційних вебсайтах Служби та її відповідних територіальних органів протягом одного робочого дня з дати їх затвердження.

Щороку до 01 квітня органи, які проводять інституційний аудит, готують звіти про виконання річних планів і оприлюднюють їх на своїх офіційних вебсайтах.

9. У разі настання надзвичайних обставин і за наявності письмової згоди керівника та засновника(ів) закладу освіти або уповноваженого ним(и) органу (далі - засновник) інституційний аудит у плановому порядку може бути проведено в такий спосіб:

окремі процедури оцінювання освітніх і управлінських процесів закладу освіти та внутрішньої системи забезпечення якості освіти (опитування, спостереження за проведенням навчальних занять, вивчення документації) проводяться дистанційно (з дотриманням вимог законодавства про захист персональних даних);

під час роботи експертної групи в закладі освіти проводяться перевірка та процедури оцінювання освітніх і управлінських процесів закладу освіти та внутрішньої системи забезпечення якості освіти, які не були проведені дистанційно (після припинення надзвичайних обставин).

У разі проведення інституційного аудиту в зазначений спосіб орган, який його проводить, за допомогою електронного поштового зв'язку (у незмінному вигляді, з підтвердженням отримання) погоджує строки роботи експертної групи у закладі освіти з керівником і засновником закладу освіти. При цьому загальна тривалість такої роботи не повинна перевищувати строків, визначених абзацом першим пункту 14 цього Порядку.

Проведення інституційного аудиту в зазначений спосіб не потребує внесення змін до річних планів.

10. Інституційний аудит проводиться у позаплановому порядку в закладі освіти, який має низьку якість освітньої діяльності, що підтверджено результатами зовнішнього моніторингу якості освіти, проведеного відповідно до законодавства.

Інституційний аудит також може бути проведений у позаплановому порядку за ініціативою засновника, керівника, педагогічної ради, загальних зборів (конференції) колективу або піклувальної ради закладу освіти у разі обґрунтованої ними необхідності в оцінюванні освітніх і управлінських процесів закладу освіти та одержання рекомендацій щодо їх удосконалення.

Територіальні органи Служби проводять інституційний аудит у позаплановому порядку виключно за погодженням Служби. Для отримання погодження територіальний орган Служби надсилає до Служби лист з обґрунтуванням необхідності проведення інституційного аудиту у позаплановому порядку, до якого додає копії відповідних документів. Упродовж 10 робочих днів Служба погоджує проведення інституційного аудиту у позаплановому порядку або вмотивовано відмовляє в його проведенні.

У разі проходження закладом освіти інституційного аудиту в позаплановому порядку Служба вносить відповідні зміни до перспективного плану проведення інституційного аудиту.

11. Інституційний аудит проводиться у такі етапи:

1) підготовка до проведення перевірки та оцінювання освітніх і управлінських процесів закладу освіти та внутрішньої системи забезпечення якості освіти:

формування експертної групи;

оформлення документації для проведення інституційного аудиту: наказ про проведення інституційного аудиту (далі - наказ), письмове повідомлення про проведення інституційного аудиту (далі - повідомлення), направлення на проведення інституційного аудиту (далі - направлення);

заповнення керівником закладу освіти опитувального аркуша;

ознайомлення експертної групи з інформацією про діяльність закладу освіти (річним звітом про діяльність закладу освіти, іншою інформацією, оприлюдненою на вебсайті закладу освіти (за його відсутності - вебсайті засновника);

2) робота експертної групи в закладі освіти, а також проведення окремих процедур оцінювання освітніх і управлінських процесів закладу освіти та внутрішньої системи забезпечення якості освіти дистанційно відповідно до пункту 9 цього Порядку (у разі потреби);

3) складання документації за результатами інституційного аудиту: акт перевірки, розпорядження (у разі наявності порушень), анкета оцінювання роботи експертної групи, аналітичні довідки, звіт, висновок, рекомендації.

12. Для проведення інституційного аудиту в закладі освіти Служба, її територіальний орган створює експертну групу. До складу експертної групи входять працівники Служби та/або її територіального органу, а також залучаються експерти (педагогічні працівники, які пройшли сертифікацію та/або мають вищу кваліфікаційну категорію, керівники (заступники керівників) закладів освіти, які пройшли інституційний аудит, а також, у разі потреби, інші фахівці у сфері загальної середньої освіти).

Експерти повинні мати вищу педагогічну освіту та/або професійну кваліфікацію педагогічного працівника, практичний досвід роботи в закладі освіти не менше ніж 5 років і пройти відповідне навчання, організоване Службою або її територіальними органами.

Експерти залучаються до проведення інституційного аудиту на підставі цивільно-правових договорів або направляються у службове відрядження відповідно до законодавства про працю (на весь час проведення інституційного аудиту або проведення окремих процедур оцінювання освітніх і управлінських процесів закладу освіти та внутрішньої системи забезпечення якості освіти).

Членами експертної групи не можуть бути особи, які є близькими особами працівників закладу освіти, мають конфлікт інтересів відповідно до законодавства у сфері запобігання корупції. У разі з'ясування/виникнення таких обставин під час проведення інституційного аудиту член експертної групи за рішенням її керівника не допускається до проведення інституційного аудиту.

Працівники органів управління у сфері освіти можуть залучатися лише до проведення перевірки.

Інституційний аудит закладів спеціалізованої освіти проводиться з обов'язковим залученням фахівців у відповідних сферах.

До проведення інституційного аудиту можуть залучатися треті особи у порядку, визначеному [Законом України](#) «Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності».

13. Головою експертної групи призначається працівник Служби або її територіального органу, який здійснює розподіл обов'язків між членами експертної групи та є відповідальним за її роботу.

Кількість членів експертної групи визначається керівником органу, який проводить інституційний аудит, з урахуванням кількості педагогічних працівників закладу освіти, в якому проводиться інституційний аудит, але має бути не менше ніж 3 і не більше ніж 12 осіб.

14. Строк роботи експертної групи в закладі освіти для проведення інституційного аудиту не може перевищувати 10 робочих днів, а в закладах освіти, у яких кількість педагогічних працівників не перевищує 50 осіб, - 5 робочих днів. До цього строку включається час проведення окремих процедур оцінювання освітніх і управлінських процесів закладу освіти та внутрішньої системи забезпечення якості освіти дистанційно (у разі потреби). Продовження строку роботи експертної групи в закладі освіти не допускається.

У разі виникнення надзвичайних обставин під час роботи експертної групи в закладі освіти, керівником органу, що проводить інституційний аудит, може бути

прийнято рішення про тимчасове призупинення інституційного аудиту. Після припинення надзвичайних обставин експертна група продовжує роботу в закладі освіти у строк, визначений органом, який проводить інституційний аудит. Такий строк погоджується з керівником і засновником закладу освіти за допомогою електронного поштового зв'язку (у незмінному вигляді, з підтвердженням отримання).

15. Для проведення інституційного аудиту орган, який його проводить, видає наказ і надсилає до закладу освіти повідомлення.

У наказі зазначається:

найменування та місцезнаходження закладу освіти, в якому проводиться інституційний аудит, його філії(й);

тип інституційного аудиту (у плановому або позаплановому порядку);

підстава для проведення інституційного аудиту відповідно до пункту 10 цього Порядку (у разі проведення інституційного аудиту в позаплановому порядку);

дата початку та дата закінчення інституційного аудиту;

склад експертної групи, яка проводить інституційний аудит, із зазначенням посади, прізвища, ім'я та по батькові (за наявності) голови та членів експертної групи.

У повідомленні зазначається:

найменування органу, який проводить інституційний аудит;

найменування та місцезнаходження закладу освіти, в якому проводиться інституційний аудит, його філії(й);

тип інституційного аудиту (у плановому або позаплановому порядку);

дата початку та дата закінчення інституційного аудиту.

Повідомлення надсилається за 10 днів до початку інституційного аудиту рекомендованим листом або за допомогою електронного поштового зв'язку (у незмінному вигляді, з підтвердженням отримання) або вручається особисто під підпис керівнику закладу освіти.

Разом із повідомленням до закладу освіти надсилається опитувальний аркуш, що має бути заповнений керівником закладу освіти і надісланий до органу, який проводить інституційний аудит, рекомендованим листом або за допомогою електронного поштового зв'язку (у незмінному вигляді, з підтвердженням отримання) не пізніше, ніж за 5 робочих днів до початку інституційного аудиту.

У разі, якщо проведення інституційного аудиту було тимчасово призупинено відповідно до абзацу другого пункту 14 цього Порядку, видається відповідний наказ про продовження роботи експертної групи у закладі освіти, а також до закладу освіти надсилається повідомлення.

16. Експертна група має бути допущена керівником закладу освіти до роботи із проведення інституційного аудиту в закладі освіти за наявності отриманого повідомлення та за умови пред'явлення копії наказу і документів, які посвідчують особи членів експертної групи. Відсутність таких документів є підставою для недопущення експертної групи до роботи в закладі освіти.

У разі, якщо з інших причин експертну групу не допущено до проведення інституційного аудиту або іншим чином створено перешкоди в її роботі, не надано їй інформацію або надано неправдиву інформацію, складається акт (за формою згідно з додатком 2 до цього Порядку), що підписується головою та всіма членами експертної групи. Особа, яка вчинила зазначені дії, ознайомлюється з актом. У разі її відмови від ознайомлення з актом голова експертної групи робить в ньому відповідний запис, що засвідчується підписами членів експертної групи.

Акт додається до складеного в установленому порядку протоколу про адміністративне правопорушення, передбачене [частиною першою](#) статті 188⁵⁴ Кодексу України про адміністративні правопорушення.

17. Голова експертної групи перед початком інституційного аудиту вносить запис про його проведення до журналу, в якому обліковуються заходи державного нагляду (контролю) в закладі освіти (у разі наявності), а також надає керівнику закладу освіти анкету оцінювання роботи експертної групи.

До початку роботи експертної групи в закладі освіти проводиться нарада за участі голови та членів експертної групи, керівника закладу освіти, працівників закладу освіти, батьків або інших законних представників учнів, представників педагогічного колективу, батьків учнів, громадськості (за згодою) та представника засновника. Під час наради голова експертної групи інформує про порядок проведення інституційного аудиту, а представник засновника інформує про створення умов для забезпечення функціонування закладу освіти.

18. Права та обов'язки голови і членів експертної групи, а також керівника закладу освіти під час проведення інституційного аудиту визначаються [Законом України](#) «Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності».

З метою оцінювання освітніх і управлінських процесів закладу освіти та внутрішньої системи забезпечення якості освіти голова та члени експертної групи під час проведення інституційного аудиту спостерігають за освітньою діяльністю

закладу освіти, у тому числі відвідують навчальні заняття, а також опитують учасників освітнього процесу щодо освітньої діяльності закладу освіти.

Під час проведення інституційного аудиту голова та члени експертної групи можуть надавати керівнику та працівникам закладу освіти консультаційну допомогу (у разі потреби).

19. Голова та члени експертної групи під час проведення інституційного аудиту мають діяти об'єктивно та неупереджено. Не допускається будь-який незаконний вплив на голову та членів експертної групи.

Голова та члени експертної групи, керівник та/або представник засновника можуть фіксувати процес проведення інституційного аудиту або окрему(і) процедуру(и) оцінювання освітніх і управлінських процесів закладу освіти та внутрішньої системи забезпечення якості освіти засобами аудіо-, фото- та відеофіксації, не перешкоджаючи проведенню інституційного аудиту. Про використання таких засобів експертна група, керівник і представник засновника закладу освіти попереджаються перед початком інституційного аудиту, про що робиться відповідний запис в акті перевірки.

20. Результати перевірки додержання закладом освіти вимог законодавства у сфері освіти фіксуються в акті перевірки, що складається за формою згідно з додатком 3 до цього Порядку.

Акт перевірки складається у 3 примірниках, кожен з яких підписується головою та членами експертної групи, керівником закладу освіти, третіми особами (у разі їх залучення) в останній день роботи експертної групи в закладі освіти.

Перший примірник акта перевірки вручається керівнику закладу освіти, другий - представнику засновника, третій - зберігається в органі, який проводив інституційний аудит.

Якщо керівник закладу освіти не погоджується з актом перевірки, він підписує його із зауваженнями. Такі зауваження є невід'ємною частиною акта перевірки.

21. У разі виявлення порушень орган, який проводив інституційний аудит, на підставі акта перевірки протягом 5 робочих днів з дня його підписання видає розпорядження (у 2 примірниках).

У розпорядженні зазначається:

дата складення;

найменування органу, який проводив інституційний аудит;

найменування та місцезнаходження закладу освіти, в якому проводився інституційний аудит, його філії(й);

прізвище, ім'я та по батькові (за наявності) керівника закладу освіти;
тип інституційного аудиту (у плановому або позаплановому порядку);
склад експертної групи, яка проводить інституційний аудит, із зазначенням посади, прізвища, ім'я та по батькові (за наявності) голови та членів експертної групи;
посилання на акт перевірки;
строк(и) усунення порушень.

Строк(и) усунення порушень визначає орган, який проводив інституційний аудит (строк(и) усунення порушень, що потребують фінансових витрат, узгоджуються з керівником і засновником закладу освіти). Такий строк не може перевищувати 1 календарного року з дня прийняття розпорядження.

Розпорядження підписується керівником органу, який проводив інституційний аудит.

Рекомендованим листом та/або за допомогою електронного поштового зв'язку (у незмінному вигляді, з підтвердженням отримання) один примірник розпорядження надсилається керівнику закладу освіти, копія розпорядження надсилається засновнику. Другий примірник розпорядження залишається в органі, який проводив інституційний аудит.

Рекомендованим листом та/або за допомогою електронного поштового зв'язку (у незмінному вигляді, з підтвердженням отримання) керівник або засновник закладу освіти протягом 5 робочих днів надсилає до органу, який проводив інституційний аудит, копію розпорядження з відміткою про погодження ними строку(ів) усунення порушень, що потребують фінансових витрат (відповідна згода засвідчується підписами керівника і засновника закладу освіти на копії розпорядження).

Рекомендованим листом із повідомленням про вручення або за допомогою електронного поштового зв'язку (у незмінному вигляді, з підтвердженням отримання) заклад освіти протягом 5 робочих днів з дня закінчення визначеного строку(ів) усунення порушень інформує орган, який проводив інституційний аудит, про усунення виявлених порушень. Якщо у зазначений строк закладом освіти не надано інформації про усунення порушень або надана інформація не підтверджує виконання розпорядження, упродовж 5 робочих днів з дня надання/ненадання інформації орган, який проводив інституційний аудит, приймає рішення про доцільність проведення перевірки результатів усунення порушень безпосередньо в закладі освіти.

Якщо за результатами такої перевірки встановлено невиконання розпорядження, складається протокол про адміністративне правопорушення,

передбачене [частиною другою](#) статті 188⁵⁴ Кодексу України про адміністративні правопорушення.

Також у разі негативних результатів такої перевірки засновнику можуть бути надані рекомендації щодо зміни керівника закладу освіти, реорганізації (злиття, приєднання, поділу, перетворення) або ліквідації закладу освіти.

22. Аналітичні довідки складаються членами експертної групи на підставі:

аналізу річного звіту керівника закладу освіти та інших документів про діяльність закладу освіти, інших джерел інформації, не заборонених законодавством;

спостереження за освітньою діяльністю закладу освіти, у тому числі шляхом відвідування навчальних занять;

опитування учасників освітнього процесу щодо освітньої діяльності у закладі освіти.

Аналітичні довідки подаються голові експертної групи не пізніше 5 робочих днів з дня завершення роботи експертної групи в закладі освіти.

23. Звіт складається головою експертної групи на підставі акта перевірки, аналітичних довідок та інших матеріалів інституційного аудиту протягом 10 робочих днів з дня завершення роботи експертної групи в закладі освіти.

Звіт має містити інформацію про узагальнення результатів інституційного аудиту з усіх напрямів оцінювання, зазначених у пункті 6 цього Порядку. У звіті також зазначаються узагальнені результати використання методів збору інформації, аналіз якої здійснювався під час інституційного аудиту.

24. Висновок і рекомендації складаються головою експертної групи на підставі звіту та інших матеріалів інституційного аудиту.

Висновок містить підсумкові результати оцінювання якості освітньої діяльності закладу освіти (за кожним із напрямів, визначених у пункті 6 цього Порядку), із зазначенням:

досягнень закладу освіти і потреб у вдосконаленні освітньої діяльності та внутрішньої системи забезпечення якості освіти;

встановлених рівнів оцінювання якості освітньої діяльності закладу освіти та ефективності внутрішньої системи забезпечення якості освіти (далі - рівні оцінювання).

Рівнями оцінювання є:

перший (високий);

другий (достатній);

третій (вимагає покращення);

четвертий (низький).

До висновку може додаватися окрема думка члена експертної групи.

Рекомендації містять пропозиції для закладу освіти та його засновника, сформульовані на підставі висновку, щодо підвищення якості освітньої діяльності закладу освіти і вдосконалення внутрішньої системи забезпечення якості освіти для забезпечення ефективної роботи та сталого розвитку закладу освіти.

25. Висновок і рекомендації надсилаються керівнику та засновнику закладу освіти не пізніше 15 робочих днів з дня завершення роботи експертної групи в закладі освіти рекомендованим листом або за допомогою електронного поштового зв'язку (у незмінному вигляді, з підтвердженням отримання).

У разі незгоди з висновком і рекомендаціями керівник закладу освіти протягом 5 робочих днів з дня їх отримання може надати до органу, який проводив інституційний аудит, обґрунтовані заперечення до них. Заперечення надсилаються рекомендованим листом або за допомогою електронного поштового зв'язку (у незмінному вигляді, з підтвердженням отримання). Орган, який проводив інституційний аудит, розглядає заперечення протягом 20 робочих днів із дня їх надходження та інформує про результати розгляду керівника закладу освіти.

У разі, якщо керівник та/або засновник закладу освіти у зазначений строк не надають заперечень, наступного робочого дня висновок і рекомендації розміщуються на вебсайті закладу освіти (у разі його відсутності - вебсайті засновника).

Висновок і рекомендації, уточнені за результатами розгляду заперечень (у разі їх урахування), оприлюднюються на вебсайті органу, який проводив інституційний аудит, протягом 3 робочих днів з дня завершення розгляду заперечень, а також на вебсайті закладу освіти (у разі його відсутності - вебсайті засновника) наступного робочого дня з дня їх отримання.

26. Керівник закладу освіти заповнює анкету оцінювання роботи експертної групи (у двох примірниках) та надсилає по одному примірнику до Служби та органу, який проводив інституційний аудит, рекомендованим листом та/або за допомогою електронного поштового зв'язку (у незмінному вигляді, з підтвердженням отримання) протягом 3 робочих днів з дня завершення роботи експертної групи у закладі освіти.

27. Усі документи, що створюються під час проведення інституційного аудиту закладу освіти, формуються в єдину справу та зберігаються в органі, який

проводив інституційний аудит, до проведення у закладі освіти наступного інституційного аудиту (у плановому або позаплановому порядку).

Опис справи передбачає такий перелік документів/матеріалів (їх копій):

наказ; погодження Служби на проведення інституційного аудиту (у разі його проведення територіальним органом Служби); повідомлення; акт перевірки; аналітичні довідки членів експертної групи; звіт; висновок; рекомендації; опитувальний аркуш; розпорядження (у разі виявлення порушень); інформація керівника закладу освіти про усунення порушень; інші документи та матеріали, оформлені під час інституційного аудиту (у тому числі матеріали аудіо-, фото- та відеофіксації, форми, що заповнювалися експертами під час проведення спостережень, опитувань, вивчення документації).

28. Орган, який проводить інституційний аудит, зобов'язаний розміщувати на своєму офіційному вебсайті (з урахуванням вимог [Закону України](#) «Про захист персональних даних»):

акти законодавства у сфері освіти, дотримання вимог яких перевіряється під час проведення інституційного аудиту; перспективні та річні плани проведення інституційного аудиту в закладах освіти; звіти про виконання річних планів проведення інституційного аудиту в закладах освіти; акти перевірки закладів освіти; розпорядження, складені за результатами інституційного аудиту в закладах освіти; висновки та рекомендації, надані закладам освіти, в яких проводився інституційний аудит.

29. Служба та її територіальні органи безоплатно надають закладам освіти консультації з питань проведення інституційного аудиту.

{Порядок в редакції Наказу Міністерства освіти і науки [№ 493 від 30.04.2021](#)}

Додаток Г

Форма спостереження експертами за проведенням навчального заняття

Форма спостереження за навчальним заняттям

Дата проведення _____ Клас _____
 Кількість учнів у класі / з них присутні _____ / _____
 Кількість дітей з особливими освітніми потребами / з них присутні _____ / _____
 Предмет (курс) _____
 Тема навчального заняття _____
 Інструктаж з питань безпеки життєдіяльності (у разі необхідності): - так - ні

1. Розвиток і формування ключових компетентностей

№ з/п	Ключова компетентність	Так	Примітки
1.	Спілкування державною мовою		
2.	Спілкування іноземними мовами		
3.	Математична грамотність		
4.	Компетентності в галузі природничих наук		
5.	Екологічна компетентність		
6.	Інформаційно-комунікаційна компетентність		
7.	Навчання впродовж життя		
8.	Громадянська компетентність		
9.	Культурна компетентність		
10.	Ініціативність і підприємливість		

2. Робота учнів під час проведення навчального заняття

№ з/п	Перелік тверджень	Так	Примітки
1.	Усі учні працювали під час проведення навчального заняття із зацікавленням, співпрацювали між собою		
2.	Більшість учнів працювала під час проведення навчального заняття		
3.	Переважає більшість учнів були пасивними під час проведення заняття (переважало монологічне мовлення педагога з учнями)		
4.	Усі учні були пасивні під час проведення заняття, не залучались до роботи (домінувало монологічне мовлення вчителя)		

3. Оцінювання діяльності учнів під час проведення навчального заняття

№ з/п	Діяльність вчителя	Так	Примітки
1.	Оцінює навчальні досягнення учнів, спираючись на розроблені критерії		
2.	Оприлюднює критерії оцінювання навчальних досягнень учнів		
3.	Надає учням час на обдумування відповіді		
4.	Супроводжує відповідь учня уточнюючими запитаннями		
5.	Забезпечує зворотний зв'язок щодо якості виконання/виконаного завдання		
6.	Спрямовує оцінювання навчальних досягнень на індивідуальний поступ учня		
7.	Використовує прийоми самооцінювання і взаємооцінювання учнів		
8.	Відзначає досягнення учнів, підтримує у них бажання навчатися		
9.	Добирає домашнє завдання, спрямоване на оволодіння ключовими компетентностями, озвучує критерії його оцінювання		

4. Спрямованість навчального заняття на формування суспільних цінностей

№ з/п	Діяльність вчителя	Так	Примітки
1.	Спрямовує зміст навчального матеріалу на виховання в учнів: патріотизму, поваги до державної мови, культури, закону.		
2.	Реалізує наскрізні змістові лінії: -екологічна безпека та сталий розвиток; -громадянська відповідальність; -здоров'я і безпека; -підприємливість і фінансова грамотність.		

Додаток Д

Гранична кількість вчителів, початкових класів, які можуть бути зареєстровані
для проходження сертифікації в 2019 році

Region	Учителі, які зареєструвалися для проходження сертифікації	Квота Міністерства освіти і науки України для проходження сертифікації
Вінницька обл.	41	46
Волинська обл.	36	39
Дніпропетровська обл.	60	68
Донецька обл.	33	37
Житомирська обл.	32	38
Закарпатська обл.	40	44
Запорізька обл.	35	38
Івано-Франківська обл.	28	41
Київська обл.	49	54
Кіровоградська обл.	17	27
Луганська обл.	13	15
Львівська обл.	62	71
Миколаївська обл.	21	29
Одеська обл.	53	62
Полтавська обл.	29	35
Рівненська обл.	38	42
Сумська обл.	23	24
Тернопільська обл.	28	34
Харківська обл.	45	55
Херсонська обл.	20	27
Хмельницька обл.	36	37
Черкаська обл.	27	32
Чернівецька обл.	26	26
Чернігівська обл.	21	25
м. Київ	44	54
Загалом	857	1000

Додаток Е

Гранична кількість вчителів початкових класів, які можуть бути зареєстровані для проходження сертифікації в 2020 році

№ з/п	Назва адміністративно-територіальної одиниці	Загальна кількість початкових класів у відповідній області та місті Києві	Гранична чисельність вчителів початкових класів, які зможуть зареєструватися у 2020 році для проходження сертифікації
1.	Вінницька область	3980	91
2.	Волинська область	3338	76
3.	Дніпропетровська область	6141	140
4.	Донецька область	3223	74
5.	Житомирська область	3284	75
6.	Закарпатська область	3838	88
7.	Запорізька область	3393	77
8.	Івано-Франківська область	3573	81
9.	Київська область	4716	108
10.	Кіровоградська область	2355	54
11.	Луганська область	1290	29
12.	Львівська область	6154	140
13.	Миколаївська область	2596	59
14.	Одеська область	5454	124
15.	Полтавська область	3025	69
16.	Рівненська область	3709	85
17.	Сумська область	2135	49
18.	Тернопільська область	2903	66
19.	Харківська область	4753	108
20.	Херсонська область	2389	55
21.	Хмельницька область	3171	72
22.	Черкаська область	2751	63
23.	Чернівецька область	2251	51
24.	Чернігівська область	2156	49
25.	м. Київ	5128	117
	Усього:	87706	2000

Додаток Ж

Наказ МОН від 14 січня 2019р. № 33 «Про затвердження програми незалежного тестування фахових знань та умінь учителів початкової школи



МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

НАКАЗ

14 01 20 19р.

м. Київ

№ 33

Про затвердження
програми незалежного тестування
фахових знань та умінь
учителів початкової школи

Відповідно до частини третьої статті 51 Закону України «Про освіту», підпункту 5 пункту 28 Положення про сертифікацію педагогічних працівників, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 27 грудня 2018 р. № 1190,

НАКАЗУЮ:

1. Затвердити програму незалежного тестування фахових знань та умінь учителів початкової школи (далі – Програма), що додається.

2. Українському центру оцінювання якості освіти (Бойко В. І.) під час розроблення та укладання тестів для оцінювання фахових знань та умінь учителів початкової школи забезпечити відповідність тестових завдань змісту Програми.

3. Контроль за виконанням цього наказу покласти на першого заступника Міністра П. К. Хобзея.

Міністр

Л. М. Гриневич

Додаток К

Анкета самооцінювання учасником сертифікації власної педагогічної майстерності

ЗАТВЕРДЖЕНО

Наказ Державної служби
якості освіти України

від 24.02.2020 № 01-1115

АНКЕТА САМООЦІНЮВАННЯ

учасником сертифікації власної педагогічної майстерності

Відповідно до Положення про сертифікацію педагогічних працівників, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 27 грудня 2018 р. № 1190 (зі змінами), учасники сертифікації, які за результатами незалежного тестування допущені до подальшої участі у сертифікації, мають здійснити самооцінювання власної педагогічної майстерності з формування в учнів ключових компетентностей і вмій, визначених у частині першій статті 12 Закону України «Про освіту».

Результати самооцінювання складаються із заповненої анкети самооцінювання, форма та методичні рекомендації щодо заповнення якої затверджуються Державною службою якості освіти.

Для заповнення анкети Вам необхідно прочитати запропоновані твердження для самооцінювання, усвідомити й оцінити, якою мірою кожне з них відповідає Вашій професійній діяльності та обрати один із варіантів відповіді:

- цілком погоджуюсь;
- скоріше погоджуюсь;
- 50/50;
- скоріше не погоджуюсь;
- категорично не погоджуюсь.

У анкеті самооцінювання потрібно поставити відмітку «+» на перетині твердження та обраного Вами варіанту відповіді. Сподіваємося, що запропонована анкета сприятиме Вашому професійному розвитку. Ви зможете належним чином оцінити власні сили та виявити резерви для подальшого професійного зростання.

№	Твердження для самооцінювання	Варіанти відповіді				
		цілком погоджуюсь	скоріше погоджуюсь	50/50	скоріше не погоджуюсь	категорично не погоджуюсь
1	При плануванні та організації освітнього процесу постійно дотримуюсь вимог законодавства					
2	Планую різні види діяльності, що спрямовані на краще засвоєння матеріалу та розвиток життєвих компетентностей учнів					
3	Готуючись до занять, підбираю навчальний матеріал із урахуванням особливостей освітніх галузей, аналізую його зміст та прогноую сприйняття учнями					

Додаток Л

Нова анкета самооцінювання учасником сертифікації власної педагогічної майстерності

ЗАТВЕРДЖЕНО

Наказ Державної служби якості освіти України

від 29.03.2021 № 01 - 11 / 26

АНКЕТА САМООЦІНЮВАННЯ

учасником сертифікації власної педагогічної майстерності

Відповідно до Положення про сертифікацію педагогічних працівників, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 27 грудня 2018 р. № 1190 (в редакції постанови Кабінету Міністрів України від 24 грудня 2019 р. № 1094), учасники сертифікації, які за результатами незалежного тестування допущені до подальшої участі у сертифікації, мають здійснити самооцінювання власної педагогічної майстерності з формування в учнів ключових компетентностей і вмінь, визначених у частині першій статті 12 Закону України «Про освіту».

Результати самооцінювання складаються із заповненої анкети самооцінювання, форма та методичні рекомендації щодо заповнення якої затверджуються Державною службою якості освіти.

Анкета самооцінювання містить сто тверджень, зміст яких відповідає трудовим діям професійних компетентностей, зазначених у Професійному стандарті за професіями «Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти», «Вчитель закладу загальної середньої освіти», «Вчитель з початкової освіти (з дипломом молодшого спеціаліста)», затвердженого наказом Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства від 23.12.2020 № 2736-20.

До кожного твердження запропоновано п'ять варіантів відповідей. Вам необхідно обрати один із варіантів та поставити відмітку.

Сподіваємося, що запропонована анкета сприятиме Вашому професійному розвитку. Ви зможете належним чином оцінити власні сили та виявити резерви для подальшого професійного зростання.

2

Дані учасника сертифікації

Прізвище, ім'я, по батькові

Кваліфікаційна категорія: Спеціаліст
 Спеціаліст II категорії
 Спеціаліст I категорії
 Спеціаліст вищої категорії

Адреса електронної пошти, зазначена
учасником сертифікації під час реєстрації

Твердження для самооцінювання

1. Володію державною мовою, використовую сучасну термінологію та систему понять професійної тематики
 вільно
 достатньо
 маю деякі труднощі
 обмежено
 не володію
2. Забезпечую освітній процес державною мовою (за потребою мовою відповідного корінного народу або національної меншини України)
 постійно
 майже завжди
 часто
 іноді
 не забезпечую
3. Організую освітній процес у початковій школі з дотриманням вимог нормативно-правових документів
 постійно
 майже завжди
 часто
 іноді
 не дотримуюсь

3

4. Знаю законодавчі вимоги щодо забезпечення освітнього процесу під час карантину
- досконало
 - достатньо
 - частково
 - маю епізодичне уявлення
 - не знаю
5. Знаю законодавчі вимоги щодо збереження життя і здоров'я дітей під час освітнього процесу
- досконало
 - достатньо
 - частково
 - маю епізодичне уявлення
 - не знаю
6. Знаю алгоритм дій при виникненні різних надзвичайних ситуацій
- досконало
 - достатньо
 - частково
 - маю епізодичне уявлення
 - не знаю
7. Знаю психологічні особливості дітей молодшого шкільного віку
- досконало
 - достатньо
 - частково
 - маю епізодичне уявлення
 - не знаю
8. Знаю індивідуальні особливості дітей свого класу, їх сильні і слабкі сторони
- досконало
 - достатньо
 - частково
 - маю епізодичне уявлення
 - не знаю
9. Створюю умови для гармонійного розвитку особистості молодшого школяра (єдність морального, громадянського, естетичного, фізичного, трудового та розумового виховання)
- постійно
 - майже завжди
 - часто
 - іноді
 - ніколи

10. Дотримуюсь педагогічної етики, сприймаю кожну дитину такою, якою вона є
- постійно
 - майже завжди
 - часто
 - іноді
 - ніколи
11. Вибудовую довірливі стосунки з дітьми
- постійно
 - майже завжди
 - часто
 - іноді
 - ніколи
12. Створюю комфортне освітнє середовище з дотриманням вимог безпеки життєдіяльності, правил санітарії та гігієни
- постійно
 - майже завжди
 - часто
 - іноді
 - ніколи
13. Розробляю з учнями спільні правила класу та слідкую за їх дотриманням
- постійно
 - майже завжди
 - часто
 - іноді
 - ніколи
14. Планую освітній процес відповідно до обов'язкових результатів навчання кожної освітньої галузі
- постійно
 - майже завжди
 - часто
 - іноді
 - ніколи
15. Планую освітній процес (зміст, форми організації навчальної діяльності) з урахуванням індивідуальних особливостей дітей
- постійно
 - майже завжди
 - часто
 - іноді
 - ніколи

16. Визначаю мету, завдання та очікувані результати кожного заняття/виховного заходу
- постійно
 - майже завжди
 - часто
 - іноді
 - ніколи
17. При підготовці до заняття використовую підручник та додаткові матеріали (довідкові тощо)
- постійно
 - майже завжди
 - часто
 - іноді
 - ніколи
18. Добираю зміст навчального матеріалу з урахуванням міжпредметних зв'язків
- постійно
 - майже завжди
 - часто
 - іноді
 - ніколи
19. Формую в учнів уявлення про освітні галузі на основі сучасних наукових досліджень
- постійно
 - майже завжди
 - часто
 - іноді
 - ніколи
20. Аналізую зміст навчального матеріалу та прогножую результативність його сприйняття (на етапі планування заняття)
- постійно
 - майже завжди
 - часто
 - іноді
 - ніколи
21. Знаю як інтегрувати зміст різних освітніх галузей у навчання учнів
- досконало
 - достатньо
 - частково
 - маю певні уявлення
 - не знаю

6

22. Ділюсь з колегами досвідом щодо впровадження інтеграції в освітній процес
- систематично (з колегами закладу освіти, де працюю та колегами інших закладів освіти)
 - систематично (з колегами закладу освіти, де працюю)
 - іноді (з колегами закладу освіти, де працюю та колегами інших закладів освіти)
 - іноді (з колегами закладу освіти, де працюю)
 - не ділюсь
23. Використовую дидактичні матеріали та обладнання з огляду актуальності, доцільності, естетичної привабливості
- постійно
 - майже завжди
 - часто
 - іноді
 - ніколи
24. Добираю ефективні методики та технології для освітнього процесу
- постійно
 - майже завжди
 - часто
 - іноді
 - ніколи
25. Добираю методи і прийоми навчання таким чином, щоб максимально реалізувати освітню мету заняття
- постійно
 - майже завжди
 - часто
 - іноді
 - ніколи
26. Зміст моїх навчальних занять доступний, логічно пов'язаний із попереднім матеріалом, збалансований за складністю та обсягом
- постійно
 - майже завжди
 - часто
 - іноді
 - ніколи

67. Формую в учнів повагу до загальнолюдських та національних цінностей в освітньому процесі
- повною мірою
 - достатньо
 - часто
 - фрагментарно
 - не формую
68. Виховую в учнів патріотизм
- постійно
 - майже завжди
 - часто
 - іноді
 - ніколи
69. Популяризую здоровий та безпечний способи життя
- постійно
 - майже завжди
 - часто
 - іноді
 - ніколи
70. Формую в учнів відповідальне ставлення до їхнього власного здоров'я
- постійно
 - майже завжди
 - часто
 - іноді
 - ніколи
71. Сприяю формуванню у дітей ініціативності, творчості та лідерських якостей
- постійно
 - майже завжди
 - часто
 - іноді
 - ніколи
72. Надаю консультативну допомогу іншим вчителям щодо формування в учнів загальнолюдських цінностей
- систематично (колегам закладу освіти, де працюю та колегам з інших закладів освіти)
 - систематично (колегам закладу освіти, де працюю)
 - іноді (колегам закладу освіти, де працюю та колегам з інших закладів освіти)
 - іноді (колегам закладу освіти, де працюю)
 - не надаю

91. Моє професійне мовлення фонетично та граматично правильне; чітке, комфортне для учнів за тоном та інтонацією
- цілком
 - достатньо
 - частково
 - іноді
 - ніколи
92. Позитивно розв'язую конфліктні ситуації
- постійно
 - майже завжди
 - часто
 - іноді
 - ніколи
93. Конструктивно реаую на стрес
- постійно
 - майже завжди
 - часто
 - іноді
 - ніколи
94. Володію способами профілактики та подолання професійного вигорання
- досконало
 - достатньо
 - частково
 - обмежено
 - не володію
95. Співвідношу власну діяльність з тим, що вимагає професійний стандарт (відповідність кваліфікаційній категорії)
- постійно
 - майже завжди
 - часто
 - іноді
 - ніколи
96. Можу прогнозувати професійне зростання, враховуючи результати аналізу своєї діяльності
- вільно
 - достатньо
 - маю деякі труднощі
 - обмежено
 - не можу

Додаток М

Методика експертного оцінювання професійних компетентностей учасників сертифікації за 5 критері

4

КРИТЕРІЙ 1							
Здатність планувати і реалізовувати освітній процес на основі особистісно орієнтованого і компетентнісного підходів							
№	Показники	Методи збирання інформації				Кількість балів	
		Спостереження за діяльністю учасника сертифікації		Інтерв'ю		Експерт 1	Експерт 2
		упродовж його робочого дня (крім уроків)	під час відвідування уроків	з учасником сертифікації	з директором, заступником директора закладу освіти		
1.1	Планує освітній процес із урахуванням вимог Державного стандарту початкової освіти та освітньої програми						
1.2	Використовує педагогічні технології в освітньому процесі на основі особистісно орієнтованого і компетентнісного підходів						
1.3	Надає дітям рівні можливості участі у різних формах взаємодії, зокрема організує співпрацю учнів у парах, мікрогрупах, групах						
1.4	Організує роботу учнів із урахуванням їхніх індивідуальних потреб і можливостей (у тому числі дітей з особливими освітніми потребами), добираючи доцільні методи, прийоми, засоби навчання						
1.5	Забезпечує баланс між активним, пасивним та інтерактивним навчанням						

1.6	Демонструє позитивні навички вербальної та невербальної комунікації з учнями						
1.7	Застосовує різноманітні форми оцінювання роботи учнів та проводить аналіз результативності їхньої навчальної діяльності						
Сума балів, виставлена кожним експертом за критерієм							
Сума балів за критерієм							

КРИТЕРІЙ 3							
Здатність створювати безпечне та психологічно комфортне освітнє середовище, орієнтоване на розвиток дітей та мотивацію їх до навчання							
№	Показники	Методи збирання інформації				Кількість балів	
		Спостереження за діяльністю учасника сертифікації		Інтерв'ю		Експерт 1	Експерт 2
		упродовж його робочого дня (крім уроків)	під час відвідування уроків	з учасником сертифікації	з директором, заступником директора закладу освіти		
3.1	Створює комфортне освітнє середовище з дотриманням вимог безпеки життєдіяльності, санітарії та гігієни						
3.2	Мотивує учнів до вибору виду діяльності та активного навчання, організовуючи освітні осередки, у тому числі для їхньої індивідуальної роботи						
3.3	Використовує в освітньому середовищі навчальні матеріали відповідно до інтересів і потреб дітей						
3.4	Забезпечує емоційну і психологічну комфортність освітнього середовища для учнів						
Сума балів, виставлена кожним експертом за критерієм							
Сума балів за критерієм							

8

КРИТЕРІЙ 4							
Здатність налагоджувати і підтримувати партнерські стосунки з родинами учнів задля розвитку здібностей та можливостей кожної дитини							
№	Показники	Методи збирання інформації				Кількість балів	
		Спостереження за діяльністю учасника сертифікації		Інтерв'ю		Експерт 1	Експерт 2
		упродовж його робочого дня (крім уроків)	під час відвідування уроків	з учасником сертифікації	з директором, заступником директора закладу освіти		
4.1	Співпрацює з родинами учнів, використовуючи різні форми комунікації щодо успіхів у навчанні та розвитку їх дітей, зокрема для розроблення і реалізації індивідуальної освітньої траєкторії						
4.2	Долучає батьків до організації освітнього процесу та проводить спільно з ними заходи для дітей						
Сума балів, виставлена кожним експертом за критерієм							
Сума балів за критерієм							

КРИТЕРІЙ 5							
Здатність до постійного професійного розвитку, самооцінювання та рефлексії							
№	Показники	Методи збирання інформації				Кількість балів	
		Спостереження за діяльністю учасника сертифікації		Інтерв'ю		Експерт 1	Експерт 2
		упродовж його робочого дня (крім уроків)	під час відвідування уроків	з учасником сертифікації	з директором, заступником директора закладу освіти		
5.1	Аналізує сильні і слабкі сторони своєї професійної діяльності, формує і розвиває власну інформатичну компетентність та визначає шляхи подальшого саморозвитку						
5.2	Здійснює оцінювання своєї роботи на підставі інформації із різних джерел (результати оцінювання учнів, зворотний зв'язок від колег, керівництва, учнів, їхніх батьків) та враховує його результати для професійного і особистісного зростання						
5.3	Бере участь у семінарах, тренінгах, майстер-класах, науково-практичних конференціях, вебінарах, роботі творчих груп із професійних питань						
5.4	Постійно співпрацює з іншими вчителями для підвищення своєї власної та їхньої професійної компетентності						

	Сума балів, виставлена кожним експертом за критерієм		
	Сума балів за критерієм		

Сума балів за критерієм № 1	
Сума балів за критерієм № 2	
Сума балів за критерієм № 3	
Сума балів за критерієм № 4	
Сума балів за критерієм № 5	
ЗАГАЛЬНА СУМА БАЛІВ	